

167

M

116

A VIZSLA
PARFORCE-IDOMITÁSA

IRTA

DR. MIKA KÁROLY

Budapest.

Althenaeum v. Kereslet kiadása.

100 X 350
100 X 350

M/116

OEE Könyvtár
Áll.Ell. 2018

A VIZSLA PARFORCE-IDOMITÁSA.

OSWALD ÉS WÖRZ MÓDSZERE NYOMÁN

IRTA

DR. MIKA KÁROLY.

rk: 424878

BUDAPEST.

AZ ATHENAEUM R. TÁRSULAT KIADÁSA.

1894.

Budapest, 1894. Az Athenaeum r. társulat könyvnyomdája.

ELŐSZÓ.

A vizsla parforce-idomítása kézikönyvének megírására a vizsla- és vadászat szeretete s irodalmunkban egy rendszeres idomitási módszer hiányának érzete, adta kezembe a tollat.

Célom nem a többet tudás fitogtatása, sem valami újnak, még eddig ismeretlennek produkálása volt, hanem az, hogy könnyen hozzáférhető, olcsó könyv alakjában vezérfonalat adjak a kezdők, hivatásos vadászok és erdész személyzet kezébe, kiknek alkalmuk van maguk, vagy mások részére vizslát idomitani, de nincsen módjukban az idegen nyelven irt, illetve drágább szakmunkákat megszerezni.

A címlap mutatja, hogy e könyv sem új rendszert, sem új módszert — mely minden más meglevőt felülmulna — nem tartalmaz; husz év alatt szerzett tapasztalataim csak itt-ott érvényesülnek, inkább módosítva, mint változtatva a bevált módszert, mely alapján úgy maradt, mint azt nálam hivatottabb és tapasztaltabb vadászok megalkották.

Törekvésem oda irányult, hogy mindazt, mit a gyakorlat és tapasztalás jónak, helyesnek és követendőnek talált s minek helyességéről magam is meggyőződtem, felhasználjam; azt pedig, mi fölösleges, mesterkéltséggel és az idomitást nehezíténné, kiküszöböljem s így ez által állatpsychologiai alapon oly tanmenetet állítsak össze, melynek segítségével s pontos betartásával bárki is képes legyen, kevés fáradsággal használható vizslát idomitani.

Nem volt szándékom a vizslászat minden ágát kimerítően tárgyaló munkát írni; a főszólyt az idomítás módszerére és az idomítás gyakorlati érvényesítésére fektettem. Itt is azonban az átlagos használatra alkalmas vizsla lebegett szemem előtt, milyenre a legtöbb vadászatkedvelőnek szüksége van. Ez alatt nem értem sem a német »Gebrauchs-Hund«-ot, mely ma még csak ideál, sem az egyoldaluan nevelt angol vizslát, mely csakis a vad keresésére és jelzésére van hivatva: hanem a szó általánosabb értelmében vett használati vizslát, mely e kettő között áll s milyenre minden korrekt vadásznak szüksége van, ha élvezettel és egyuttal helyesen akar vadászni. A vérescsapán és mint hajtó-ebet a tacsokót lehet használni; ezért vettem fel függelékül a borzeb idomitását.

Igyekeztem tehát az angol és német módszer közötti eltéréseket oly módon kiegyenlíteni, hogy ennek alapján — bizonyos határok között — úgy az angol

mint a német vizslát idomítani lehessen. Vajjon sikerült-e célomat elérni, azt a hazai vadászközönség van hivatva eldönteni, melynek jó indulatába ajánlom könyvemet.

Könyvem megírásánál a következő írók munkáit használtam: *Oswald, Wörz, Hegewald, Grashey, Horn, Pohl, Diezel, Schaw*; továbbá a »*Deutsche Jägerzeitung*«, »*Hundesport und Jagd*« szaklapokat és az utóbbi kiadásában megjelent »*Rassekennzeichen der Hunde*« füzetet.

Sopron, 1894. tavaszán.

Dr. Mika Károly.

A vizslák fajta-jellegei.

Hosszuszőrű vizslafajták.

1. Német hosszuszőrű vizsla.

1. *Külsőalak általában.* Termete többnyire közép-nagyságú és azon felül, vállmagassága 60–66 cm., erőteljes, kissé hosszúra nyúlt. A nyak és fej felálló. Járása könnyű és majdnem nesztelen.

2. *A fej.* Hosszu, megnyúlt, de nem nagy; a koponya széles, gyengén domborodott; a nyakszirtcsont és a nyakszirt kiálló; az arczorr és a homlok közötti átmenet nem feltűnő. Az arczorr éle előre egyenletesen keskenyedik, oldalról nézve kissé domboru vagy egyenes, elöl kevésbé tompított mint a rövidszőrű ebeknél. A pislék lelógók s a szájszögletben erős ránczot képeznek.

3. *A fülek.* Középhosszuságúak, szélesek, végükön lekerekítettek, meglehetősen magasan és egész szélességben vannak a fejre illeszkedve, a nélkül hogy csavarodást mutatnának.

4. *A szemek.* Tojásdadok, közép-nagyságúak, tiszták, sem becsettek, sem kiállóak. A szempillák jól zá-

ródnak. A szemek színe sötétebb vagy világosabb, a szőrözetnek megfelelően.

Német hosszuszőrű vizsla.

5. *A nyak.* A közepesnél hosszabb, erős, a nyakszirtnél hajlás nélkül a törzs felé szélesedő.

6. *A törzs.* A hát széles és egyenes; az ágyék széles és rövid, s úgy a hát mint az ágyék erős izomzatu. A far nem tulságosan rövid, kissé lecsapott. A mellkas mély, gyengén oldalt lapitott; a has hátrafelé felhuzódott.

7. *A fark.* Középhosszuságu, töve vastag, vége felé egyenletesen vékonyodó, közepéig egyenes s in-

Német hosszuszőrű vizsla.

nen tompa szögben felfelé hajló. A zászló szőrei a közepén a leghosszabbak, vége felé egyenletesen rövidülnek.

8. *Mellső végtagok.* A lapoczkák rézsutosak, laposak és a törzsszel lazán függnek össze. A könyök nincs sem befelé, sem kifelé fordulva. A lábszárak egyenesek, erősek és izmosak; a láb gömbölyű, az

ujjak mérsékelten domborodnak s jól zárnak; a talp nagy, erős, a karmok jól görbültek.

9. *Hátsó végtagok.* A far, czomb és alsó lábszár izmos; az alsó lábszár gyengén hajlik a lábtő felé. A lábközép merőlegesen áll a sarok alatt és az utóbbi nincs sem kifelé, sem befelé fordulva. A láb kerekded, az ujjak jól zárnak.

10. *Szőrőzet.* Hosszu, selyemszerű, puha tapintatu, fénylő, gyengén hullámos, de nem göndör, az arczon rövid, tömött, puha, a füleken, különösen azok szélén hosszabb, minek következtében a fülek nagyobbaknak látszanak. A szőrőzet a torkon, nyakon, a mellen és a hason továbbá az előlábak hátsó részén a könyöktől a lábujjakig, a hátsó végtagokon a czombon és a lábközépen hullámos rojtozatot képez. A lábujjak köze tömötten szőrözött. A fark alsó részén a lecsüngő szőrőzet erős zászlót képez, mely a fark közepén a leghosszabb.

11. *Szín.* Egyszínű sötétbarna, világos vagy sötét szemekkel és néha keskeny fehér mellcsikkal; fehér barna foltokkal vagy barnán pettyezett. A fekete, sárga, tiszta fehér és vörös színűek elvetendők.

2. Angol (Laverack) setter.

1. *Külsőalak általában.* Középnagyságú, szép, finom alkotású. Kinézése félénknek látszik, a nélkül hogy puha volna.

2. *A fej.* Középhosszuságú, könnyű; a fülek között inkább keskeny. Az arczorr éle egyenes vagy kissé homorú. Az orr nagy, szélesen álló orrlíkokkal; színe fekete, barna, megfelelőleg a szőrőzet sötétebb, vagy világosabb színének.

3. *A fülek.* Középnagyságúak, a koponyához mélyebben illeszkednek mint a német vizslánál s nem

Angol hosszuszőrű vizsla (setter).

elállók. A szélein a szőrözet valamivel hosszabb.

4. *A szemek.* Nagyok, fénylők és intelligenciára

mutatnak, a szőrözetnek megfelelőleg világosabb vagy sötétebb színűek, nem beesettek, sem nem kiállók. A szemek között mély barázda van.

5. *A nyak.* Hosszu, a nyakszirtnél hajlított, a rézsutosan álló lapoczkák közé mélyen illesztve.

6. *A törzs.* A hát egyenes, erős izomzattal. A mellkas mély és domboru; a bordák a váll közelében jól hátranyulnak, az ágyék kissé emelkedő, a far csapott.

7. *A fark.* Nem nagyon hosszú, gyengén, kardalakulag hajlított. A zászló szőrei a farktövénél a leg-hosszabbak s a vége felé egyenletesen rövidülnek.

8. *Mellső végtagok.* A lapoczkák rézsutosak és izmosak. A lábszárak nem nagyon hosszúak, egyenesek, hátul végig hosszú szőrrel fedvék. A talp erős, a lábujjak között szőrözött.

9. *Hátsó végtagok.* A czomb izomzata lapos, a lábszárak a test alá hajlottak; a lábtő-izület (Sprungelenk) igen erős.

10. *Szőrözet.* Puha tapintatu, selyemszerű és soha sem göndör.

11. *Szín.* Fehér feketével keverve, pettyezett; fehér fekete foltokkal, fehér sárgával, fehér barnával.

3. Gordon-setter.

1. *Külsőalak általában.* Nagyobb, erősebb és csontosabb mint az angol-setter.

2. *A fej.* Hasonló az angol-setteréhez, csak erősebb. A pizlék hosszabbak, de nem oly feltűnők mint a vérebnél; az orr durva.

3. *A fülek.* Mint az angol-setternél, csak valamivel durvábban szőrözöttek.

4. *A szemek.* Mint az angol-setternél.
5. *A fark.* Mint az angol-setternél, csak rövidebb.
6. *Szőrőzet.* Durvább mint az angol-setternél.
7. *Szín.* Sötét fekete, az állon, a szemek fölött és a test alsó részén mahagoni-vörös jellel.

4. Ir-setter.

1. *Külalak általában.* Erőre és élénkségre mutat. A végtagok hosszúak, a törzs karcsu; izomzata erősen ki van fejlődve.

2. *A fej.* Hosszabb és keskenyebb mint az angol-setternél. A piszlék jól ki vannak fejlődve. Az orr színe sötétvörös vagy husszinű, a szőrzet színének megfelelően.

3. *A fülek.* Mélyen és hátrafelé illeszkednek a koponyához, nem nagyok, de széleiken jól szőrözöttek. Az igen nagy fülek gordon vérre mutatnak.

4. *A szemek.* Barnák és intelligentiára mutatnak.

5. *A nyak.* Elegáns, karcsu, a rézsutosan álló lapoczkák közül emelkedik ki.

6. *A törzs.* Összenyomott, de azért az ágyékrész erős. A hátsó bordák rövidek, minek következtében a test karcsu. A mellkas mély és keskeny.

7. *A fark.* Mélyen ered, erősen szőrözött, a zászló különösen a közepén erős.

8. *Mellső végtagok.* Egyenesek, a lábszár szőrzete hátul hosszabb mint az angol-setternél.

9. *Hátsó végtagok.* Mint az angol-setternél.

10. *Szőrőzet.* Nem oly tömött mint az angol-setternél, de durvább.

11. *Szín.* Sötétvörös.

Rövidszőrű vizslafajták.

1. Német rövidszőrű vizsla.

Német rövidszőrű vizsla, barna mellrozott (dengői törzs).

1. *Külső alak általában.* Középnagyságu (60 – 66 cm.), a szuka valamivel alacsonyabb; erős de nem ne-

hézkes, a végtagok arányosak. Nyugodt járásnál a nyak és a fej mérsékelten felálló, a fark rézsutos, keresés közben vízszintes. Arczkifejezése nyugodt, barátságos.

2. *A fej.* Középnagyságu (23—25 cm. hosszú), nem otromba, a koponya széles, kissé domboru, a nyakszirtcsont bütyke csak gyengén kiálló. Az átmenet a koponya és arczorr között nem feltűnő. Az arczorr elülről és oldalt nézve tompított. A piszlék eléggé lelógók s a szájszögletben erős ránczot képeznek. Az orr a szőr színezetének megfelelőleg többé-kevésbé sötétbarna, szétálló orrlíkokkal.

3. *A fülek.* Középhosszuságúak, előre huzva körülbelül a száj szegletéig érnek, a végükön lekerekítettek, a koponyához magasan és szélesen illeszkednek s minden csavarodás vagy ráncz nélkül lógnak le.

4. *A szemek.* Tojásdadok, középnagyságúak, tiszták, sem beesettek, se nem kiállók, színök barna. A pillák jól zárnak.

5. *A nyak.* Középhosszuságú, erős, a nyakszirtnél kissé hajolt, a törzs felé arányosan vastagodó. A nyak alsó részén a bőr nem szabad lebenyt képezzen.

6. *A törzs.* A hát széles, egyenes, az ágyék lehetőleg széles és rövid; úgy a hát mint az ágyék erős izomzatu. A far nem nagyon rövid, csak keveset lecsapott. A mellkas széles, mély. A bordák jól kidomborodottak. A has hátrafelé felhuzódott.

7. *A fark.* Közepes hosszúságú, egyenes vagy gyengén hajlított, tövében vastag, lassan vékonyodó, a nélkül hogy hegyesen végződne. Alsó részén valamivel durvább a szőrözet. Mérsékelt kurtítás meg van engedve.

8. *Mellső végtagok.* A lapoczkák rézsutosak, a

Német rövidszőrű vizsla.

könyök egyenes. A lábszár egyenes, erős és izmos, a csuklóban nem hajlott. Az ujjak domborodottak s jól

zárnak, nem szétállók; a láb gömbölyű, a talp nagy és durva, a karmok görbültek.

9. *Hátsó végtagok.* A czombok nagyon izmosak, az alsó lábszár a lábtővel tompa szöget képez. A láb-közép majdnem merőlegesen áll a sarkizület alatt. A sarkizületek hátulról nézve egyenesek, sem ki, sem be nem hajolnak.

10. *Szőrőzet.* Durva és nagyon sűrű, a füleken rövidebb és puhább, a fark alsó részén és a hason sűrűbb de nem feltűnően hosszú.

11. *Szín.* Egyszínű sötétbarna, fehér vagy barna foltokkal, fehér barnával vagy szürkés barnával pettyezett (használati-eb szín). A szem színe, sötétbarna, a szőr színével összhangzó.

2. Német szálkásszőrű vizsla.

1. *Külsőalak általában.* Közepes magasságú (60—66 cm.), a szuka valamivel alacsonyabb. Alakja erőteljes, de nem nehézkes. A végtagok arányosak. Felálló nyak és fej; a fark egyenes vagy kissé felfelé hajló, keresés közben vízszintes állású. Arczkifejezése a bozontos szemöldökök miatt komor.

2. *A fej.* Közepes nagyságú (körülbelül 23—25 cm. hosszú). Az arczorr nem nagyon rövid, inkább négyzetes mint hegyes; a piszlék lelógók s a szájszegletben ránczot képeznek. Az orrcsont hosszú, széles, egyenes. A homlok és az arczorr közötti átmenet nem képez éles szöget; a koponya kissé domborodott, legmagasabb a közepén. A nyakszirtecsont bütyke nem kiálló.

3. *A fülek.* Tövüknél alacsonyan illeszkednek a

Német szájkásszörű vizsla.

koponyához, végükön lekerekítettek, puhák és ráncz nélkül, simán lógnak le.

4. *A szemek.* Gyengén tojásdadok, közepes nagyságuak, tiszták, sem kiállóak, sem beesettek; a szempillák jól záródnak. Színe barna, világos színű ebeknél világosabb; de nem sárga. A szemöldök erősen kifejlődött, bozontos s a szőrök ivalakban előre hajolnak.

5. *A nyak.* Közepes hosszúságu, erős, a nyakszirtnél gyengén hajlított, a törzs felé lassankint vastagodik; a bőr lebenyt nem képez.

6. *A törzs.* A hát egyenes, széles, az ágyék rövid, széles és izmos, a far nem rövid és kissé csapott. A mellkas elülről nézve mély. A bordák jól domborodottak. A has hátrafelé felhuzódott.

7. *A fark.* Közepes hosszúságu, egy kissé felfelé hajlított. Többen erős, lassankint vékonyodó, a nélkül hogy hegyesen végződnek. Mérsékelt kurtitás meg van engedve.

8. *Mellső végtagok.* A lapoczkák rézsutosak. A könyök egyenesen álló. Az alsó lábszár, lábtő és lábközép egyenesek, izmosak; a csuklóban nem hajlítottak. A lábujjak jól domborodottak és zárnak. A láb gömbölyű, a talp nagy, erős, a karmok jól görbültek.

9. *Hátsó végtagok.* A czomb és az alsó lábszár izmosak. Az alsó lábszár a sarokizülethez, illetve a lábtőhöz mérsékelt szög alatt hajlik. A lábközép a sarok alatt majdnem merőlegesen áll. Hátról nézve a sarkizületek nincsenek sem kifelé fordulva, sem befelé hajolva.

10. *Szőrőzet.* A szálkás szőrű vizsla szőre 4, legfelebb 6 cm. hosszú, a testtől kissé elálló, fénytelen, kemény és durva tapintatu, a nyakon, a törzs alsó, — a lábak hátsó részén és a farkon kissé hosszabb. A végtagok mellső részén mindig sima.

A fej felső részén a szőrözet sima; az arczorron a hosszabb szőrözet bajuszt képez, az orr felső részén rövid és durva, soha sem hosszú, a füleken valamivel hosszabb mint a rövid szőrű vizslánál. A szemek fölött az ivben előre hajló szőrök tüskés, bozontos szemöldököt képeznek.

11. *Szín.* Barna és fehér vegyítve, látszólag szürkés barnán melirozva, vagy nagyobb barna foltokkal.

3. Angol rövidszőrű vizsla (pointer).

1. *Külsőalak általában.* Magassága 50—65 cm. között váltakozik. Testalkatában az erő finomsággal párosul. Nehézkes test és gyenge váz hiba.

2. *A fej.* A koponya a fülek között meglehetősen széles, a nyakszirtcsont bütyke kiálló. A nyakszirtcsontot az orral összekötő vonal a szemeknél erősen megtörik. Az arczorr hosszú, széles és tompa. Az állkapcsok erősek, a fogak egymásra állók. A piszlék jól ki vannak fejlődve, de nem nagyon lelógók.

3. *A fülek.* Tövük alacsonyan illeszkedik a koponyához, puhák, vékonyak, jól a pofához simulnak s legfelebb a nyakig érnek le.

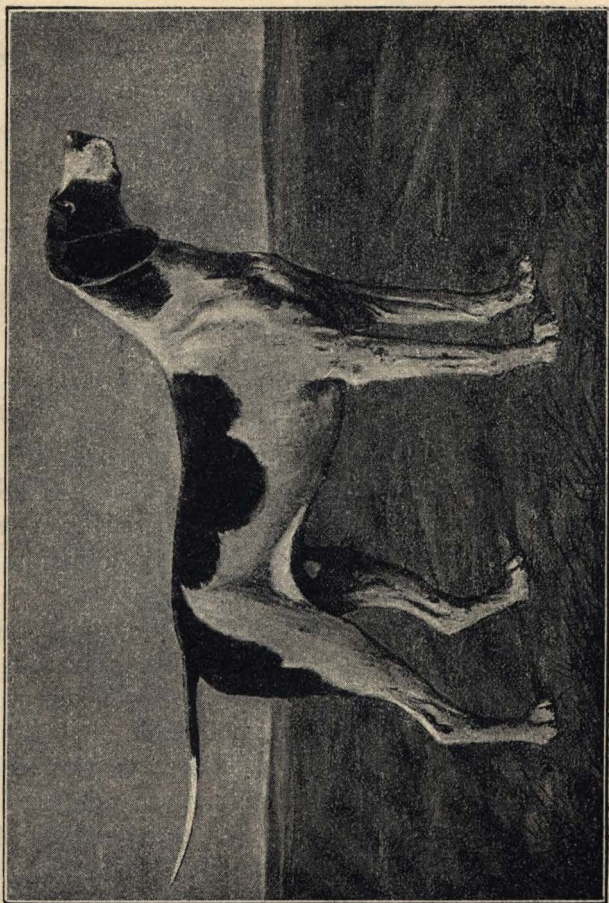
4. *A szemek.* Nagyok, okosak és színök a szőrözet szerint sötétebb vagy világosabb.

5. *A nyak.* Szép hajlásu, hengeres, lebeny nélkül.

6. *A törzs.* A hát erős, nem nagyon rövid, az ágyék jól kifejlődött izomzattal. A mellkas nagyon mély, de nem széles, mert ez a sebességet csökkentené.

7. *A fark.* Töben vastag, vége felé egyenletesen hegyesedő, rövid. Mélyen erednie és görbülnie nem szabad.

8. *Mellső végtagok.* A lapoczkák mérsékelt haj-

Angol rövidszőrű vizsla (pointer).

lással ereszkednek lefelé s szorosan a törzshöz vannak illesztve. A lábszárak erős csontuak és nagyon izmosak;

a törzs alatt egyenesen állanak. A lábak gömbölyűek, erős talppal.

9. *Hátsó végtagok.* A czomb erős, a térd kissé kifelé álló. A sarkizületek igen erősek s gyengén összehajolnak, mi a kifelé álló térd következménye.

10. *A szőrözet.* Rövid, puha, az egész testen egyenlő, azonban elég tömött, hogy a viznek ellentállhasson.

11. *A szín.* Legkedveltebb a fehér, barna folttokkal.

4. Griffon.

1. *Külsőalak általában.* Magassága körülbelül 55—60 cm., a szuka valamivel kisebb.

2. *A fej.* Nagy és hosszú, durva, de rövid szőrrel fedett, feltűnő bajusszal és szemöldökkel. A koponya nem nagyon széles, az arczorr hosszú és négy-szegletes. Az arczorr éle kissé homorú, a homlok bemetszése nem nagyon éles. Az orr barna.

3. *A fülek.* Középnagyságúak, félmagasságban illeszkednek a koponyához a legkisebb csavarodás nélkül. A sima szőr hosszabb szőrökkel van keverve.

4. *A szemek.* Nagyok, a szemöldökök által nincsenek elfedve mint a német szálkásszörű. vizslánál. Intelligens kinézésűek és barna vagy sárga színűek.

5. *A nyak.* Meglehetősen hosszú, lebeny nélkül. A nyakszirtben egy kissé hajlitott s lefelé lassankint a mell erősségének megfelelőleg szélesedő.

6. *A törzs.* A hát erős, az ágyékrész különösen jól ki van fejlődve. A bordák nem nagyon hajlitottak, minek következtében a mellkas mély és nem széles

7. *A fark.* Egyenes vagy kissé fölfelé hajló, durván szőrözött, de a zászló nyoma nélkül. (Rendesen kurtitják.)

Korthals-griffon.

8. *Mellső végtagok.* A lapoczkák meglehetősen hosszúak és rézsutosan állók. A lábszárak egyenesek, erőteljesek, durván szőrözöttek s jól a törzs alatt állanak. A lábak gömbölyűek, erősek, az ujjak szorosan állanak.

9. *Hátsó végtagok.* A czomb hosszú és erős, a sarkizület alatt a lábközép kissé hátra áll; az egész végtag durván szőrözött.

10. *A szőrözet.* Durva, merev, sodronyszerű és fénytelen, soha sem göndör vagy hullámos. A durva és hosszabb fedő szőr alatt puhább gyapju van.

11. *A szín.* Aczélszürke barna foltokkal, egy színű barna, gyakran szürke szőrökkel vegyítve; fehér barnával és fehér sárgával.

I. Bevezetés.

1. Az idomítás fogalma és beosztása.

A vizslának első és legfontosabb feladata: a vadat *felkeresni*, *jelezni* és az elejtett vadat gazdájának *ellhozni*. Ezen hármas czélnak megfelelőleg a vizsla oly idomítást igényel, mely a veleszületett tulajdonságokat felébressze, vagy a mennyiben azok maguktól nyilvánulnának: kifejlessze, támogassa és az ebet egyidejűleg engedelmességre (appell) szorítva, gazdájának hasznossá és értékessé tegye.

Az idomításnak alapját a *nevelés* képezi, mely azon időponttól kezdődik, mikor a fiatal ebet elválasztjuk s tart 6—8 hónapos koráig, mikor a *parforce-idomítás* kezdetét veheti. E szerint a vizsla-idomításnak két szakaszát különböztetjük meg: a *nevelést* és a *parforce-idomítást*.

A *nevelés*, mit *szojtatásnak* is nevezhetünk, lehetőleg kerüli a hathatósabb kényszereszközöket, legfőlebb a pórázt s itt-ott a vesszőt használja könnyű fenyítésképen és ezeknek ismételt alkalmazásával igyekszik elérni, hogy a fiatal állatban bizonyos mechanikai készség nyilvánuljon az adott parancs végrehajtására; s a nélkül, hogy különös gondot fordítana

a vadászatnál érvényesülendő tulajdonságok kifejlesztésére, eléri, hogy egyszerű körülmények között, mérsékelt igények mellett, az ily módon nevelt vizslával vadászni lehessen.

A *parforce-idomítás* célja a vizslát kizárólag a vadászatra kiképezni s így a neveléstől nem igényel sokkal többet, mint hogy a vizsla *elrontva ne legyen*. A neveléstől abban különbözik, hogy intenzívebb kényszereszközöket — *korallt és megkötést* — használ s ebből kifolyólag előrehaladottabb testi és szellemi fejlettséget is követel a tanítványtól.

2. Idomítási módszerek és ezek méltatása.

A vizsla-idomítást illetőleg minden vadásznak megvan a saját egyéni véleménye és egyedül üdvöztető, csalhatatlan módszere. Ha azonban ezen sokféle módszert egybevetjük, kettő bontakozik ki belőlük: az egyik rész játszva tanítja vizsláját, ez az affektált *humanus* módszer; a másik rész pedig azon hiszemben van, hogy a *parforce*-módszert használta, mert vizslájából minden önállóságot *kiéheztetett* és *kikorbácsolt*. Fájdalom, legtöbb *professionatus* vizslaidomító jágerünk ezen utóbbi módszert használja.

Froberg-Montjoye gróf, ki körülbelül 50. éven keresztül *telivér angol vizslákkal* vadászott, azokat mindig maga idomította és mindig elismert kitűnő vizslái voltak, a következőleg ír a vizsla-idomításról: »Vizsláim idomítását a szoba-idomítással kezdem meg; a »*couche toutbeau*«-t szorgalmasan gyakoroltatom s azután az apportírozásra tanítom, kezdetben játszva, később *parforce*. Első mezőben a fiatal vizslát a

mezőn teljesen szabadjára engedem; üzhet, kergethet bármilyen vadat a mennyit és a mint kedve tartja. Nem tesz semmit; ez által vadászérzéke és szervei rendkívül fejlődnek s minden egyes foglyot nagy területen könnyen megtalál. Komolyan csak a következő tavaszon, a páros foglyokra vezetem. Ha ekkor foglyokat vert fel, visszavezetem azon helyre, hol a foglyok feküdtek s ott jó széllel legalább 10 perczig »*couche tout-beau*« hasaltatom; ez alatt előre-hátra megyek, az ebet többször megkerülöm s legfelebb egy éles »*pszt!*«-tel figyelmeztetem, hogy csendesen maradjon. Rövid idő alatt kibontakozik a faj-eb s az állás ösztöne előtérbe lép; háromszori vagy négyszeri ismétlés után biztosan áll, úgy hogy visszahívhatom és ismét előre küldhetem. Messze kereső sebes vizsláimat, oly röviden vezethetem fáczánokra vagy szalonkára, a mint akarom...«

Froberg-Montjoye módszerének alapját a játszva-tanítás, a *nevelés* képezi, mit kiegészít és tökéletesít a *parforce-idomítás*. Előnye, hogy érintetlenül hagyja a vizsla önállóságát, mit a professionatus vizsla-idomítók alaposan kikorbácsolnak belőle; de nem marad csupán a játszás és szoktatás ingó talaján, hanem idomit is. Az által, hogy az alaposan elvégzett szobai idomítás után a vizslának a mezőn egy időre szabadságot adunk, hogy saját akaratát érvényesíthesse, éppen fejlesztjük és erősbitjük; mert míg az otthon bottal nevelt vizsla a mezőn a félelemtől azt sem tudja, hogy mihez kezdjen s rendesen gazdája sem tudja ezt vele megértetni: addig a *rendszeresen*, de nem csak játszva tanított vizsla a szobaidomítás alatt megtanulta, hogy vezetőjének engedelmeskednie kell s ha a szabadon

futkosás ideje alatt is szorgalmasan folytatjuk és gyakoroljuk a szobaidomitást, a vizsla mindig kezes marad s a tulajdonképeni vezetés könnyű munka leend, mert az önállósághoz és engedelmességhez szoktatott vizslával könnyű megértetni, mikor követheti saját eszét s mikor kell alávetnie magát ura akaratának.

A kényszer nélküli játszva tanításnak még mindig vannak — különösen nálunk — hivatott és nem hivatott apostolai, kik a kényszert és büntetést mellőzik s tisztán a nevelésre fektetik a főszlyt. Ezen urak egy részével úgy vagyunk, mint azzal, — »ki vizet predikál és bort iszik,« mennyiben vizsláiknál többé-kevésbbé kiérzik a parforce-idomitás, jobban mondva a korbács hatása, különösen a »couche tout-beau«-nál: a másik része pedig szeretne arabsul beszélni, — de nem tud! A feldicsért humanus (?) módszer szerint tanított vizslák apportirozása pedig olyan, milyen a módszer; mondva csinált, erőszakolt és nem ér semmit.

Apportirozás! Ez az angol vizslák és a játszva tanítók Achilles-sarka s a legtöbb polemiának okozója. Mi mindent nem irtak már erről a témáról pro és contra! pedig száz esetben kilenczvenkilenczszer nem a vizslában, hanem a módszerben keresendő a hiba; de természetesen sokkal könnyebb a megghiusult kísérletezés után kimondani, hogy az angol vizslával nem szabad apportiroztatni, mint helyes uton-módon arra megtanítani, *mint ezt az utóbbi időben maguk az angolok is teszik*. Nem akarom a német és angol vizslát mereven egy kategóriába állítani, daczára hogy ma már a modern német vizslákban is nagyon előtérbe kezd lépni a titkon és nyiltan üzött keverés folytán az angol vér és temperamentum; de azt merem ál-

litani, hogy Oswald, illetve Wörz módszere alapján, pontos és higgadt eljárás mellett, az angol vizslákkal is elérhetjük azt, mit egy korrekt vadász vizslájától minden körülmények között elvárhat: hogy szépen, tetszés szerint röviden, vagy messze keressen, minden vadat biztosan álljon, felkelő vad után ne törjön és szükség esetén a meglőtt vadat gazdája parancsára megkeresse és elhozza.

Évek óta angol vizslákkal vadászok, csak az utolsó pár év alatt használok tiszta származású német vizslát is. Folyton Oswald, illetve Wörz módszere szerint idomitom vizsláimat, természetesen itt-ott módosítva az angol vizsla temperamentumának megfelelőleg s még eddig egyetlen jól nevelt ebbel sem vallottam kudarcot. Nem tagadom, saját angol vizsláimmal szörmés vadat soha sem apportíroztatok, szükségét nem érzem; de hogy erre is használhatók az angol vizslák, nem egy esetet hozhatnék fel. L. főerdész gordon-setterje, vagy dr. L. pointer szukája, mely utóbbit Wörz szerint magam idomitottam, a meglőtt rókát éppen oly szépen elhozza, mint bármelyik német használati eb. Az is igaz, hogy a folytonos apportíroztatás, különösen a szárnyazott fogoly vagy fáczán után való gyakori küldözgetés nem használ sem a német, sem az angol vizslának, s mint az angol módszer követői mondják: gyengíti a biztos állást. A szaladó foglyok a vizslát, különösen ha látja is azokat, itt-ott zavarba hozzák, tévedésbe ejtik; de vajjon az ideális német vizslával ez nem történik meg? S vajjon, hány különben megbízható ferm német vizsla hasal kör- vagy hajtóvadászatnál minden közeledő nyul előtt, és lövés

után hány várja nyugodtan a parancsot az apportírozásra?

Végre is miért nem volna alkalmas az angol vizsla a parforce-idomításra s miért nem lehetne tőle azokat megkivánni, miket fentebb jeleztem? Tüzes temperamentuma és akaratossága nem lehet akadály, csak a módszer legyen helyesen alkalmazva; hiszen intelligentia tekintetében, ha nem is áll felebb a német vizslánál, alantabb semmi esetre sem.

Angliában a pointert és settereket egy század óta csak arra tenyésztették, hogy velök rövid idő alatt minél nagyobb területen, minél több vadat hozhassanak lövésre. Ennek megfelel az angol idomítás, a mennyiben t. i. idomításról szólhatunk. Az angolok az u. n. szoba-idomítást nem ismerik, ők vizslájuknak veleszületett, természetes és átöröklött tulajdonságaira fektetik a súlyt és a szükséges javításokat, vagy a hiányok pótlását a mezőn való vezetés alkalmával eszközlik. A kinek van módja hozzá, hogy a vadászat minden neméhez más- és másfajta ebet használjon, tagadhatatlanul helyesen teszi, ha a munkafelosztás elvét ily módon érvényesíti. A gyorsan kereső *pointer* vagy *setter* keresi az őt lóhátan követő gazdájának a vadat s lövés után, ha a *retriever* vagy *spaniel* a vadat meghozta, mehet tovább a hajsza... Csak egy sarkalatos hibája van: hogy nálunk mások a viszonyok s vajmi kevés azoknak a vadászatkedvelőknek a száma, kik *angolosan* vadászhatnak!

De hát ezért lemondjunk az angol vizsláról és ezeknek a páratlan pompás ebeknek minden előnyéről? *Alkalmazkodjék a vizsla a vadászhoz s ne fordítva a vadász a vizslához.* Az angol vizslákban megvan a

kellő képesség és fogékonyság, csak legyünk az idomításnál következetesek; alkalmazkodjunk az állat természetéhez, s a helyett, hogy türelmünket vesztve, indulatunktól elragadtatni engednők magunkat: kellő nyugodtsággal és szigorú következetességgel végezzük az idomítást. Ha valami tizszer nem is sikerül, tizenegyszer sikerülni fog.

Az állat is érez, észlel és következtet; házi állatainknál a primár ösztönöket a secundár ösztönök, melyek már a szellemi intelligenciának az eredményei, mindinkább háttérbe szorítják. Az állatnál, miként az embernél, az elméletet a gyakorlat, a reflexiót a megszokás előzi meg. A nevelés alapját az engedelmesség képezi; de az engedelmesség a szabad akarat kifolyása; tehát mindaddig, míg az állat reflexióra nem képes, míg szabad akarata hiányzik: az engedelmességre *kényszer által szorítandó*. A gondolkozni még nem képes fiatal állatnál szabad akaratot nem tételezhetünk fel s éppen azért a reflexióra még képtelen állat, éppen úgy mint a gyermek, csak kényszer által akadályozható meg abban, hogy érzéki ösztöneit, vágyait ne kövesse. Kényszerszerűen alkalmaz a természet is. A vadállat érzékenyen bünteti fiait, hogy ez által a veszélytől és bajtól óvja. Ezen szülői kényszer fejleszti ki a fiatal állatban a szülői és nevelői gondosság fogalmát; ebből jön létre a regaszkodás és szeretet, miket, mint az önkéntes engedelmesség alapköveit, a természet a »társulási ösztön« alakjában oltott be a magasabbrendű szervezetekbe. A kényszer és fenytetés jogosított és hathatós voltát senki sem vonja kétségbe a gyermek nevelésénél, pedig az ember szellemileg hasonlíthatatlanul fönnebb áll mint bármelyik állat. Miért

mellőzzük tehát a megfelelő kényszer alkalmazását éppen a vizsla idomításánál? Neveljük a fiatal vizslát ugyanazon elvek szerint mint az embert s biztosan célzt fogunk érni; kényszer és fenyítés kiegészítik egymást: a kényszer hatásában büntetés és a büntetés módja a kényszernek. Ebben van a fenyítés célszerűsége; a fenyítéssel kényszerítjük valamit tenni, vagy nem tenni s ez által a fenyítés célját a hibázónak tudatára hozzuk. A hiba következménye a büntetés; de a büntetés csak akkor vezet célhoz, ha a hibát *rögtön* követi.

A fenyítés alkalmazkodjék az állat szellemi és testi fejlettségéhez, birjon *psychikai* alappal s ennek következtében hasson első sorban moralis erővel. Tehát önként következik, hogy alatta nem a verést, éheztetést, kikötést és más hasonló torturákat értek, melyeket nálunk úgy látszik a parforce-idomítással azonosítani szeretnének!

Ezekből kifolyólag a legjobb idomítási módszer tehát az, mely alkalmazkodva a vizsla intellektualis fejlettségéhez, fokozatosan és következetesen halad előre; a legegyszerűbb gyakorlatból kiindulva, ugrás nélkül megy át az összetettre, a könnyebbről a nehezebbre, a nélkül, hogy más kényszereszközt használna mint a szabadság megvonását, a pórát és a korallt. Ez az Oswald-féle módszer, melyet Wörz a jelenlegi viszonyoknak megfelelőleg dolgozott át.

A partforce-idomításnak még más árnyalatai is vannak. Egyesek a lánczratevést és ezzel a szabadság megvonását mellőzik; de a korbácsot és a pálczát rendszeresen alkalmazzák. Ezen módszer hátrányai között, nem is szólva a verés absurd voltáról, nem

utolsó azon körülmény, hogy a tanítási idő alatt ismételten elpáholt tanítvány szabad idejét a legtöbb esetben tetszés szerint használhatja fel. Az ilyen, rendszeren amugy is hiányosan nevelt eb minden módot és alkalmat felhasznál arra, hogy a tanítás elől meneküljön; elbujik, megszökik és kóborol; ebből természetesen az eb és gazdája között nap-nap után újabb konfliktusok keletkeznek s a vége: hogy az eb a folytonos verés következtében félénk és alattomos lesz; elveszti kedvét a vadászattól és hasznavehetetlenné válik.

Egy órával a tanítás előtt s egy-két óráig a tanítás után tegyük lánczra az idomítás alatt levő ebet; a többi idő alatt lehet szabadon, *de felügyelet alatt*. A megkötés által az ebet elvonjuk a különböző szórakozásoktól s alkalmat adunk a tanítottak fölötti elmélkedésre. Hányszor tapasztaltam, hogy pl. a tanítási órában valamely új gyakorlatot hiába ismételtam 20—30-szor is, eredménye nem volt s másnap már az első kísérletnél egészen jól ment.

A pálcza és korbács használata az idomításnál feltétlenül elvetendő; ezeknek a szerekek az idomító helyiségben helyük nincsen, mert még a harapós ebeknél is a jól alkalmazott korall mindig megteszi a kellő szolgálatot.

Az idomításnak egy másik módja az előbbinek éppen az ellenkezője. Kényszerrel nem használ, játszva igyekszik célhoz jutni; tehát a másik végletbe megy.

Valóban megfoghatatlan, hogy még mindig akadnak olyanok, kik a kényszer- és büntetésnek azon fokát, melyet fentebb jeleztem, hatásalanak tartják s mindent jó szóval és dicsérettel akarnak elérni. *Sem*

nevelés, sem idomítás kényszer nélkül nem képzelhető. A kényszer és büntetés nélküli idomítás képzelődés és önámitás, vagy a gondolkozni nem tudók, vagy nem akarók ámitása. Hisz a pórázon való vezetés megvonása a szabadságnak: tehát kényszer és büntetés. A fiatal eb a pórázzal szemben éppen oly érzékeny, mint a kifejlődött erősebb állat a parforce-idomítás alatt a korallal szemben. Az étellel tele tál előtt a hasaltatás talán örömet okoz az éhes kis állatnak? Vagy az elzárás valamely üres szobába, vagy kennelbe és éheztetés talán kellemesebb a vizslának, mint ha egy-két órára lánczra tesszük? Ne ámitsuk magunkat s ne ámitsunk másokat. Az angol módszer éppen nem nélkülözi a kényszert, csak hogy ezen kényszer megfelel az állat korának. A póráz és kennelben való elzárás hathatós tényezői az engedelmességnek s mindkettő alkalmas az engedetlenség elnyomására.

Ha az angol vizslát csakis angol módon használjuk, mi azonban viszonyainknak nem felel meg, akkor az idomítás is kisebb körre szorítkozik: *szinonron vezethető és engedelmes legyen*; a többit az ok-szerű tenyésztés folytán már születésével magával hozza s így természetes, hogy idomítása, az egyoldalu használatnak megfelelőleg, kevés fáradtsággal jár. De változzanak az előfeltételek, különösen ha nem kennelben nőtt fel a fiatal vizsla, hanem úgy mint a legtöbb: *a játszva tanítás legjobb esetben is csak kertes eredményre vezet, vagy egy szeles, engedetlen vizslát eredményez.* Ennek a körülménynek tulajdoníthatom, hogy abból a pompás anyagból, mely évek óta részint a hazai tenyésztőktől, részint külföldről kerül a hazai vadászközönség kezébe, aránylag oly

csékély százalék válik be. A célját tévesztett anglo-mania lehet továbbá az oka azon jelenségnek is, mit az utolsó években tapasztalni kezdünk, hogy a nemes angol vért mindinkább elhanyagolják és a nyugodtabb, de nehezkesebb német vizsla kezd divat jönni. Tagadhatatlan, hogy a német vizslának sok jó tulajdonsága van; de ezek hypothetikusokká válnak, mihelyt az angol vizslának megadjuk a kellő idomitást *s nem csak versenyre és productióra, hanem a vadászatra is előkészítjük.*

A játszva tanítás hiányai leginkább az apportíroztatásnál mutatkoznak; pedig a mi viszonyaink között, a legtöbb vadász megkívánja, hogy vizslája legalább a szárnyas vadat elhozza. Ezen kíváncsi egészen jogosult is, mert ha vizslánk nem apportíroz, a vadászat könnyen *dögvadászattá* fajul, mennyiben a szárnyazott vagy messze leeső fáczán, fogoly stb. 50 százaléka a rókák- és varjaknak esik prédául. A játszva tanított vizslák legnagyobb része — különösen az angol vizslák — szeszélyes apportörök; akkor hozzák el a lelőtt vadat, ha kedvök tartja s elég egy nyers szó, hogy a szép szóval és dicsérettel elkényeztetett eb behuzza farkát s megtagadja az engedelmességet. És ha végre hosszas biztatás és rábeszélés után rászánja magát: *melleszti, tépi és szorítja a vadat.* Az ilyenekről természetesen hallgat a krónika; de ha egyik-másik, magától és nem az idomitástól, jó lesz, azt országvilágnak kürtölik.

A nevelés úgy a német, mint az angol vizslánál a parforce-idomítás előiskolája. Az angol módszernek csak igen szűk körben van jogosultsága, míg a parforce-idomítás minden körülmény között és minden

követelménynek megfelel, úgy hogy ma már parforce-idomítás nélkül még a rendes, legegyszerűbb kívánalmaknak megfelelő vizslát sem képzelhetünk; nem is szólva a »használati-ebről« melyet másképp mint parforce idomítani nem is lehet. A nevelés és parforce-idomítás kiegészítik egymást; sőt az engedelmességet illetőleg majdnem nélkülözhetetlen követelmény, hogy az első mindenkor megelőzze az utóbbit. Egy rosszul vagy semmiképen sem nevelt eb az idomitónak több dolgot ad mint más három, melyeknek nevelése nem volt elhanyagolva. *Minél jobb a nevelés, annál könnyebb és biztosabb a parforce-idomítás.*

3. A nevelésről és idomításról általában.

Hogy a vizslával helyesen bánhassunk, ismernünk kell annak egész természetét, minden jellemvonását, jó és rossz hajlamaival és tulajdonságaival együtt.

A különböző ebfajták úgy testalkatban, mint szellemi képességeikben is nagy különbségeket mutatnak. Közös jellemvonásuk: a feltétlen ragaszkodás az emberhez. Az eb szellemi képességei az összes emlős állatok között tagadhatatlanul a legmagasabb fokon állanak, s egyetlen állatról sem mondhatjuk jogosabban mint épen az ebről, hogy a szellemi fejlettség oly magaslatán áll, hogy csak beszélni nem tud. Az emberrel való folytonos együttlét következtében a hűség, ragaszkodás, hála, éberség, gazdája iránti szeretet, jóakarát és nagylelkűség; harag, halálos gyűlölet és halálmegvetés gazdája ellenségeivel szemben, állandó jellemvonásaivá váltak. Mind oly tulajdonságok, melyek nem kényszerből, szükségből vagy félelemből, hanem szeretetből és ragaszkodásból eredtek és melyek, szem-

ben az elenyészőleg csekély rossz sajátságokkal, a méltán megérdemelt »civilizált« jelzőre jogosítják. Nincs egyetlen állat a földön, mely érdekesebb volna az ember osztatlan tiszteletére, szeretetére és barátságára, mint az eb. Az embernek kiegészítő része és nélkülözhetetlen társa, s hogy a legrégibb időkben is így gondolkoztak ezen legelterjedtebb házi állatról, bizonyítja a legrégibb könyvek egyikének, a Zendavestának eme passzusa: »az eb esze által áll fenn a világ«.

Az eb csak durva, rossz bánásmód mellett, testileg, szellemileg elhanyagolva lesz rossz, bizalmatlan és harapós. A nevelésnek feladata tehát: az ebben szunnyadó jó tulajdonságoknak csiráit feléleszteni és fejleszteni, a rosszakat pedig elnyomni és elfojtani; a mit legkönnyebben az által érhetünk el, ha megadjuk az állatnak a lehetőséget, hogy folyton az ember társaságában lehessen és az emberi társaság tagjául tekinthesse magát.

Csak a magány óráiban tudjuk kellőleg méltányolni ebünk társaságának jótékony hatását, midőn órákon, néha napokon át erre az egyetlen társra vagyunk utalva, mely önzetlenül vesz részt örömünkben és bánatunkban s mely annál több ragaszkodást és szolgálatkészséget tanusít, minél jobban ápoljuk, oltalmazzuk és szeretjük. Háláját minden mozdulatával kimutatja s legnagyobb öröme, ha gazdájának parancs nélkül is szolgálhat s legfőbb jutalmát képezik: egy jó szó, egy barátságos, helyeslő pillantás, vagy a pusztá tudat, hogy helyesen s gazdájának kedvére cselekedett.

Daczára annak, hogy jósággal igen sokat érhetünk el, a büntetés alkalmazását alig lehet elke-

rülni. A büntetésben azonban legyünk következetesek; s a büntetés foka legyen a vétségnek s az eb testi és szellemi fejlettségének megfelelő. A büntetéssel csak akkor érünk célhoz, ha a hibázó hibájának tudatával bír; tehát csak akkor büntessünk, ha a tetten érjük, vagy ha a hibájára emlékeztető corpus delictit, vagy annak maradványait elébe tehetjük; ellenkező esetben jobb, egyáltalában nem büntetni. Kezdetben, még ha a vétség nagyobb volna is, a büntetésnek legenyhébb nemeit, az intést és dorgálást, alkalmazzuk; a legtöbb esetben már ezeknek is meg van a kellő hatása.

A tulságos szigor rendesen új és nagyobb hibákat szül. A fiatal állatnak adjunk időt arra, hogy szenvedélyeit legyőzhesse s azokon uralkodni képes legyen; a gyermekkel nincs másképen s egyes hibák, melyeket erőszakkal sem vagyunk képesek elfojtani idővel maguktól elenyésznek.

Soha se büntessünk előbb, mielőtt az ebel zsinórra ne vettük volna és ne eresszük el addig, míg készséget nem mutat. Ha póráz nélkül fenytjük, természetes, hogy igyekszik menekülni s ha sikerül, a következő alkalommal már előre biztonságba helyezi magát — megszökik; ezzel vége is van a nevelő tekintélyének s nem hisz többé annak mindenhatóságában és a helyett, hogy engedelmeskednék, folyton a menekülés lebeg szeme előtt; az eb félénk lesz és az első kemény szóra elszalad. Ha ellenben a megszökésnek lehetőségét a pórázra való vevés által megakadályozzuk, tehát a megérdemelt büntetés elől nem menekülhet: még a makacsabb természetű eb is aláveti magát gazdája komoly és erélyes parancsának, mert lassankint be-

látja, hogy ez ellentállás nemcsak nem használ, hanem érzékeny büntetést is von maga után.

Ne követeljünk a vizslától ok nélkül valóságokat, vagy olyant, a mit még nem tud, vagy a mire képtelen; de viszont szigorúan követeljük meg, hogy a kiadott parancsnak pontosan eleget tegyen. Ha az utóbbi bármely előre nem látott okból nem volna lehetséges, inkább hagyjuk el a parancsot, vagy büntessük egyszerűen pórázra vevéssel.

Már előzőleg volt szó róla, hogy helytelen a vizslától azt követelni, hogy valamely előtte egészen új dolgot vagy gyakorlatot mindjárt első-második mutatásra megértsen és végezzen. Épen oly tulzott követelés volna, mintha az 5—6 éves gyermektől elvárnók, hogy már az első lecke alkalmával rendesen tartsa a palavesszőt és a következő napon az a betűt kaligrafice leírja. Nem az akarat hiányán mulik ez, sem az egyiknél, sem a másiknál, hanem a zavartságon és a gyakorlat hiányán, mit veréssel megváltoztatni vagy pótolni nem lehet. A folytonos ismétlés következtében megjön a szükséges ügyesség s ezzel együtt a készség. Az ismétlést viszont nem szabad tulságba vinni, mert ha az ebet folytonosan egy és ugyanazon gyakorlattal kinozzuk, végre minden kedvét elvesziti. Az ismert és jól végzett gyakorlatoknak közbevegyítése és az ezekkel járó dicséret a megzavart egyensúlyt hamar helyre állítja és új erőt ad a már-már csüggedő tanítványnak. Végezzük tehát a tanítást nagy türelemmel és még nagyobb nyugodtsággal: az indulatoskodással és veréssel csak magunknak ártunk s az ebet sem teszszük okosabbá, hanem még félénkebbé és zárkózottabbá.

Minél alaposabb a szoba-idomítás, a mezőn annál könnyebb leend a vezetés. Ha a szobaidomítást lelkiismeretesen végeztük, kész vizslát viszünk a mezőre; elejét vesszük a folytonos ismétlésnek s az ezzel járó bosszuságnak s mindenféle kellemetlenségnek; mert az olyan vizslának, mely már minden intésünket ismeri, érti s annak feltétlenül engedelmeskedik, nem szükséges a hosszú zsinórt czipelnie, mely folytonos akadozásával csak az állat zavarát növeli; hanem szabadjára eresztve is az ilyen tanítvány kezünkben marad. A csak félig, vagy rosszul idomított vizslát ne vigyük a mezőre. Mindaddig, míg a szobaidomítás gyakorlatait nem végzi jó kedvvel, a mezőn helye nincsen, mert a félig, vagy rosszul végzett gyakorlatok iránti ellen-szenvét az által, hogy a mezőn is folytonosan preceptoroskodunk vele, csak növeljük. Végre is nem nehéz a vizslát a szoba-idomítás tartama alatt egy pár gyakorlatra megtanítani; de az engedelmesség, mint legfőbb tényező, csak a folytonos gyakorlat folytán fejlődik ki.

A legelső, mit minden vizslától okvetlen meg kell kívánnunk, az *engedelmesség*; az »ide!« vagy »jer ide!« feltétlen követése képezi a vizslának a legszebb jellemvonását. Engedelmességre pedig csakis a legkövetkezetesebb eljárás mellett szoktathatjuk a fiatal ebet. A tulságosan szigorú bánásmód, fenyítés, a nélkül hogy az ebet előbb pórázra vennők, utáncsapás, dobálás, rugás, folytonos ok nélküli preceptoroskodás, alkalom a kóborlásra stb. mind oly tényezők, melyek képesek a legjámborabb állatban is a félelmet és engedetlenséget nagyra növelni. Ha a fiatal eb hibája tudatában elbujik vagy elszalad, s komoly hívásra nem jön gazdájához,

de hizelgés és különféle csalétkekkel és cselfogásokkal előcsalva verést kap: a következő alkalommal nem fog lépre menni. Ha az ebet rejtekhelyéről előcsaltuk, ne fenyítsük meg, legfennebb egy pár rosszaló szóval emlékeztessük hibájára; de a következő alkalommal vigyázzunk, hogy a büntetés előtt meg ne szökhessék. A szobában, általában a lakásban nevelt fiatal ebek hamar kieszelik, hogy pl. ha az ágy vagy diván alá bújnak a büntetés előtt, onnan nehezen mozdíthatók ki, vagy a legtöbb esetben nem is veszi senki magának a fáradságot, a fiatal bűnöst onnan előhúzni. Az ilyen bujósdinak csak úgy vehetjük egyszer-mindenkorra elejét, ha a legelső alkalommal törik-szakad az ebet rejtekéből előhúzzuk, 2—3 m. hosszú erős zsineget erősítünk nyakára és egy seprűvesszővel megverjük. A mint az executiónak vége van s az ebet eleresztjük, természetesen első dolga leendő előbbi rejtekhelyét felkeresni; de a zsineg rajta van, s bárhová is bujjon el, a zsineg vége szabadon marad és ennek segítségével a »jer ide!« vezényszóra előhúzzuk s megdicsérik, mintha jószántából jött volna elő és újra visszakergetjük. Ezt addig ismételjük, míg szóra magától is jönni fog. A zsinórt igen czélszerű napokig rajta hagyni, kivált ha visszaeséstől lehet tartani; az elrágás ellen a zsinórt azzal biztosítjuk, hogy a gyógyszerházakban kapható aloe tincturával, vagy picrinsavval, nem ártalmas, de igen kellemetlen ízű szerrel (24 óráig) impregnáljuk.

Ezen módszer igen jónak bizonyult felnőtt, de verés vagy más körülmény folytán engedetlenné vált s elrontott vizsláknál is; csak hogy az ilyen ebre korallt kell alkalmazni. Az engedetlen idősebb ebet, hogy a

szabadban is boldogulhassunk vele, tanítsuk meg a hasalásra, s ha hívásra nem jön, hasaltassuk, vegyük pórázra; de ne büntessük, mert különben a következő alkalommal, ha parancsunkra hasal is, közeledtünkre menekülni fog, vagy általában a veréstől félve nem is hasal.

II. A nevelés.

1. A nevelés kezdete, terjedelme és jelentősége.

A nevelésnek elméletileg két szakaszát lehet megkülönböztetni: a testi és szellemi nevelést; miután azonban ezek szoros összefüggésben vannak, a gyakorlatban nem választhatók szét.

A nevelés azon időponttal veszi kezdetét, mikor a fiatal ebet elválasztjuk, illetve az anyja mellől eltávolítjuk. Az elválasztás rendszeren az 5—6-ik hétben magától történik, mennyiben az anyaállat ezen időben már legfőlebb csakis éjjelre keresi fel fiait, miért is a 3—4-ik hétben szükségessé válik, hogy a fiatal ebeket ételre szoktassuk. Daczára az elválasztásnak, czélszerű a fiatal ebeket, mennyiben a körülmények engedik, még egypár hétig együtt tartani s éjjelre anyjukat is hozzájuk bocsátani. Az együttlét a fiatal ebek fejlődésére igen jó befolyással van: a folytonos játék, a marakodás, izmaikat erősíti és az egész állatot élénkebbé teszi.

A nevelésnek feladata gondoskodni a fiatal eb testi jólétéről és fejlődéséről; rászoktatni a fiatal ebet, hogy a szobában ne piszkítson, magát illedelmesen viselje, senkinek alkalmatlan ne legyen és pákosztosságával vagy rágcsálásával kárt ne okozzon; a szabad-

ban maradjon gazdája mellett, engedelmeskedjék, pórázon vezethető legyen. Végre a nevelés folytán arra is rászoktathatjuk, hogy ébersége által magát hasznossá tegye.

A nevelésnél járjunk el rendszeresen és maradjunk mindig következetesek.

A nevelésnek azon módja, melyet különösen a városban lakók szoktak követni, hogy t. i. fiatal ebet falura vagy pedig valamelyik professionátus »Hundemütter«-hoz adják hosszabb vagy rövidebb időre nevelőbe, míg a dressurára megéri, rendszeren nem ér semmit. Ha ezeken a helyeken a testi fejlődés feltételei meg is vannak, a szellemi nevelést rendszeren annyira elhanyagolják, hogy az 5—6 hónapos korában haza került suhanczczal több bajunk és bosszuságunk van, míg egy kis rendre szoktatjuk, mintha kezdettől fogva magunknál tartottuk volna. Évek előtt vétel útján jutottam egy igen jó származású, de az épen említett módon nevelt 10 hónapos vizslához, mely sem füttyre, sem szóra nem hallgatott, szobatiszta sem volt; egy pár évbe került, míg az illető elnevelt állatot türhető appell-re szoktathattam. A parforce-idomítás mindenestre pótolja a nevelés hiányait; de a hibákat végleg kiirtani alig bírja.

Ha azt akarjuk, hogy ebünk könnyen essék át az idomításon és jó is legyen, ne bizzuk a nevelést avatatlan kezekre, hanem végezzük azt magunk.

2. A testi nevelés.

1. A hajlék. Nem minden eb képes az időjárás viszonyosságainak egyformán ellenállani. Az ellenállási képesség az eb fajtájától, a szörözetétől, az eb korától, a

szoktatástól és az eb egészségi állapotától függ. Az angol pointer nem képes hosszabb ideig kiállni olyan hideget mint pl. a hosszuszőrű német vizsla; egy féléves eb érzékenyebb a hideg- és nedvességgel szemben mint egy 3—4 éves. Tartós léghuzam a kimelegedett vagy átmedvesedett szőrű vizslát rövidebb vagy hosszabb időre megbéníthatja, sőt oly betegségeket is idézhet elő, melyek az ebet, ha nem is ölik meg, de teljesen hasznavehetetlenné teszik. Mindennek daczára ne kényeztessük el a vizslát, hanem természetének megfelelőleg szoktassuk hozzá a hideghez, meleghez, nedvességhez stb., a nélkül azonban, hogy tulzásba esnénk. Az egészen fiatal eb jobban megkivánja a mérsékelt meleg, száraz, világos helyiséget, mint az idősebbek;¹ miért is legczélszerűbb, ha kennel nem rendelkezünk, legalább nappal, midőn vigyázhatunk reá, a szobában tartani, még olyan helyen is, hol pl. éjjelre istállóban stb. helyezhetjük el. Szoktassuk a fiatal vizslát már kezdettől fogva az emberi társaságba; ez által barátságossá, rendszeretővé és ragaszkodóvá lesz. A túlságos meleg a vizslát elpuhítja; ne engedjük a kályha mellé feküdni; de viszont az ajtónyílás közelébe sem, hol huzat van és a járókelőknek útját állja.

A rövidszőrű ebek a csupasz padlón nem birják a fekvést; a könyök- és sarkbütykök megkopnak, kérgesek lesznek s épen ezért, valamint a tisztaság és rend szempontjából is czélszerű, ha pokrócz vagy szalmazsák fekhelyről gondoskodunk.

2. *Az etetés.* A vizsla táplálása legyen természetnek s korának megfelelőleg rendes, tápláló és tiszta.

A legtermészetesebb táplálék volna a hús és egy

pár hónapig közvetlen az elválasztás után a forralt tej. A tisztán hússal való táplálás, drágasága miatt, nem igen lehetséges s azonkívül a nyershústápláléktól az eb oly kellemetlenül bűzlik, hogy a szobában tartani lehetetlen. Legalkalmasabb táplálék a hús vegyítve növényi anyagokkal, milyenek a zab-, árpa-, tengeri-dara és a rizs. E célból húshulladékokat, tisztított borjúlábat stb. apróra vágva jó sok sós vízben megfőzzük, ennek forró levével az illető darát leforráztatjuk és jól összekeverve, hogy a forró lé teljesen átjárja, egy óráig lefödve állani hagyjuk. Etetés előtt a csontokat, húsdarabokat, az asztalról maradt, nem savanyu, vagy nagyon fűszeres ételmaradékokat, zöltséget, jól kisült és felaprózott kenyeret keverve a darához, langyos melegen adjuk a vizslának.

Igen czélszerű az étel minőségét lehetőleg változtatni. Arra is ügyeljünk, hogy a vizsla friss és tiszta vízben hiányt soha se szenvedjen.

Fiatal ebeket 5 hónapos korukig napjában 4—5-ször is meg kell etetni, később háromszor: egy évesnél idősebb ebeket legczélszerűbb napjában kétszer, még pedig reggel és délben. Egyszerre ne adjunk sok ételt; az olyan ebek, melyek naponkint csak egyszer kapnak ételt, mohón és mértékletlenül teletömik hasukat és ennek következtében puffadtak és lusták lesznek.

Az ételt tiszta cserép vagy mázos vasedényben adjuk. A máz nélküli vasedényeket vagy faedényeket nem lehet kellőleg tisztán tartani, pedig már egészségi szempontból is igen fontos, hogy etetés után minden edényt tisztára mosassunk és a maradék ételt a következő etetésnél ne használjuk.

Etetés alkalmával könnyű szerrel megtaníthatjuk a fiatal vizslákat a hasalásra. Az ételes tálat elébe tesszük s mielőtt enni kezdene »pszt!« »hasalj!« vezényszóra a tál előtt nyakánál fogva gyengén lenyomjuk s egypár másodpercig így leszorítva tartjuk s »egyél!« vezényszóra feleresztjük. Ezt következetesen minden etetésnél ismételve, egy pár hét alatt a fiatal eb »pszt-hasalj!« vezényszóra a legszebben fog dropolni s addig az ételhez nem nyúl, míg arra engedélyt nem kap.

3. *A mozgás.* A fiatal vizsla fejlődésének egyik legfontosabb faktora a sok mozgás a szabadban. A mozgás kövekeztében izmai rendkívül erősödnek, a nedvkeringés egyenletes lesz; általában a mozgás az egészséges fejlődésnek nélkülözhetetlen kelléke. A mozgás alatt azonban *nem szabad a felügyelet nélküli, szabad csatangolást érteni*, mely a vizslának valóságos romlása s a legtöbb hibának forrása. A kóborláshoz szokott ebnek idomítása örökre kétes értékű, mert az engedetlenség s a nem kezesség a kóborlásnak kimaradhatatlan következményei. Az eb ezen rossz szokását teljesen soha sem vetközi le, s mihelyt alkalom kínálkozik, azonnal eltűnik s nyakába veszi a világot. Ha vadászatra indulunk, soha sincs kéznél, hacsak jó előre el nem zártuk vagy meg nem lánczoltuk; s ha vizsla nélkül nem akarunk menni, akkor előbb a város öszszes szemétdombját le kell keresnünk, mi nem épen kellemes foglalkozás.

A fiatal vizslának adjunk kellő alkalmat a mozgásra; ha már engedelmes és figyelni kezd ránk, vigyünk lehető gyakran sétálni. Felügyelet nélkül csak zárt udvarban vagy kertben hagyhatjuk s vadászatra,

mig nem teljesen engedelmes, semmi szín alatt ne vigyük magunkkal.

4. *A tisztaság.* Tartsuk tisztán az eb fekhelyét és ne hanyagoljuk el bőrének gondozását.

A külső paraziták (rüh-atka, bolha, tetvek stb.) elszaporodását csak az által gátolhatjuk meg, ha fekhelyét hetenként legalább egyszer megújítjuk vagy, ha szobában van, a pokróczát, illetőleg matrácát naponkint kiporoltatjuk és szellőztetjük. Ha az eb a szabadban, ólban tartózkodik, az ól környékének tisztántartása és karbolmészszel való desinficiálása sem mulasztandó el.

A bőr ápolása nagy gondosságot igényel, különösen fiatal ebeknél. E célból keféjük lószőr, vagy aczélsodrony kefével szorgalmasan s vedlés idején naponkint. Az aczélsodrony kefének nagy előnye, hogy nemcsak a kihullott szőrt távolítja el, hanem a port és a bolhákat is kieszedi; rövid szőrű ebeknél természetesen vigyázni kell, nehogy a kefével a bőrt túlságosan ingereljük és ez által gyuladást idézzünk elő. Kefélés után a szőrt puha flanel-darabbal letöröljük, mi által az kellő fényt kap.

A fürösztés szintén fontos tényezője a tisztántartásnak. Fiatal ebeket csakis langyos meleg vízben szabad füröszteni. Mosásra használjunk *káli szappant* (minden gyógyszertárban kapható) és a füröszető vízbe egy pár csepp kreolint is tehetünk; mindkettő hathatós óvszer a paraziták és ragályos bőrbetegségek ellen. Fürösztés után szárítsuk jól le az ebet; takarjuk száraz, huzatmentes helyen pokróczba s ha teljesen megszáradt, keféjük le szőrkefével s flannellel töröljük meg. Télen ritkábban, havonkint legfeljebb egyszer,

nyáron hetenként is fürösztethjük. Ha az eb teljesen egészséges, nem szabad fürösztetni, csakis orvosi rendeletre. A túlságos gyakori fürösztés azért sem tanácsos, mert ettől az eb szőre durva, merev és törékeny lesz.

3. Nevelés.

1. *Szobatisztaság.* A legkellemetlenebb és legfáradtságosabb munkák egyike, a fiatal vizslát szobatisztaságra szoktatni. Egyes ebek úgyszólván maguktól, a nélkül, hogy vesződnénk velők, megtanulják; másokkal csak hónapokig tartó boszusággal és vesződséggel érünk célhoz.

A fiatal ebet tartsuk folytonosan szemmel, s ha látjuk, hogy a piszkításhoz előkészületeket tesz, mit a szaglálódásról stb. mindig észre lehet venni, rögtön ajtót nyitunk vagy nyittatunk és »*pfuj!*« vagy »*takarodj ki!*« parancscsal, miközben tenyerünket összecsapjuk, kikergetjük és ha kiment, kint megdicsérjük. Azon esetben, ha már nem voltunk képesek a bajt meggátolni, csipjük nyakon a fiatal bűnöst, vigyük a tett színhelyére nyomjuk orrát a piszokhoz közel a földre, legyintsünk reá egy vékony vesszővel egy párszor, a nélkül hogy erősen megvernők és vigyük ki a szobából. Keményen fenyíteni azért sem tanácsos, mert ezzel a fiatal állatot elvadítjuk és félénkké teszszük. Legjobb, ha minden 2—3 órában kieresztjük s addig maradunk vele a szabadban, míg szükségét elvégezte. Etetés vagy alvás után, mikor felébred, soha el ne mulasszuk azonnal kivezetni. Ha a leirt módon következetesen járunk el, a fiatal vizsla rövid idő alatt megszokja magától az ajtóhoz szaladni, különösen ha

az ajtó közelében soha sem bántjuk, hanem mikor az ajtónál van, mindig megdicsérjük.

Késő este ne etessük sem a fiatal, sem az idősebb vizslát; este általában keveset adjunk enni s még az utolsó etetés után $1\frac{1}{2}$ —2 órával vezessük ki a szabadba. Az idősebb vizsláknak este rendesen ételt nem adatok, legfeljebb egy pár falat kenyeret. Kivételt képez természetesen, ha vadászatról éhesen jön haza a vizsla. Ha a vizslának hasmenése van és a szobában piszkít, ne büntessük veréssel, hanem csak szóval intsük és gyakrabban adjunk alkalmat, hogy magát kiürítesse. A vizslát az ajtó kinyitására tanítani nem tanácsos; hamar megtanulja ezen tulajdonságát más célra is értékesíteni és kezdetét veszi az engedély nélküli távozás és kóborlás.

2. *Megszökés, kóborlás.* A megszökésre és az ezzel együtt járó kóborlásra és csatangolásra a legtöbbször az által adunk alkalmat a fiatal ebnek, hogy, ha a szoba bepiszkítása miatt a házból kiverjük, vagy hogy magát kiürítse felügyelet nélkül a szobából kieresztjük. Az első esetben a kapott fenyítés következtében szalad el, a második esetben pedig a veleszületett kíváncsiság vezeti cél nélkül tova-tovább, míg egy-egy hason érzelmű játszótársra akadva, úgy elcsatangol, hogy a legtöbb esetben, különösen városban, vissza sem talál, mi által az elveszés illetve ellopás veszélyének van kitéve.

A megszökésről és csatangolásról legegyszerűbben a következő módon szoktathatjuk le: mielőtt az ebet az udvarra eresztenők, valakit egy jó vesszővel vagy ostorral a kapunál elbujtatunk s az ebet látszólag felügyelet nélkül kieresztjük az udvarra. Az ebnek

első dolga leend a kapun át a szabadba jutni, hol azonban alig teszi ki a lábát, egy pár jól irányzott csapás várja, mitől ugyancsak nyüszölve rohan vissza, hol gazdája barátságosan fogadja s helyére vezeti. Ha már megszökött s a szabadban van, soha se magunk kergessük haza, hanem idegen egyén által végeztessük.

Azon vizslák, melyeket gyakran viszünk magunkkal sétálni a szabadba, vagy melyeknek elég alkalmuk van mozgásra, ritkán szoktak csatangolni; inkább az elhanyagolt, mindenkitől elhagyott és folyton zár alatt levő ebek mutatnak hajlandóságot a megszökésre.

3. *Rágás, tépés, rongálás.* Fiatal vizslák, különösen a fogváltás idejében, nagy előszeretettel rágcsálnak mindenféle tárgyat, mi utjukba akad, mi által gazdájuknak nem egyszer jelentékeny kárt okozhatnak. A rágási ösztön a fiatal ebeknél szükségszerűen jelentkezik s annál nagyobb mértékben lép fel, minél kevesebb alkalmat adunk az étetésnél ezen természetes vágyának kielégítésére. Sokan káros hatásúnak tartják a fiatal ebeket éppen fejlődésük idejében animális tápanyagokkal tartani s csontok rágásától visszatartják. Tapasztalatom szerint ez egészen hibás felfogás; éppen a fejlődés korszakában nem szabad az intensivebb és csontképző tápanyagokat, milyenek a hús, porcz és gyenge csontok, megvonni. Észleleteim arra az eredményre vezettek, hogy azon ebek, melyeket bőségesen tápláltam, borjulábból készített eledellel, tehát porczot és gyenge csontot eleget kaptak, mind igen jól fejlődtek és rágásukkal úgyszólván semmi kellemetlenséget sem okoztak; míg azok, melyeket tejjel és vegetabilis eledellel tápláltam, kivétel nélkül rágcsáltak. Ez különben az állat ragadozó természetéből is kimagyarázható, mert a domes-

ticatio a ragadozó természetet épen oly kevéssé fojtotta el az ebajtában, miként nem volt képes azoknak organisatióját megváltoztatni. Ha tehát gondoskodunk arról, hogy a fiatal vizsla az etetés alkalmával elegendő rágni való csontot kapjon, továbbá gondosan eltávolítunk előle minden rágható tárgyat és mihelyt valamit rágni kezd, következetesen elvesszük tőle és megdorgáljuk: rövid idő alatt el fogja hagyni ezen rossz szokását.

4. *Helyre szoktatás.* Mihelyt a fiatal vizslát állandóan a szobába vesszük, gondoskodjunk arról is, hogy rendes fekhelye legyen, hol senkinek útjában, vagy terhére nincsen. Természetesen nem szabad, hogy ez egyszermind búvóhely is legyen, pl. asztal, ágy, diván stb. alatt, hanem a szobának valamelyik szabad szegletét jelöljük ki részére, hová pokróczot, vagy szalma-matraczot helyezünk. A vizslát mindjárt az első alkalommal oda vezetjük s ezen parancscsal *»helyre!« »à place!«* vagy *»feküdj!« (»couche!«)* lefektetjük. Ha mindenkor, mihelyt más helyre fekszik le, következetesen helyére kergetjük s, ha szükség, még itt-ott a vesszőt is igénybe vesszük, rendes helyét hamar megszokja. Természetesen türelem és kitartás nélkül nem megy; de minél következetesebben járunk el az első napokban, annál gyorsabban érünk célra. Ne engedjük, hogy helyéről másképp mint hívásra mozduljon. Ha a helyre küldés esetén elbujna, járjunk úgy el, mint azt felebb az elbújásra mondtam; vezessük helyére s ott lefektetve dicsérjük meg. A fenyítést használni még az elbujás esetén sem tartom helyesnek. *Sok türelem, kevés fenyítés, legyen mindég a jelszó.*

Ha nem járunk el kellő következetességgel, a

vizslák hamar megszokják, hogy, mihelyt a szobában magukra maradnak : ágyra, divánra, karszékekre felfeküsznek s akárhányszor lezavarjuk onnan, a következő alkalommal ismét megteszik. Az ilyen helyekre hintsünk finomra tört borsót, paprikát, vagy burnótot; ha nem használna, akkor a következő drastikusabb, de biztos szert ajánlom: Vegyünk két darab, körülbelül 50—60 cm. hosszú és 40 cm. széles, erős kártyapapírt; az egyikbe tűzzünk bele, egyenletesen elosztva, alólról fölfelé 30—40 darab rövid, de erős gombostűt úgy, hogy hegyükkel egyenesen kiálljanak; ragasszuk vagy varrjuk a másik táblát az előbbinek azon lapjához, melyen a tűk feje van, hogy ezek visszanyomhatók ne legyenek. Az ily módon praeparált táblát, a nélkül, hogy az eb látná, helyezzük az ágyterítő alá, hová az eb feküdni szokott, vagy a divánra, és terítsünk rá valamit, hogy az eb ne láthassa. A tűk hegye természetesen álljon felfelé. Hagyjuk az ebet magára a szobában; a kényelmes fekvő helyet fel fogja keresni; de ezuttal utóljára, mert a jövőre végleg elmegy tőle a kedve.

Ne tűrjük, hogy a vizsla a konyhában tanyázzon; leszámítva az etetés idejét, a konyhában helye ne legyen. Eltekintve attól, hogy könnyen leforrázhatják, itt csak alkalmat talál a nyalakodásra, lopásra, és a vizsla pákosztos lesz. A konyhában legyen egy vessző mindig kéznél s mihelyt a vizsla hívás nélkül megjelenik, azonnal vétessék alkalmazásba.

5. Koldulás és nyalakodás. A koldulás, az asztal körüli folytonos szimatolás és a lopás mind olyan tulajdonságok, melyeket egy jól nevelt vizslánál tűrni nem szabad. Ezen rossz szokások nemcsak az ebet, hanem

vele együtt gazdáját is ellenszenvessé teszik minden társaságban. Az eb igen könnyen rászoktatható arra, hogy az étkezés ideje alatt, akár otthon, akár más helyen van, a kijelölt helyén maradjon s idegenek hívására, gazdája engedelmé nélkül, ne mozduljon.

Valahányszor az eb elhagyja helyét és az asztalhoz jön, útasítsuk szigorúan helyére vissza; az asztalnál ne adjunk neki következetesen semmit, csak a helyén adjuk neki, vagy ott hol etetni szoktuk, minek folytán hamar reá jön, hogy a koldulás úgy is hiába való fáradság s inkább a helyén marad.

Természetesen ezen tilalmat a ház minden tagjának be kell tartania, mert különben fél munkát végezzünk, mennyiben csak gazdája jelenlétében tartózkodik a koldulástól.

Igen kellemetlen szokása némely rosszul nevelt vizslának az is, hogy mihelyt a szobában magára marad, minden zugot lekeres, össze-vissza szaglász s a mi ehetőt talál, mindent felfal, úgy hogy az ilyen előtt soha semmi biztonságban nincsen. Ezen hibáról elszoktatni, vagy a hiba keletkezését megakadályozni a következő eljárással lehet:

Tápláljuk az ebet kellőleg, hogy ne legyen folytonosan éhes; mert különösen a rosszul táplált vizsláknál jelentkezik ezen hiba legnagyobb mértékben. Asztalra, székekre, esetleg a földre is tegyünk egy-egy jókora darab kenyeret, később húst, mit a vizsla egyszerre nem képes lenyelni; mutassuk meg neki mindenik darabot egyenkint »pfuj!« vagy »vigyázz, nem szabad!« szóval intve és ujjunkal megfenyegetve; küldjük helyére, mi pedig látszólag a vizslára mit sem ügyelve kezdjük valamivel foglalkozni. A vizsla a

kisértésnek nem sokáig fog ellenállani s igyekezni fog a legközelebbi darabot óvatosan hatalmába keríteni. A mihelyt a falatot szájába vette, »*pfuj!*« parancscsal rászólunk, a falatot szájából kivesszük és egy pár gyenge vesszőcsapással helyére kergetjük. Néhányszori ismételés után, óvakodni fog bármihez is hozzáúlni, ha valaki a szobában van.

Ezután következik a második próba: a falatokat a leirt módon lerakva és a vizslának a kellő figyelmeztetéssel megmutatva, a vizslát a szobában magára hagyjuk s a szomszéd szobában lehetőleg úgy helyezkedünk el, hogy akár a kulcslyukon keresztül, akár az ablakon át mindent láthassunk, mi a szobában történik, hogy a kellő időben közbeléphessünk. Ha a vizsla ily módon is kiállja már a próbát, éjjel tesszük próbára önuralmát. Valahányszor reggel csak egyetlen falat is hiányzik, nyakon csipjük, a hiányzó falat helyéhez visszük, megfenyítjük; ha nem hiányzik, megdicsérjük; de azért a megmaradt falatokat semmi körülmény között sem adjuk neki. Ily módon 4—6 év után önuralma kellő módon megerősödik.

6. *Emberek megtámadása, házi szárnyasok stb. hajszaolása, megfojtása.* A legtöbb vizsla már természetéből kifolyólag, az emberrel szemben nem igen lép fel támadólag, annál kevésbé harapós; az által, hogy folyton emberek társaságában van, inkább a barátkozásra hajlandó s csak a rossz példa, vagy a szoktatás és hecczés által válik marakodóvá és harapóssá. A fiatal vizsla kezdetben inkább félelemből, mint rossz indulatból, az idegeneket meg szokta ugatni, miről hamar leszoktatjuk ha egypárszor megbüntetjük. Gyakoribb eset az, hogy midőn a vizslát akár vadászatra, akár sétára magunk-

kal visszük, mihelyt az ajtón kilépünk, előre szalad s minden rossz szándék nélkül, pajkosságból, mindennek neki ugrik, mi utjába esik.

Ha a »vissza!« parancsszó, vagy a büntetés nem használna, akkor mindannyiszor, a hányszor magunkkal visszük, mielőtt a szobából távoznánk, vegyük pórázra s csak akkor eresszük szabadon, ha már jókora távolságra haladtunk. Igen kellemetlen az is, ha a vizsla megszokja, hogy bárki idegen lépjen a lakásba vagy a szobába, rögtön csaholni kezd. Ha a vizslát nem tartjuk állandóan a szobában s a körülmények olyanok, hogy célszerű, ha a vizsla házőrző szerepet is játszik, természetesen büntetni nem szabad; de rendes viszonyok között a vizslának ezen alkalmatlan szokását nem szabad tűrni. Erről csakis folytonos intés és fenytetés által lehet leszoktatni, leghamarább pedig az által, hogy ilyenkor mindig a szomszéd szobába csukjuk, míg az idegen a lakásban van.

Arról, hogy a házi szárnyasokat ne hajszolja, ha egyszerű intéssel, vagy gyenge fenytetéssel nem bírjuk leszoktatni, tanítsuk meg a hasalásra, s mihelyt valamit üzőbe vesz, hasaltassuk, vegyük feddés között pórázra és egy jó ideig ne engedjük szabadon. Ha azonban a rakoncátlankodása odáig fajult, hogy a szárnyasokat nem csak kergeti, de meg is öli: komolyabb óvintézkedéshez kell nyúlni. A megölt csibét vagy szárnyast jobb kezünkbe vesszük s csőrét egypárszor jó erősen a balkézrel tartott vizsla fejéhez ütjük és »pfúj!«, vagy »vigyázz!«-zal figyelmeztetjük eljárásának helytelenségére. Ha ezt 3—4 óra letelte után egy párszor ismételjük, nem igen fog többé a tyukokra vadászni.

7. *Pórázon vezetés.* A pórázon való vezetést a fiatal vizsla hamar megszokja. Kezdetben mindenik makacs-kodik, de rövid idő alatt levetkőzi idegenkedését a póráz-szal szemben. Összehúzható, u. n. idomitó nyakszíjjal lát-juk el a fiatal ebet és a vezető póráz kapcsát a karikába csatoljuk; a vizslát baloldalunkhoz húzzuk s röviden tartva, úgy hogy feje a ballábszárunknál legyen, lassan ide-oda sétálni kezdünk vele. A fiatal állat minden tőle telhetőt meg fog kísérteni, hogy szabaduljon; ordít, rángatózik, huzatja magát stb., de mindez ne zavarjon; adjunk neki közbe-közbe egy kis pihenőt, beszéljünk hozzá barátságosan s folytassuk ismét útunkat. Három-négy napon át ily módon egy-egy negyed óráig ve-zetve, annyira beletörődik, hogy már az utcára is ki-vezethetjük. Hogy a vezetéken az előrehúzást meg ne szokja, tartsunk egy gyenge vesszőt a bal kezünk-ben, mellyel »vissza!« vezényszó mellett az előre-törést megakadályozzuk.

8. *Engedelmesség.* »Ide!«, »jer ide!« Az egészen fiatal vizslát már a legelső időtől kezdve az engedelmességre kell szoktatni. Az által, hogy valahányszor »Jer ide!« vezényszóval és nevéen szólítva magunkhoz hívjuk, mindig valami kedves falatot is adunk neki: a vezényszó értelmét és nevét megjegyzi magának. Az »ide!« vezényszó képzele felidézi benne a kellemes érzetét, s ha ehhez az engedelmesség folytán a dicsé-ret által felébresztett önelégültség is járul, a vezényszó helyettesíteni fogja a vele kapcsolatos képzeteket és a fiatal eb, kedvencz falatja nélkül is, jönni fog hívásunkra.

Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy a fiatal vizsla hamar tudatára jön annak is, hogy ha hibázott, a hibát büntetés követi; ekkor a

hívásra nem a kellemes érzetéből keletkező önkéntes engedelmesség jön létre, hanem a kellemetlen érzetből keletkező menekülési vágy, mely a többi képzeteket egészen háttérbe szorítja. Miután az ebnél ilyen esetben morális tényezőkre, melyekkel a menekülési vágyat ellensúlyozhatnók, nem reflektálhatunk (ez áll sok esetben az emberekre is): *olyan kényszereszközökről kell gondoskodnunk, melyek intenzívebb hatásuknál fogva az állatban azon képzetet keltik föl, hogy a hívó parancs elől menekülni nem lehet*, s ezt csakis a parforce-idomitással lehet elérni l. 75. l.

Ha már a szobában nehézségekkel jár a fiatal ebet feltétlen appell-re szoktatni, mennyivel nagyobb türelem, meggondolás és következetesség szükséges a szabadban, hol a menekülésre még több alkalma van. Itt a *hasaltatás* az egyedüli mód, melynek segítségével a menekülni akaró bűnöst hatalmunkba keríthetjük.

9. *Vezetés póráz nélkül.* A fiatal ebet minél előbb meg kell szoktatnunk arra, hogy, ha vele a szabadban járunk, engedély nélkül mellőlünk ne távozzék. Ezen követelmények természetes előfeltétele, hogy a vizsla engedelmes és pórázon jól vezethető legyen; dacára ennek hosszas gyakorlatra van szükség, míg a fiatal vizsla megszokja hogy póráz nélkül is folytonosan gazdája lábánál maradjon.

Legczélszerűbb ezen gyakorlatot is négy fal között kezdeni. Itt nem zavar semmi és senki s nem vagyunk előre nem látható körülmények által zavarva. Kezdetben az ebet zsinóron ide-oda vezetjük s az első pihenő alkalmával a pórázt nyaka körül csavarjuk, mialatt folyton beszélünk hozzá, hogy figyelmét a póráztól elvonjuk. Az eb azt fogja hinni, hogy a zsinór

még mindig kezünkben van s a mint a menetgyakorlatokat ismét folytatjuk, mellettünk fog haladni. Ha nem követne, a pórázrt lebontjuk és ezzel vezetjük egy pár pillanatig. Mikor ily módon elegendőképen gyakoroltuk, kezdetben akadályokkal. E célból a padlóra kenyér- és húsdarabokat helyezünk el s ezek között kezdetben pórázon, később a nélkül ide-oda vezetjük s »pfúj!« vagy »pszt! ide!« intéssel figyelmeztetjük, hogy semmihez se nyúljon és lábunknál maradjon. Végre idegen személyeket is hívhatunk a szobába, kiknek hívására sem engedjük, hogy mellőlünk távozzék.

Ha a fiatal vizsla a szobában már jól végzi feladatát, kivihetjük a szabadba. Kerüljük az olyan helyeket, hol sokan járnak; de viszont olyan helyre se vezessük, hol vadat verhet fel. Legcélzszerűbb, ha lehetséges, egy tágasabb kertben kezdeni s csak azután vigyük ki legelőre vagy más alkalmas térre. Erdőbe kezdetben ne menjünk vele. A kiszemelt területre a fiatal ebet mindig pórázon vezessük ki, s arra ügyeljünk, hogy menetközben se előre, se hátra, se oldalt ne húzson, hanem lazán tartott pórázon is egyenletesen haladjon bal lábunk mellett. Megérkezve az illető helyre adjunk az ebnek egy falat kenyeret, s a nélkül hogy a pórázról eleresztenők, ismételjük a menetgyakorlatokat. Ha vezetéken jól megy, dicsérjük meg többször s adjunk egy-egy darabka kenyeret neki; végre csavarjuk a zsinórt nyaka körül s »ide lábhoz!« vezényszóval elindulunk. Ha egy pár pillanatig már nyugodtan követ, engedhetjük »előre!« vezényszóval rövid időre szabadon, hogy kifussa magát. Az »előre!« vezényszót hamar megérti. Valahányszor a szabadban a pórázról elbocsájtjuk, soha se mulasszuk el ezen ve-

zényszót hangoztatni, az élénkebb temperamentummal bíró ebek maguktól is, biztatás nélkül, előre szaladnak; ha azonban a vizsla félénk, kezdetben nem igen fog előre menni, ha csak erre mesterségesen nem készítjük, pl. az által, hogy egy darabka kenyeret vagy sajtot dobunk egyúttal előre. Ily módon a félénkebb eb is meg fogja érteni, hogy az »előre!« vezényszóval mit akarunk.

Ha a szabadon futkosó ebet magunkhoz akarjuk hívni, füttyentsünk a jelző sippal s hangoztassuk rá rögtön az »ide!« vezényszót; ezzel rászoktathatjuk a füttyre. Hogy az »ide!« vezényszóra, illetőleg a füttyre a vizsla kedvvel és gyorsan engedelmeskedjék, ne mulasszuk el soha, ha megjött, megdicsérni s első időben egy kis falatot is adni.

Oly helyeken, hol sokan járnak, pl. városon a népesebb utczákon, a fiatal eb szórakozott lesz, mert figyelmét az újabb és újabb benyomások folyton lekötve tartják; mindent megbámúl, folyton szaglász, minden ajtón, kapun benéz, a hány ebbel találkozik, mindenikkel ismerkedni akar stb. stb., mi által a gazdájáról egészen megfeledkezik. Ilyen helyeken, ha nem akarunk folyton az ebbel bajlódni, heteken át zsinóron kell hogy vezessük s csak közbe-közbe, gyakorlatképpen, eresztjük rövid időre szabadon. Engedetlenség vagy figyelmetlenség esetén vegyük azonnal pórázra. Ha látjuk, hogy nem figyel reánk, ne füttyöljünk vagy kiabáljunk utána, hanem térjünk le az eredeti iránytól s a nélkül, hogy az ebet szem elől tévesztenők, várjuk meg, míg ő keres meg minket; ha hozzánk jött, dicsérjük meg, de vegyük egyszersmind pórázra. Ezt egy párszor ismételve, több figyelemmel lesz irántunk.

A szukák rendszeren hamarabb megszokják gazdájuk lábánál maradni mint a kan ebek.

10. *Parancsra bárhol fekvve maradni.* A lefekvést a fiatal eb már a helyre szoktatásnál megtanulta. Ezen gyakorlatnak az a célja, hogy, bárhol jelöljük ki az ebnek a helyet, ott lefeküdjön s akár látja gazdáját, akár nem, onnan ennek hívása nélkül ne mozduljon. Ezen gyakorlatot is a szobában kezdjük. Az ebet helyéről magunkhoz szólítjuk s valamely más, nem a szokott helyre »feküdj!« vezényszóval lefektetjük; ha fel akar onnan kelni, feddés között visszanyomjuk. Körülbelül $\frac{1}{2}$ percz múlva magunkhoz hívjuk, megdicsérjük és mindjárt egy más helyre küldjük illetőleg vezetjük és feküdni parancsoljuk. A további gyakorlásnál a helyet folyton változtatva a fekvési időt is lassankint 1—2 órára nyújtjuk ki s ekkor a »feküdj!« vezényszót egyszerűen »pszt!«-tel helyettesítjük, oly módon, hogy ez utóbbit egy ideig az első elé tesszük.

Ha ily módon a fiatal eb jelenlétünkben bárhol nyugodtan marad, akkor a szomszéd szobába fektetjük s kezdetben az ajtót nyitva hagyjuk, később becsukjuk. Ha helyéről hívás nélkül megmozdul, vezessük feddés között vissza és fektessük le, s ne tőrjünk, hogy még akkor is megmozduljon helyéről, ha ismerős vagy idegen lépne a szobába.

Végre az ebet az ajtón kívül, a kapu elé stb. fektetjük és alkalmas helyről, hol nem láthat, folyton szem előtt tartjuk, hogy, ha esetleg távozni akarna, azonnal figyelmeztethessük kötelességére.

Ha a vizslával idegen helyre megyünk, hol hosszabb ideig maradunk, pl. vendéglöbe stb., jelöljük ki

egy sarokban helyet neki, hol senkinek utjában nincsen és fektessük le. Ne engedjük, hogy onnan akár önmagától, akár más hívására megmozduljon, vagy az elébe dobott falathoz nyuljon. Ily módon, ha elég következetesen járunk el, elérjük azt is, hogy határozott engedélyünk nélkül, idegen kézből semmit sem vesz el.

Ha kénytelenek vagyunk rövid időre valahová, pl. üzletbe stb. bemenni, szoktassuk rá ebünket, hogy az ajtó előtt ülve, vagy fekve, nyugodtan várjon.

11. *A vizsla mint házőrző.* Mint már előbb is szó volt róla, a vizslának a biztonsági szolgálat csakis kivételes esetekben lehet feladata. A »használati-eb«-nél, ha azt hivatásszerű vadász vezeti, megengedhető, hogy biztonsági szolgálatra is idomítva legyen, sőt egyes esetekben szükséges hogy gazdájának nemcsak ébersége, hanem akár védelem, akár támadás esetén bátor fellépése által segítsen.

Az éberség az ebnek vele született tulajdonsága, s ha ezen tulajdonság a fiatal korban magától nem nyilvánulna, képesek vagyunk azt kevés fáradsággal érvényre juttatni; különben is ha mesterségesen el nem nyomjuk, idősebb ebeknél magától jelentkezik. Idősebb ebek társaságában a fiatal ebnek hamar megjön a bátorsága is, és ha alkalom adtán folyton biztatjuk, hecczeljük, s ha különben is erősebb testalkatu, nem sok fáradságba kerül, hogy esetleg közveszélyessé is váljon.

12. *A vadászat.* A leirt módon nevelt vizsla bir azon előfeltételekkel, melyek alapján a vezetésnél irányadó elveket követve, szükség esetén a vadászatnál vele boldogulhatunk. Természetesen csakis mezei vadászatról lehet szó. Ennyi szobaidomítást, mielőtt a mezőre vinnők,

még a nem apportírozó angol vizslától is meg kell hogy kívánjunk; de ha azt akarjuk, hogy vizslánk, angol, vagy német, ne egyoldalú, hanem minden körülmények között használható és feltétlen engedelmes legyen, továbbá biztosan apportírozzon: akkor ne álljunk meg a féluton, hanem idomítsuk vizslánkat parforce is. Az ily módon nevelt vizslánál a parforce-idomítás 3—4 hetet vesz igénybe és oly előnyöket biztosít, melyeneket az egyszerűen nevelt vizslánál soha sem találunk. Egy 8—10 hónapos vizslával pedig, melynek nevelése nincsen, vagy el volt hanyagolva, másképen mint parforce nem is boldogulhatunk.

III. A parforce-idomítás.

1. Az idomitandó vizsla kora.

Az idomítással és a vadászattal járó megerőltetést és fáradságot a vizsla hátrány nélkül csak akkor bírja ki, ha testi és szellemi fejlődésének egy bizonyos fokát elérte.

Nem mindenik vizsla fejlődik egyformán; egyesek testileg, mások szellemileg feltűnően lassan gyarapodnak, s az ilyenek idomítása, daczára a legjobb és leggondosabb nevelésnek, nagyon nehezen és lassan halad előre, úgy hogy csak bizonyos idő eltelte után vagyunk képesek velők a mezőn boldogulni. Egyesek az első mezőben egyáltalán nem akarnak keresni, s a vad iránt semmi érdeklődést sem mutatnak; ha azután az ilyen eben, mint hasznavehetetlen, tuladunk, s új gazdájánál a második mezőben egyszerre felébred benne a vizsla ösztöne: gazdája azt képzelheti magáról, hogy született idomító, mert a mi másnak nem sikerült, azt ő fáradság nélkül elérte!? Különben azt tapasztaltam, hogy a fajbeli, tisztán tenyésztett vizslák majdnem kivétel nélkül korábban fejlődnek mint a kétes eredetű s összevissza kereszteződött rokonaik. Kivételek azonban mindenütt vannak, s miként pl. volt alkalmam egy és

ugyanazon alomból származó és ugyanazon dresseur kezéből kikerült 4 fiatal pointernél feltűnő individualis különbségeket tapasztalni, addig láttam olyan korszakat is, melyek 7—8 hónapos korukban a legszebben állottak minden vadat.

Az idomítás megkezdhetését illetőleg a koron kívül a nevelés is irányadó.

A legalkalmasab kor az idomításra a $1\frac{1}{2}$ és egy év közötti idő; előre bocsátva természetesen, ha a vizsla különben elég erős és egészséges. Igen fiatal, gyenge ebeknél az apportíroztatást a szoba-idomítás utolsó szakaszának vesszük, vagy a mi még jobb, különösen ha nagyon közeledik a vadászati évad, a második év tavaszára hagyjuk, mert 7—8 hónapos vizslával nem végezhetjük be oly módon a szobaidomítást, hogy az apportíroztatást is kellőleg begyakorolhassuk, de azért ettől eltekintve, kár lenne az egész fogoly-évadot elmulasztani. Azon körülmény, hogy esetleg az apportíroztatást kénytelenek vagyunk a második évben pótolni, ne okozzon aggodalmat. Azok a vizsláim lettek a legnyugodtabbak lövésre stb., a melyekkel csak a második mezőben apportírozttattam; és az sem áll, hogy akkor nehezebben tanulja meg az elhozást mint első mezőben; csak rendszeresen, s nem így-amúgy kell hozzá fogni. *Oswald módszerének pontos követése mellett bármelyik 3—4 éves vizslát 2—3 hét alatt meg lehet biztosan tanítani az apportírozásra, még akkor is, ha az más módszer szerint nem sikerült.* Ez ma már bebizonyított tény, mely igazolásra nem szorul.

Legkönnyebben boldogulunk azon vizslákkal, melyeket $\frac{3}{4}$ -ed éves korukban kezdünk parforce-idomítani; ezek az idomítás kellemetlenségeivel szemben

nem oly érzékenyek s az u. n. kamaszkoron és a vele járó rossz szokásokon éppen az idomítás alatt könnyebben esnek át. Az eb felfogási képessége is, ezen korban, már eléggé fejlett s a még hiányzó komolyságot éppen az idomítás adja meg. Az ilyen koru vizslánál a napi idomítás ideje egy negyed óránál ne terjedjen hosszabbra; ennyi időre képesek összeszedni magukat, míg ha hosszabb ideig foglalkoztatjuk, hamar kifogy a türelmük. A tulságos megerőltetés különben is hátrányos.

Másfél évesnél idősebb ebeknek idomítása, ha még nevelésük is hiányos, már határos a korrigálással. Az ilyen elhanyagolt állat, bizva erejében és fogaiban, rendesen megtagadja az engedelmisséget, mihelyt valami nem tetszik, s ha sikerül is nehezen valamit faragni belőle, appell-je kétes értékű marad.

2. Az idomítás köre és tartama.

A mint a vizsla tevékenységének szűkebb vagy tágabb kört jelölünk ki, a szerint az idomítás anyaga és ideje is kisebb, vagy nagyobb terjedelmű leend. Mint már az általános részben is jeleztem, a vizslától jóval többet kívánok, mint az angol módszer követői és valamivel, de nem sokkal kevesebbet, mint a német »használati-eb«-től, vagy »erdész-vizsla«-tól követelnek, még pedig:

- a) engedelmisséget,
- b) gyors, kitartó, magas keresést,
- c) biztos állást,
- d) teljes nyugodtságot lövésre és kiugró nyúl előtt,

e) az angol vizsláktól a szárnyas vadak, a német vizslától pedig még a nyúl és róka elhozását,

f) hogy a vérző vad csapáját nyugodtan jelezze,

g) bokros helyekről, sűrű csalitból parancsra a vadat kizavarja és

h) hogy a vitzől ne féljen.

Az ily módon idomított vizsla minden körülmények között megállja helyét, melyek a vizslával való vadászatnál előfordulhatnak; de ennek megfelelőleg az idomítás intenzívebb és jóval több időt is vesz igénybe mint az angol idomítás, mely a vizslát majdnem kizárólagosan a mezei tyukfélék keresésére és jelzésére idomítja. Az angol idomítás csak alap, mely megfelel a nevelésnek, a melyre a parforce-idomítással tovább építünk. S ha már a mezei vadászatra idomított vizslának tanítása is 3—4 hónapot igénybe vesz, ugy az egészen ferm vizslának idomítására még hivatásszerű vadász kezében is, kinek nap-nap után van alkalmja a vizslát gyakorolni, két annyi idő — átlagos viszonyok között pedig két mező — szükséges. Csak ha két évet betöltötte a vizsla, akkor lesz önállóvá; ekkor bir annyi gyakorlattal, hogy nemcsak a mezőn, hanem erdőben és vízben is vadászhatunk vele.

Miként az egyoldalulag idomított vizsla nem felelhet meg igényeinknek, ugy tulságosan sokat kívánni tőle szintén nem czélszerű: az u. n. »Gebrauchshund«, mióta alkalmam volt ilyeneket is megismerni, kezd előttem kétes értékű lenni, s hogy mily kevés százalék válik be, bizonyítják a többnyire meddő »használati eb« versenyek is.

A tanítás menetét és a gyakorlatok sorrendjét illetőleg a következőket tartsuk szem előtt: kezdjük

az egyszerűvel és könnyebbel s haladjunk fokozatosan az összetettre és nehezebbre. Ne végezzünk soha fél-munkát, hanem a megkezdett gyakorlatot végezzük el egészen; először négy fal között, csak azután a szabadban, először akadály nélkül, később akadályokkal, kezdetben felügyelet mellett, azután önállóan végeztessük a gyakorlatokat.

A szoba-idomításnál lehetőleg tartsuk be a sorrendet. Kezdjük a menetgyakorlatokkal, csatoljuk ezekhez közvetlen a helyzetgyakorlatokat. Ezek összesen 8—20 napot vesznek igénybe, a szerint, mint az eb a leírt módon volt nevelve, vagy egészen nyersen került $\frac{3}{4}$ -ed éves vagy még idősebb korában az idomító kezébe. A további idomítás és vezetés ezeknek pontos és alapos begyakorlásától függ, tehát haladjunk inkább lassabban; de ne vegyünk egyetlen, bármily fölöslegesnek látszó, gyakorlatot se felületesen. Az által, hogy a folytonos gyakorlás folytán a tanítvány könnyen és jól végzi feladatát, a vele járó dicséret következtében megjön az önelégültség és a szükséges jókedv is. Ha a vizsla kedvvel és tudatosan végzi már a gyakorlatokat, akkor megyünk át csak az apportiroztatásra. Az apportiroztatás megtanítása a szobában legfennebb egy-két hetet vesz igénybe, s minél *humánusabban* és óvatosabban bánunk a tanítvánnyal, annál gyorsabban érünk célhoz. A szoba-idomítást követi a szabadban való idomítás, mely kezdetben nem áll egyébből mint a szoba-idomítás gyakorlatainak rendszeres ismétléséből a szabadban, pl. kertben, udvaron stb. *Ennél különösen a hasaltatás gyakorlandó legnagyobb mértékben*; úgy, hogy a vizsla a vezényszóra, vagy kéz-emelésre lapuljon, mintha villám érte volna és helyén

maradjon, míg az »ide!« vagy »előre!« vezényszót nem hallja.

Ha a szabadban két héten át szorgalmasan ismételtük az összes gyakorlatokat s az által, hogy azokat kombináltuk, a vizslának bizonyos önállóságot adtunk, kivihetjük a mezőre, még pedig olyan helyre, hol minél több vadat (nyulat és foglyot) találunk. Kezdjük keresni tanítani, *a nélkül, hogy lövést tennénk*, még ha ez a vadászévad idejében történnék is. Minden legkisebb hajlamot a mozgó vad után ugrani, egy energikus »hasalj!«-jal fojtunk el. Egy pár nap múlva már hasalni fog, még a távolabb kelő foglyok és nyul előtt is. Ekkor a felkelő vad után vaktöltéssel löhetünk, arra ügyelve, hogy a vizsla minden lövés után rendesen hasaljon. Két-három napi ismétlés után a vizsla a mezei vadászatra készen van s csak gyakorlás szükséges, mely a hiányzó tapasztalatot meghozza. Minél vadusabb a terület, annál gyorsabb a bevezetés. Ezen módszer mellett a hosszú zsinór egészen fölösleges, sőt káros; zsinór nélkül megszokja a gyors keresést, míg a hosszú zsinóron a vizslát folyton biztatnunk kell, hogy a vontatott keresésből kijöjjön.

Ha a nyár folytán a fiatal vizsla a mezőn megszerezte a szükséges gyakorlottságot, az ősz kezdetén megismertetjük az erdő rejtelmeivel is. Kezdetben ritkás, alacsony vágásokba, vagy irtásokba vezetjük, s csak lassan-lassan szoktatjuk a sűrűséghez. A foglyok után szalonkára is bokrázhatunk vele, s ha már a bokros, fás helyeken nyugodtan keres és apportíroz is: megpróbálhatjuk az erősen meglőtt és vérző nyul csapáján is zsinóron vezetni.

Vizi vadászatra a fiatal vizslát csak a második évben, ha már a páros foglyokra vezettük, vihetjük magunkkal. A vízben igen könnyen megszokja a beugrást és az élő vad elfogását. Gyakorlott dresseur első évben is megteheti, mert képes is, az ezzel jelentkező hibákat okkal-móddal javítani; de a kezdő óvakodjék tőle! Kezdjük a mocsári szalonkákkal, s csak azután eresztjük a nád és káka közé.

Magától értetődik, hogy az egyes kurzusokon belül is meg kell tartani a fokozatos sorrendet, s pl. nagy hiba lenne, ha addig, míg a foglyokra nem vezettük kellőleg a fiatal vizslát, nyulakat kezdenénk előtte lövöldözni. Ha a vizsla egy bizonyos irányban kellő biztonságot szerzett, az átmenetet a következő kurzusra a legegyszerűbb és instruktívabb esetekkel kezdjük meg; *arra ügyelve főképen, hogy a vizsla parancs nélkül semmit se tegyen.*

Az idomítás megkezdésére legalkalmasabb időszak január, február, ha t. i. a vizsla eléggé érett a parforce-idomításra. Ezen esetben tavasszal már vezethetjük a páros foglyokra. Ha azonban a fiatal vizslánk az említett időben még nem volna idomítható, akkor április- vagy májusban kezdünk a szobaidomításhoz és ennek végeztével, augusztusban, a vadászat kezdetén vezessük be a mezőn.

Az idomítás időtartama igen sok tényezőtől függ; a szoba-idomítás átlagosan 4—6 hetet vesz igénybe; de jól nevelt vizslával esetleg két hét alatt is készen lehetünk. A többire nézve pedig, minél többet gyakoroljuk, annál jobb.

3. A vizsla megszoktatása.

Minél fiatalabb a vizsla, annál könnyebben szoktatható új gazdájához; jó bánásmód és bőséges táplálék mellett hamar tulesik a válás fájdalmán. A személyekhez való ragaszkodás csakis a $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ -ed éves ebeknél lép előtérbe; ezek már társaság és szórakozás után vágnak, s hol ezt megtalálják, könnyen meg is szoknak; míg az idősebb vizslák nehezen válnak meg gazdájuktól, s akárhány, daczára a legjobb bánásmódnak, hónapokig bänkodik és szomorkodik régi gazdája után.

Idősebb, idomított vizslát a legkönnyebben úgy szoktathatunk magunkhoz, hogy megérkezése után azonnal megetetjük, pórázra vesszük, s puskával válnunkon kivezetjük a vadászterületre. Itt a nélkül, hogy szabadon eresztенők, lövünk egy pár foglyot vagy fürjet, vagy tilalmi időben más madarat, s ezeket vele pórázon apportíroztatjuk, s minden egyes esetben, még ha nem is tenné elég jól, megdicsérjük, simogatjuk stb. Ezt 3—4-szer ismételve elégséges, hogy a vadász és vizsla között meg legyen kötve a barátság. Még csak otthon gondoskodjunk arról, hogy ha a magány óráiban eszébe jutna a honvágy, ne szökhessék meg. Ha nem lehet folyton velünk, tartsuk lánczon vagy bezárva.

A gyors megszokást elősegíti az is, hogy ha a vizslát az első időben éjjelre abba a szobába vesszük, a hol hálunk, még azon esetben is, ha a tisztaság dolgában nem nyujtana kellő garantiát. Mindaddig, míg a vizsla teljesen meg nem szokott, tartózkodjunk minden leczkémentéstől és büntetéstől.

Azon régibb fogások, melyeket még itt-ott olvashatunk, pl. az eb szájába köpni, a meztelen hónalj

alatt tartott kenyéret etetni vele stb., komolyan számba nem vehetők.

Nagy befolyással van a megszokásra az eb fajta, kora és nevelése. A kennelben felnőtt ebek gyorsan átesnek a gazdacserén, míg némely régi jó vadászpajtás inkább elpusztúl bánatában, mintsem az új viszonyokhoz alkalmazkodjék.

4. Próba az idomítás előtt.

Mielőtt valaki egy vizslát idomítani adna, vagy idomítani kezdene, tekintettel azon költségre, illetőleg a fáradságra, melylyel az idomítás jár, okvetlenül szükséges meggyőződést szerezni, vajjon erre a vizsla csakugyan érdemes-e? Ha a vizslát a tulajdonos maga neveli fel, akkor annak állapotából, viselkedéséből könnyen levonhatja a következtetést, mert a lényegesebb testi és szellemi hibái és fogyatkozásai nem maradhatnak észrevétlenül.

Másképen áll azonban ez olyan ebekkel, melyek közvetlen az idomítás megkezdése előtt, vétel után kerülnek a kezünkbe.

A külső hibák, melyek a vizsla tevékenységét képtessé tennék, már az első megtekintésre feltűnnek; a szakértő ebismerő az eb egészségi állapotával is hamar tisztába jön, míg ellenben az orrának minőségéről nehezebben lehet meggyőződést szerezni.

A vizsla orrának minőségét a következő módon próbálhatjuk ki:

A vizslát egy kissé kiéheztetjük. Egy darabka kenyéret vagy hust markunkba szorítunk úgy, hogy abból semmi se legyen látható és így kezünket a vizsla orrához közelítjük. Ha a vizsla nem mutat semmi

hajlandóságot a szimatolásra, vagy az elrejtett falat elvevására: egyszóval a kezünk tartalmáról nem vesz tudomást, bátran elállhatunk az idomitástól; az eb vadászatra nem lesz alkalmas.

Ha azonban a vizsla a falat iránt érdeklődik, a próbát következőleg bővitjük ki: a kenyeret vagy hust a nélkül, hogy az eb látná, a földre tesszük, de egy pár másodperc mulva ismét felvesszük. Ekkor a vizslát azon hely felé vezetjük, hol a kenyér- vagy hús-darab feküdt; ha jó orra van, azon helyen rögtön szimatolni kezd. Természetes feltétel, hogy a vizsla a próba alkalmával normális állapotban legyen; miután még a »keress!« vezényszót nem érti, biztatással stb. zavarni nem szabad. Ha a helyet, hol a kenyér, hús, vagy épen egy darabka sajt feküdt, nem találja meg, illetve nem jelzi, akkor hasznavehetetlenségét illetőleg tisztában lehetünk. Egy jó orru vizslától megkivánhatjuk, hogy a letett kenyérdarabkát, sőt annak helyét is már 5—10 lépésről észrevegye.

A vizsla orrának megítélésére Oswald a következő kipróbált módszert ajánlja: vigyük ki a szabadba a fiatal vizslát és a nélkül, hogy észrevenné, ejtsünk el a fübe egy darabka kenyeret vagy hust s jó széllel vezessük a vizslát arra felé. Minél nagyobb távolságból vesz szimatot s megy reá, annál jobb az orra.

Fiatal vizsla kipróbálásánál a foglyokkal, általában a vaddal szemben való viselkedése nem lehet feltétlenül irányadó, mert akárhány, különben kitűnő orru vizsla bizonyos koráig, vagy míg előtte egy-két foglyot nem löttünk, ezekkel szemben teljes közömbösséget mutat. Ez minden esetre nem a legjobb ajánlat a vizslára nézve, mert a fajbéli ebek rendszeren az első alka-

lommal érdeklődnek a foglyok iránt s ha nem is állják, a csapájukon élénken szimatolnak. Két fiatal eb közül mindig az van előnyben, a melyik a vad szimatját is felveszi.

5. Az idomításnál használt eszközök.

a) *A rövid póráz*; erős, lenből készült zsineg, 1—1.5 m. hosszú 6—8 mm. vastag, az egyik végén erős kapocscsal (karabin) van ellátva.

b) *A hosszú póráz*; hasonló minőségű mint az előbbi, csak hogy 4—6 m. hosszú.

c) *A korall-nyakló*. 6 darab 3 cm. átmérőjű fagolyóból áll; mindenik golyó a közepén 6—8 mm. átmérőjű lyukkal van ellátva, mely a zsinor vastagságának felel meg. A golyók felületén, a tengelyre merőlegesen, a vizsla szőrzetének megfelelőleg 3—5 mm. hosszú, 6 drb legömbölyített végű szeget verünk be egyenlő távolságban. Ezen golyókból a nyaklót a következőleg állítjuk össze: a zsinor végére egy sárgaréz karikát erősítünk s ettől 3 cm. távolságra egy bogot kötünk, mire az első golyót ráhuzzuk s ez elé ismét egy bogot készítünk, erre ismét egy golyót fűzünk fel s boggal leszoritjuk, s így tovább, míg mind a 6 golyó rá van fűzve és az utolsót is egy boggal rögzítettük. Ekkor az eb nyakához mérjük úgy, hogy a fején át a nyakra ráhúzható legyen, s a zsinógot a karikához kötjük és a fölösleges végét lemessük. Kezdetben a nyakló szorosabb lehet, mert a bogok a használat folytán összehúzódhatnak, mi által a nyakló tágabb lesz.

A kész korall-nyaklók, melyek kereskedésekben kaphatók, azért nem alkalmasak, mert a rajta levő szegek igen rövidek és hegyesek; *pedig a korallnak*

nem az a célja, hogy az eb nyakát össze-vissza szurja, hanem, hogy arra nyomást gyakoroljon, a nélkül, hogy a bőrt megsértené. Ha a készen vásárolt korall szegeit letompítjuk, azok oly rövidek lesznek, hogy hatásuk teljesen elvesz.

d) *A keskeny nyakszij*; ujjnyi széles, de erős szíjjat oly szorosan csatolunk a vizsla nyakára, hogy ne fojtsa, de fején keresztül ne lehessen lehuzni. Ennek célja a korall-nyaklóból való kibujást megakadályozni az által, hogy ennek zsinórját a nyakszij alatt huzzuk keresztül.

e) *A csomagot* úgy készítjük, hogy pl. egy ócska harisnyának szárát lemetszük s a fejét kócczál, rongyokkal keményen teletömjük s nyílását összevarrjuk; ez körülbelül a fogoly nagyságának fog megfelelni. A későbbi gyakorlatoknál erre két galamb- vagy fogoly-stb. szárnyat varrhatunk rá.

f) *A nyul*; 35 cm. hosszú nyirfa vesszőkből 10 cm. átmérőjű rőzseköteget készítünk; ennek két végébe 1—2 klgr. sörétet, két erős vászon zacskóban egyenletesen elosztva bekötünk és az egészet egy szárított nyulbőrbe úgy varrjuk be, hogy a rőzséből semmi se legyen látható. A lábakat és a fejet ne hagyjuk rajta, mert ezek a használat folytán úgy is leszakadoznak, s elkerüljük azt is, hogy az elhozás alkalmával az eb lábánál fogva vegye szájába.

g) *A bak* tölgyfából készült, körülbelül 24 cm. hosszú s 4—5 cm. átmérőjű henger, melyen mindkét végétől 3 cm.-nyire két-két lyuk van keresztben furva, hogy azokon a 10 cm. hosszú és 1.5 cm. vastag, szintén kemény fából készült szegek(lábak) átdughatók legyenek.

A. Szoba-idomítás.

1. A szoba-idomításról általában.

Mielőtt a rendszeres szoba-idomítást megkezdzenők, célszerű, ha a növendéket lánczra szoktatjuk. *Oswald* és *Wörz* határozottan előírják, hogy a vizslát az egész idomítás tartama alatt lánczon tartsuk. Azon esetben, ha *Oswald* és *Wörz* módszerét *egész terjedelmében* követni akarjuk és a szó szoros értelmében vett »*használati-ebet*« akarunk idomítani, a melyik egy személyben *vizsla*, *kopó* és *véreb* is: a lánczon tartás mindenestre szükséges. De ha a két utóbbi képességre nem reflektálunk, s vizslánkat csakis mint ilyent használjuk, miként azt az általános részben jeleztem; továbbá ha a vizsla jól van nevelve és elrontva nincsen: a folytonos lánczon tartás fölösleges, nem is szólva arról, hogy akárhány esetben, pl. városban, nem is lehetséges. Ennélfogva a láncz csakis korlátoltan vagy büntetésképen alkalmazandó.

Idomító helyiségül mindig valamely tágas, üres szobát, vagy más helyet, pl. tisztán tartott csürt, kocsi-szint stb. használjunk. A lakószobát ezen célra használni már azért sem helyes, mert a butorok a szabad mozgást gátolják és különben is a benne levő tárgyak

az eb figyelmét elvonják, s így a tanításra zavarólag hatnak. A helyiségben az idomitó-szerek elhelyezésére vagy egy kis asztalt állítunk valamelyik sarokba, vagy a mi még czélszerűbb, a falra egy méter magasságban polczot erősítünk. A butorzatot egy alacsony pad vagy egy közönséges láda egészíti ki, melyet az ülve végezhető gyakorlatoknál és nyugvó-helyül is használhatunk.

A ruházatot illetőleg kerüljünk minden feltűnőt; legczélszerűbb egyszerű, rendes vadászruhát és erős bőrkeztyűt viselni.

Az idomitásra legjobb, ha lehetőleg a reggeli órákat használjuk fel. Naponkint legalább egyszer foglalkoztassuk a fiatal ebet, kezdetben egy negyed-, fél-óraig, később egy órát; de ha lehetséges, vegyük elé naponkint kétszer is, reggel és este felé; ezen esetben azonban a tanítási időt valamivel rövidebbre szabhatjuk, vagy pedig délután csakis ismételjünk.

A tanítást mindig új gyakorlattal kezdjük és a már ismertekkel végezzük.

2. A szoba-idomitás gyakorlatai.

1. Gyakorlat.

Vezetés jobbra és balra. Ha a korall-nyaklót a vizsla nyakára ráhúztuk s a rövid zsinórt az állandóan a vizsla nyakán levő keskeny nyakszíj alatt áthúзва, rákapcsoltuk, bevezetjük az idomitó helyiségbe, az ajtót mögöttünk becsukjuk és egy pár hizelgő szóval, simogatással stb. a korall által esetleg nyugtalanná lett ebet lecsendesítjük. Most úgy állítjuk baloldaltól magunk mellé, hogy az eb a fal és közöttünk álljon s orra hegye térdünkönél legyen.

A korall zsinórját a czombhoz szorított balkézszel gyengén tartva a csipőre tett jobb kézzel igazgatjuk, azaz a körülményeknek megfelelőleg rövidebbre húzzuk vagy hosszabbra eresztjük. Ily módon a vizslát magunkhoz rögzítve, a nélkül hogy egy szót is szólánánk, kezdetben lassu, későbben gyorsabb, de egyenletes ütemben a szobában körülvezetjük. Arra folyton ügyeljünk, hogy menetközben, különösen a fordulónál, az eb se, előre ne törjön, se hátra ne maradjon. A vezetékhöz nem szoktatott eb kezdetben talán szívesen engedi vezetettetni magát, de már a második, harmadik körnél megcsökönyszerősödik: kezd hátra maradni, igyekszik szabadulni s minél jobban rángatózik a korall, annál erősebben nyomja, szorítja, míg végre ordítani kezd. Ilyenkor egy pillanatra megállhatunk, a zsineget meg-eresztjük, hogy a korall nyomását megszüntessük és az eb magához térhessen. Mihelyt nyugodtabb lett, szó nélkül tovább megyünk s a 8—10-ik fordulás után tartunk csak egy pár pillanatnyi szünetet. Harmincz-negyven kerülés után már a fordulónál is rendszeren fog menni a vezetéken.

Később, ha már jól megy porázon, menés közben itt-ott hirtelen megállunk s ismét tovább megyünk; ez által az eb figyelmét folyton ébren tartjuk s egyszersmind rászoktatjuk, hogy minden mozdulatunkat figyelemmel kísérje.

Ha ily módon a vezetést jobbra két nap egymásután gyakoroltuk, megkezdhetjük balfelé. A vizslát baloldalunkon úgy tartjuk a zsinegen mint az előbbi gyakorlatnál, s ha a szobát egyszer jobbra megkerültük, egyik saroktól a másik áttellenes sarokba megyünk s itt nem jobbra, hanem balra fordulunk, mi

által az eb a szoba közepe felé jut; így tovább megyünk s csak a zsinetet tartjuk feszesebben mint az előbbi gyakorlátnál, mert a balra menésnél több tere van tőlünk távozni.

Később váltakozva jobbra és balra vezetjük; menetközben többször megállunk és az ütemet is változtatjuk, mert ez által legjobban éreztetjük vele, hogy teljesen hatalmunkban van és minden mozdulatunkat követnie kell.

2. Gyakorlat.

»Hátra!« (»Zurück!«) A hátrafelé menés, illetve vezetés jelentékenyebben nehezebb mint az előbbieket és jóval több gyakorlatot is igényel. Az ebet a korallzsinegen egészen oly módon vezetjük mint az előbbi gyakorlatoknál. Ha a helyiséget egy-kétszer jobbra körüljártuk, az első megállás után nem előre, hanem »hátra!« vezényszóra a nélkül, hogy megfordulnánk, lassan hátrafelé kezdünk lépni. Az eb igyekezni fog megfordulni, mit azonban egyrészt a röviden tartott zsineg, másrészt a fal akadályoz meg, s így a korall nyomása következtében kénytelen hátrafelé menni. Ha esetleg leülne, mi gyakran megtörténik, lépjük gyengén a lábujjára, rögtön felugrik s hátra húzódik.

A vezetési gyakorlatokra nagy súly fektetendő s épen ezért ezeket a legkevésbé sem szabad elhanyagolni, vagy felületesen venni. Mindazonáltal, ha kezdetben nem is menne egészen kívánságunk szerint, 4—5 nap után átmehetünk a következő gyakorlatra, mert a vezetést úgy is minden nap kell gyakorolnunk s tulajdonképpen napról napra ezzel kezdjük az idomitást az egész idomitási idő alatt s még séta köz-

ben is van alkalmunk folyton gyakorolni. Séta közben igen könnyen megtaníthatjuk az *előre menésre* is, mert ha a pórázról mindig »előre!« »vor!« vezényszóval bocsátjuk szabadon, a vizsla természeténél fogva előre fut s így a vezényszó értelmét is megtanulja.

3. Gyakorlat.

»Ülj le!« (»Setz dich!«) A korallal ellátott vizslát egypárszor körülvezetjük a helyiségben, azután a padhoz vagy ládához megyünk, arra leülünk és a vizslát velünk szemben úgy állítjuk, hogy feje térdeink közé essék. Ekkor a korall zsinégét balkézssel röviden fogva fölfelé tartjuk s jobb kézzel »ülj le!« vezényszóra farát addig nyomjuk, míg leül; mellső lábaival nem ereszkedhetik le, mert a korall nem engedi. Ha leültették, jobb kezünkkel folyton simogatva megdicséjük s a vezényszót e közben többször ismételjük. Mindaddig míg fel nem állunk, a vizslának sem szabad ülőhelyéből mozdulnia; ellenkező esetben »pszt!« vagy »ülj le!« parancscsal rendre utasítjuk. Később az ülést állóhelyből, azután menetközben megállva is gyakoroljuk.

4. Gyakorlat.

»Feküdj!« (»Leg' dich!« »Nieder!«) Ha az eb az ülést már megtanulta, a lefektetés nem fog nehézségeket okozni.

Az ebet a leirt módon leültetjük s azután »feküdj!« vezényszóra jobbkézssel a vállát lenyomjuk, balkézssel pedig a korall zsinégét leeresztjük, vagy ha esetleg szükséges, egy keveset lefelé húzzuk. Az ebnek fekvő helyéből addig mozdulnia nem sza-

bad, míg erre engedélyt nem kap. Ekkor egy-kétszer körülvezetjük és a gyakorlatot ismételjük. Ezen gyakorlat az előbbiekkal váltakozva 30—40-szer ismétlendő.

5. Gyakorlat.

»Ide!« »jer ide!« (»Herein!«) A szobaidomításnak legfontosabb és legnehezebb részét ezen gyakorlat képezi. Pontos és egyúttal nyugodt keresztúlvitelétől függ a vizsla engedelmessége és az idomítás további lefolyása. Egy türelmetlen pillanat, egyetlen ütés, képes összes fáradságunk eredményét kétéssé, esetleg semmivé tenni. S mit ér, ha vizslánk minden gyakorlatot jól végez, de az első kemény szótól megriadva, faképnél hagy és sem füttyre, sem szóra nem hallgatva felmondja az engedelmességet? Bármelyik más gyakorlatnál lehetünk elnézéssel, még nagyobb hiba esetén is, csak az appell ellen ne vétsen a vizsla és a »jer ide!« vezényszóra pontosan engedelmeskedjék.

Ezen gyakorlatnak célja a vizslát megtanítani arra, hogy bármikor és bármily körülmények között az ide! vezényszót hallja, azonnal hozzánk jöjjön és közvetlen előttünk leüljön.

Jól nevelt vizslával néha könnyen, sőt parforce-idomítás nélkül is elérhetjük, hogy rendes körülmények között hívásra azonnal hozzánk jön; de csak egyszer történjék meg, hogy az ilyen ebet valami hibáért megfenyítsük, a nélkül, hogy előbb pórázra vettük volna; vagy midőn hibájának tudatában van és sikerül a fenyítés elől megszöknie, vagy elbújni: minden következő alkalommal ezen remediumhoz fog fordulni,

azaz nem lesz kezes. Az ilyen hibának csak ezen gyakorlattal vehetjük elejét; itt érvényesül a korall és a lánczra tevés.

Az »ide!« »*jer ide!*« begyakorlásánál a következőleg járunk el:

Az ebet röviden tartott zsinegen körülvezetjük az idomitó-helyiségben; menetközben »*jer ide!*« vezényszóra negyedfordulatot teszünk *jobbra*, mit az eb az eddigi gyakorlatok alapján követni fog. A mint a negyedfordulatot *jobbra* megtettük, rögtön megállunk, a zsineget feszesen tartjuk és balra-át vissza fordulunk az eredeti irányba, úgy hogy balkezünk, a nélkül, hogy a zsineg lazulna, a czombtól a test közepvonalába jusson. Ennek folytán az eb a második fordulatot nem követheti s így akarva nem akarva szemben áll velünk. Ekkor *leültetjük* s megdicsérjük; 20—30 ismétlés után az eb már vezényszóra, a nélkül, hogy a fordulatot megtegnök, előre fog kerülni, szembe fordul és leül.

Arra szigoruan ügyeljünk, hogy az eb velünk mindig szemben és egyenesen felénk fordulva üljön.

Jó hatással van az ebre, ha ezen gyakorlat alkalmával, midőn az eb szemben ül velünk, sokat beszélünk hozzá, simogatjuk és dicsérjük; ezzel megnyerjük bizalmát, elfeledtetjük az idomitással járó kellemetlenségeket s utat nyitunk a jó kedvből eredő engedelmességnek. Igen ajánlatos az is, hogy ha az eddigi gyakorlatokat elvégeztük, 3—4 napig szünetet tartunk oly módon, hogy ujat nem tanítunk, hanem ezen időt ismétlésre fordítjuk. Az által, hogy szünetet tartunk s nem terheljük túl rohamosan gyakorlatokkal, hanem a már ismerteket gyakoroljuk, alkalmat adunk a több-

szöri dicséretre; az eb levetközi a kezdetben mutatkozó félelmét, illetve akaratosságát; a kedvetlenséget jó kedv váltja fel, mi természetesen a tanítás további menetére feltétlenül előnyös hatással van.

Ha a »*jer ide!*« begyakorlásánál a fenytéstől különösen óvakodnunk kell is, azért az engedetlenség mégis minden egyes esetben megtorlandó, még pedig oly módon: hogy a »*jer ide!*« és többi gyakorlatokat váltakozva 5—10-szer egymásután gyorsan ismételjük s csak akkor kötünk békét és csak akkor dicsérjük meg, ha a parancsnak pontosan megfelelt. Ezen módszernek alkalmi ismétlése soha sem téveszti célját; az engedelmesség vérré válik s később is, ha már a korallt és pórázt félre tettük, a hívásra vagy füttyre úgy fog jönni, mintha zsinóron húznák.

6. Gyakorlat.

»*Ott maradj!*« (»*Bleib' sitzen!*« »*Bleib' liegen!*«) Ezen gyakorlat tulajdonképen csak előzménye azon gyakorlatnak, melylyel az ebet arra idomítjuk, hogy bárhol valamely letett tárgy mellett, vagy anélkül is, fekve vagy ülve maradjon.

Vajjon ilyen esetben az eb ül-e, vagy fekszik, az egészen közömbös; a fődolog, hogy helyéről ne mozduljon, ha gazdája eltávozott, mindaddig, míg ez érte nem jön, vagy el nem hívja.

E célból, ha az ebnek lefekvést parancsoltunk: az »*ott maradj!*« vezényszó többszöri ismétlése mellett helyünket folytonosan változtatjuk; előre megyünk, háta mögé kerülünk, s e közben lassan mind inkább távozunk. Az ajtóhoz érve, azt kinyitjuk s a nélkül hogy a helyiségből távoznánk, ismét becsukjuk. Az

eb az ajtónyitásra első alkalommal bizonyára feláll fekhelyéről, hová azonban egy erélyes »feküdj!« »ott maradj!«-al visszautasítjuk; 10—12 ismétlés után már a helyiséget is elhagyhatjuk, a nélkül hogy ebünk helyéről mozdulna. Ha a helyiséget elhagyjuk, kezdetben ne csukjuk be az ajtót egészen, hogy a nyíláson át az ebet szemmel tarthassuk s engedetlenség esetén azonnal rendre utasíthassuk.

Az »ott maradj!« és az előbbi gyakorlat »jer ide!« célszerűen összekapcsolhatók. Erre a célra a korallhoz a hosszú zsineget erősítjük, s ha az eb nyugodtan fekszik, annyira távozunk tőle, a mennyre a zsineg hossza, illetve a helyiség engedi s ekkor »jer ide!« vezényszóra a zsineget gyengén megrántjuk s az ebet magunkhoz vonjuk. Ezt minden irányból gyakorolva, az eb hívásunkra pontosan és gyorsan fog hozzánk jönni. Ha az eb a hívásra hozzánk jött, megdicsérjük s »előre!« vezényszóra visszaküldjük, illetve visszavezetjük helyére és lefektetjük. Kezdetben oda kell hogy vezessük, de ha többször ismételjük s mindig más és más helyre küldjük s egyszersmind oda is mutatunk a hová küldjük, lassankint megszokja az előre menést s az intésre figyelni úgy, hogy később nem kell mást vezényelni, mint »előre!« s az eb meg fogja állásunkból az irányt találni, a merre küldeni akarjuk s egyúttal megvetjük egy későbbi gyakorlatnak is az alapját: »előre keress!«

7. Gyakorlat.

»Hasalj! («Couche!« »Down!«) A hasalás abban különbözik a fekvéstől, hogy míg ennél az eb tetszés szerinti helyzetben fekszik, addig amannál úgy kíván-

juk a fekvést, hogy az eb fejét az előre nyújtott két mellső lába közé a földre fektesse s onnan addig ne mozdítsa, míg erre parancsot nem kapott.

Ezen gyakorlat, különösen ha már a nevelés alkalmával is, pl. etetésnél (lásd 4o. l.), gondot fordítottunk reá, nem okoz sok nehézséget. Ha az eb az idomitót látja, a hasalásnál rendesen nyugodtan marad; a nehézség akkor mutatkozik, ha látköréből távoznak, vagy nagyobb távolságból adunk parancsot a hasalásra.

A tanításnál a következőleg járunk el: az ebet leültetjük a »hasalj!« vezényszóra, mit többször is ismétlünk, balkezünkkel vállánál fogva lenyomjuk, mialatt mellső lábait jobb kezünkkel előre huzzuk; ha így a kellő helyzetbe lenyomtuk, balkezünket a fejére előre csusztatjuk s anélkül, hogy fejét tulságosan leszoritánók, megdicsérjük s egy pár másodpercig hasaltatjuk; »jer ide!« vezényszóval magunkhoz hívjuk s egy párszor körülvesszük. A további gyakorlásnál balkezünket mind gyengébben és gyengébben tartjuk a fején; simogatjuk és így lassan hozzászoktatjuk, hogy a kéz érintése nélkül is nyugodtan maradjon. Később már meg is mozdulhatunk, előre, oldalt, hátrafelé, az ebet átléphetjük; de még mindig az eb fölé hajolva, hogy fejét, ha felemelné, azonnal lenyomhassuk. Végre ha mozgásunk ily módon nem zavarja, távolabbra is mehetünk; kezdetben úgy, hogy az eb lásson, később a háta mögé kerülünk s legfeljebb egy gyenge »psz!«-tel figyelmeztetjük.

Ha vizslánk ülőhelyzetből parancsra már jól hasal, akkor menet közben, később előre küldve hasaltatjuk, nem mulasztva el soha jobb karunkat a vezényszó kimondásakor felemelni, hogy ez által már a szobában

szoktassuk a karemelés jelentésére. Mindig ügyeljünk arra is, hogy az eb a vezényszóra rögtön és oly gyorsan hasaljon, mintha a föld nyelte volna el.

A hasalás időtartamát hosszabbítsuk fokozatosan 10—15 perczig, mialatt éppen úgy mint az előbbi gyakorlatnál a szobában magára is hagyhatjuk.

A »*jer ide!*« és »*hasalj!*« fontossága a vizsla-idomításnál oly nagy jelentőségű, hogy ezeknek kellő gyakorlását, váltakozva más gyakorlatokkal, az egész idomítási idő alatt egyetlen napon sem szabad elmulasztani.

8. Gyakorlat.

»*Lassan előre!*« »*Hasalj előre!*« (»*Avance!*« »*Down avance!*«) A vizslát hasaltatjuk, balkezünket vállára helyezzük s jobb kezünkkel pedig a zsineget röviden s a földhöz közel előre tartjuk. »*Hasalj előre!*« vezényszóra a zsineget előre huzzuk; az eb erre természetesen igyekezni fog felállani, miben azonban balkezünk akadályozza, s folyton előre huzzuk, miközben a vezényszót többször ismételjük, kénytelen lesz hason előre csuszni. Ha így egy pár lépésnyire haladtunk, rövid ideig pihentetjük, s aztán megint folytatjuk a gyakorlatot. 8—10 ismétlés után a vizsla megérti, hogy mit akarunk és a parancsra segítség nélkül is nagyobb távolságra, előre fog csuszni, legfennebb a fordulónál kell segítségére lennünk.

9. Gyakorlat.

»*Vissza!*« (»*Zurück!*«) A hasaló helyzetben fekvő vizslától hátrafelé lassan távozzunk, a korall hosszú zsinegjét a hátán végig fektetve, egész hosszában kinyújtjuk és a földre eresztjük. Ezután a vizslát többször

megkerüljük, végre a zsineg végét megfogjuk, s erre a vezényszóra »*vissza!*« a zsinetet megrántjuk, a vizslát gyorsan magunkhoz vonjuk és leültetjük. A zsineg megrántásával legyünk itt is óvatosak, nehogy a vizslát nyugtalanná tegyük, mert könnyen megtörténik, hogy, ha erősen megrántottuk, félelmében meg sem várja a vezényszót, hanem mihelyt mögéje kerülünk, már sietni fog hozzánk, a mit természetesen tűrni nem szabad.

A »*vissza!*« vezényszót csak akkor használjuk, ha a vizsla előttünk háttal van és nem lát minket; ellenkező esetben az »*ide!*« vezényszót használjuk.

A »*vissza!*« és »*ide!*« vezényszót később *fütttyel* helyettesítjük, s erre úgy szoktatjuk, hogy a vizslát hasaltatjuk, háta mögé kerülve füttyentünk s reá rögtön a »*vissza!*« vezényszóval magunkhoz hívjuk, illetve a zsineg segítségével visszahuzzuk; 8—10 ismétlés után már megérti, hogy a síp és »*vissza!*« vagy »*ide!*« minő kapcsolatban vannak egymással és a sípra hallgatni fog.

10. Gyakorlat.

»*Fogd meg!*« (»*Fass!*«) Az idomító-helyiségben az ebet egy-kétszer körülvesszük s azután a padra, hol az apportíroztatáshoz szükséges kis csomag már előre el van helyezve, leülünk. A vizslát szembe ültetjük magunkkal s a korall zsinegjére ráülünk, mi által a vizslát magunkhoz rögzítjük. A kis csomagot jobb kezünkkel a szája elé tartjuk s »*fogd meg!*« vezényszóra balkézzel oly módon fogjuk meg felülről a vizsla arczorrát, hogy hüvelykujjunk jobbról, mutató és középujjunk balról az ajak szélét közvetlen a szemfogak mögött érintse. Ha most az ajkak szélét gyengén az első zápfogakhoz szorítjuk, a vizsla a fájdalom követ-

keztében száját kinyitja, mire a jobb kézben levő csomagot a szemfogak mögé, a vezényszó ismétlése mellett, szájába dugjuk. Mihelyt ily módon a csomag szájában van, jobb kezünkkel alul, a ballal felül összetartjuk a száját, hogy a csomagot el ne ejthesse, vagy nyelvével ki ne tolhassa, mialatt a »fogd meg!« parancsot egy párszor ismételjük. A vizsla egy párszor való ismétlés után tisztába jön a gyakorlat értelmével; de egyszersmind beáll a reactio is: száját összeszorítja s csak erőszakkal lehet kinyitni. Más részről azonban a gyakori nyomás folytán ajkai annyira érzékennyé válnak, hogy a legkisebb érintés is fájdalmat okoz; minek következtében nem is várja a parancsot követő szorítást, hanem mihelyt balkezünkkel közeledünk, előre felsóhajt s kinyitja száját. Ilyenkor természetesen a nyomás elmarad, s bár nem jó szántából nyitotta ki a száját, meg kell dicsérni.

Ugyanilyen általában a korall hatása is; csakhogy egyikkel se menjünk tulságba, mert a tulzással könnyen elvadithatjuk az ebet s *különösen az idegesebb természetű angol vízslákkal legyünk türelmesek*. Ugy a korallnak, mint az ajaknyomásnak (pizslenyomás, Lefzendruck) hatása a 3—4-ik napon kezd erősen nyilvánulni, miért is ezen időben az idomitást semmi szín alatt sem szabad megszakítani. Ha a vizsla a csomagot nyugodtan elveszi és tartja, csak akkor kezdjük a többi tárgyakat, első sorban a bakot, elvetetni.

11. Gyakorlat.

»Ereszd!« »Add ide!« (»Aus!«) Ezen gyakorlat az előbbivel egyszerre végzendő. Hogy a csomagot stb. az eb szájából kivehessük, az »ereszd!« vagy »add

ide!» vezényszóra gyengén ismételjük az ajaknyomást, mire jobb kézzel a csomagot szájából kivesszük.

A legtöbb nehézséget rendszeren a csomag tartása okozza. Kezdetben a *»fogd meg!*« és *»add ide!*« között csak pár pillanatra hagyjuk szájában, később azonban ezen időt 1—2, sőt 5 perczre is ki kell nyújtani. Ha a vizsla a csomagot ki akarná ejteni, legyünk mindig készen, hogy ebben az állkapcsok összenyomása által megakadályozzuk.

Némely eb, ha a csomag a szájában van, fejét lehajtja; ezt nem szabad türni, s ha másképp nem megy, az állát egy párszor felütjük, csak arra vigyázzunk, hogy a csomagot szájából ki ne üssük.

Miután ezen gyakorlat az előbbivel 4—5 napot igénybe vesz és míg az eb parancsra a csomagot el nem veszi, úgy sem szabad a következő gyakorlatot megkezdeni: természetes, hogy az egész időt nem tölthetjük el a *»fogd meg!*« és *»add ide!*« folytonos gyakorlásával; 4—5-szöri ismétlés után elővesszük az előző gyakorlatokat; egy-két fordulat után váltakozva az *»ülj le!*« *»feküdj!*« *»hasalj!*« *»ide!*« stb.-it gyakoroljuk s ismét visszatérünk a *»fogd meg!*« gyakorlásához, s mielőtt a napi tanítást végeznök, a már tanultakat sorrendben ismételjük, az ebet minél többször megdicsérjük, simogatjuk és végre helyére vezetjük.

12. Gyakorlat.

»Fogd meg! Hozd el!« (*»Fass-Apport!«*) Ha a vizsla az előbbi gyakorlatot ülohelyben már némi kedvvel végzi, akkor menetközben gyakoroljuk. A csomagot ezen czélból jobb kezünkbe vesszük s az ebet zsinen két-háromszor körülvezetjük; menetközben *»jer*

ide!» parancsra magunk elé ültetjük és a »*fogd meg!*« vezényszóra a csomagot szájába adjuk, »*ereszd!*«-re kivesszük és »*tovább!*« vagy »*előre!*« vezényszó után ismét tovább megyünk; 8—10 ismétlés után a csomagot szájától mind alább és alább s fokozatosan távolabb- és távolabbra tartjuk, míg majdnem a földet éri. Az alacsonyan vagy távol tartott csomagot ülő helyzetben természetesen nem éri el, tehát fel kell álljon és utána nyuljon, mire, ha kezdetben nem tenné, a korallal kényszerítjük. Ha a vizsla a csomagot ily módon félig-meddig már jól elveszi, ne fukarkodjunk a dicsérettel; ellenkező esetben pedig óvakodjunk a legkisebb büntetéstől is; hanem kezdjük elülről, s ha közelről elveszi, dicsérjük meg; végezzünk közben egy más gyakorlatot, a mit jól tud; tartsuk ismét valamivel távolabb a csomagot s így tovább több dicsérettel, mint a mennyit megérdemel, míg végre a csomagot a földre tesszük s csakis ujjunkkal érintjük, hogy esetleg a felvevésnél segíthessünk.

Mindeddig a vizsla a csomagot csak szájába vette és tartotta a nélkül, hogy azt vele vitették volna. Mielőtt tehát tovább mennénk, az apport vivését kell gyakorolni. »*Fogd meg — hozd el!*« vezényszóra szájába adjuk a csomagot és megindulunk; ha a jobb kezünket nem tartjuk az álla alá, mihelyt megindul, azonnal kiejti szájából, azért tehát kezdetben jobb kezünket tartsuk az álla alá s így vezessük. Később is, ha már nem szükség folyton tartani, a szemünk ott legyen, hogy, ha kiejtené, rögtön egy ajaknyomás kíséretében »*fogd meg, hozd el!*« vezényszóval visszategyük szájába. Ilyen módon a helyiséget többször megkerüljük; főkép a fordulásnál ügyeljünk, hogy a csomagot tér-

dünkkel ki ne üssük a szájából. Mielőtt a csomagot tőle elvennők, »*jer ide!*« vezényszóval magunk elé ültetjük és »*add ide!*« parancsra elvesszük.

Ha a vizsla a kis csomagot a földről már felveszi és a többi tárgyakat is nyugodtan tartja, egy lépéssel tovább mehetünk. A kis csomagot közvetlen az ülő vizsla előtt a földre ejtjük és »*fogd meg — hozd el!*« parancsoljuk. Ha az előbbenieket kellő módon gyakoroltuk, a vizsla azonnal fel fogja venni, legfeljebb a mutatóujjunkkal kell kezdetben a csomagot érintenünk. Ezután a csomagot fokozatosan távolabbra dobjuk (egyelőre 2—3 lépésnyire) és elhozatjuk. Kezdetben a vizslát az eldobott csomaghoz vezetjük s ott a vezényszót még egyszer ismételjük; később elég, ha a parancs után csak megindulunk s a hosszú zsinet megeresztve, a csomag felé mutatunk.

Arra különösen vigyázzunk: *hogy a vizsla a csomagot gyorsan felvegye és visszahozza; játszani vele ne engedjük, mert az által szokja meg a mellestést és szorítást.*

Ha az eldobott kis csomagot jól elhozza, kezdetjük a többi tárgyakat, első sorban a bakot, appor-tiroztatni; mihelyt hibát követ el, vagy nem engedelmeskedik, büntetés helyett rögtön »*jer ide!*« vezényszóval az eldobott tárgyhoz hívjuk és a 10., 11. sz. gyakorlatokat az illető tárgygyal többször ismételjük, arra ügyelve, hogy az illető tárgyat gyorsan fogja és nyugodtan tartsa egy pár pillanatig.

Minden hibánál kezdjük higgadtan elülről a tanítást; de ne rángassuk vagy üssük az ebet. A korbáctól vagy rugástól okosabb nem lesz, de félénk igen. Kellő türelem mellett, és ha a dicsérettel nem fukarkodunk, mi

által az ebet jó hangulatban tartjuk, egy hét alatt kedvvel fog apportírozni.

Mikor a vizsla az eldobott tárgyat meghozza, mindig szembe ültessük magunkkal s ne tőrjünk, hogy fejét letartsa, az apportot rágja, vagy mielőtt elvennők, szájából kiejtse.

Az apport eldobásánál gyakran előfordul, hogy a vizsla nem várja be a parancsot, hanem utána rohan. Ez esetben »*vissza!*« vezényszóra erélyesen vissza kell rántani, vagy hasaltatni s visszahívni és csak pár pillanat múlva parancsoljuk az elhozást. A másik hiba az apport átvételénél szokott jelentkezni, midőn u. is a szájából kivett tárgy után kapkod. Erről is könnyű leszoktatni, mielőtt az »*ereszd!*« vagy »*add ide!*« vezényszót kimondanók, a hosszúra eresztett zsineget úgy nyomjuk le lábunkkal, hogy fejét ne emelhesse, s ha mégis utána akar kapni, hirtelen pofon ütjük.

Az apport átvétele után a vizslát »hátra!« vezényszóval mögénk utasítjuk.

13. Gyakorlat.

Nem élő vad és más tárgyak elhozatása. Ha a vizsla már az összes tárgyakat, a bakot, a nyulbőr-csomagot s esetleg az ehhez hasonlóan készített és nehezebb rókabőr-csomagot hiba nélkül apportírozza, megkezdhetjük a frissen leölt vagy lőtt vadnak elhozatalára tanítani.

A kitömött nyul- és rókabőr apportíroztatásánál valamint bármilyen új tárgy elhozatalánál sohase kezdjük az eldobással, hanem adjuk az illető tárgyat »*fogd meg!*« vezényszóra a szájába. Az illető tárgyat mindig úgy tartsuk oda, hogy a közepén fogja, mi által meglevén

az egyensúly a mellső és hátsó rész között, könnyebben tarthatja és hozhatja. Akkor is, midőn a vizsla valamely tárgyat a földről először vesz fel, légyünk segítségére, hogy azt közepén fogja meg. Ha később a nehéz nyulat vagy rókát nem jól fogja, ne vegyük el tőle, hanem vitessük addig, míg a fáradságtól kimerülve leteszi és helyesen veszi fel. A vizsla magától reájön, miként kell könnyíteni magán. A gyakorlat többet ér mint minden theoria.

A nem élő vad elhozatását legczélszerűbb volna a fogolylyal kezdeni; de miután az időmitás ideje rendszeren a tilalmi időbe esik, kénytelenek vagyunk más madarat venni. Legalkalmasabb ezen célra egy sötét színű galambot használni. A galambot ne késsel metszessük le, hanem fojtsuk meg oly módon, hogy szárnyai alatt hüvelyk- és középujjunkkal egy pár perczig erősen összeszorítva tartjuk. A tanításnál úgy járunk el mint a 10., 11. sz. gyakorlatnál. Ugyanegy galambot télen és tavasszal 3—5 napig is használhatunk. A galamb mellett szajkót, szarkát, varjút, sötét színű réczét stb. apportiroztatunk; mindenikkel a 10. sz. gyakorlatnál kezdjük, s végre ha eldobtuk, úgy is elhozzatjuk. Ha a vizsla a szárnyasokat jó kedvvel hozza, kezdhetjük a nyullal. A nyulnál szintén ugyanaz a nehézség van mint a fogolynál, tehát úgy segíthetünk magunkon, hogy addig, míg mezei nyulhoz jutnánk, szürke tengeri vagy üregi nyulat szerzünk be. Ez könnyebb is mint a kinőtt mezei nyul, s így kezdetnek alkalmasabb is, mert habár a vizsla már a nehéz csomagokat hozza is, az emlősök lágy és hajlékony teste idegenszerűnek tűnik fel előtte. Nehezebben találja el az egyensúlyt s e miatt erősebben kell hogy megfogja, mihez eddig nem volt

szokva. A legtöbb nehézség a lött rókával van; amugy is ellenszenves levén a vizslának, hét-nyolcz nap is eltelik, míg csak rendesen tartja is. A földről való felvétele még nagyobb nehézségeket okoz; de épen a parforce-idomitással kerüljük el azon veszélyt, hogy mielőtt a vadat felvinné, tépi és gyomrozza.

A parforce-idomitással az elhozás abc-jén kezdjük minden egyes tárggyal vagy állattal, legyen az könnyű vagy nehéz, kellemes vagy ellenszenves; de meg is kívánjuk, hogy azt feltétlenül elhozza. A folytonos és fokozatos gyakorlás által időt engedünk arra, hogy a kezdetben ellenszenves munkát megkedvelje; de egyuttal belássa azt is, hogy a munka, mit tőle kívánunk, nem játszás, hanem a kapott parancs feltétlen, kötelességszerű végrehajtása. *A vizsla ne azért apportírozzon, mert kedvét leli benne, hanem azért, mert erre parancscsal kényszerítjük.*

Az ily módon idomitott vizsla minden másnemű, szigoruan hivatásához nem tartozó tárgyakat is fog apportírozni, s habár a fém- és üvegtárgyakat általában nem szívesen hozzák a vizslák, ezek hozására is könnyűszerrel rászoktatható. Bizonyos gyakorlati értéket ettől sem tagadhatunk meg, mert egy pl. magas fűben elejtett tollkést, gyufatartót stb. a vizsla könnyebben talál meg mint mi.

14. Gyakorlat.

A vizsla visszahívása az eldobott tárgytól. A gyakorlatban többször előfordul, hogy »fogd meg, hozd el!« parancsra az apport után menő vizslát, bármikből, vissza kell hogy hívjuk, mielőtt oda ért volna. A vizslát az eldobott tárgy után küldjük, mikor 3—4

lépésnyire van attól, »*vissza!*« vezényszóval visszahívjuk, vagy előbb hasaltatjuk s csak akkor hívjuk vissza.

15. Gyakorlat.

»*Keresd! hozd el!*« (»*Such' verloren! Apporte!*«) Ezen gyakorlattal befejezzük az idomítás grammatikáját. Az eddigi apportiroztatásnál a vizsla látta, hogy az eldobott tárgy hová esik; oda is vezettük, később arrafelé mutattunk. A »*keresd! hozd el!*« vezényszóra a vizsla kell hogy megkeresse, minden további beavatkozás vagy segítség nélkül. Ennél lép előtérbe a vizsla önállósága s ezen gyakorlattal kap nemcsak kedvet az apportirozásra, hanem megtanulja a folytonos gyakorlat után a megjelölt csapát, ha szükség, órahosszat is követni.

A »*keresd! hozd el!*« fontossága kivált az erdei vadászatoknál nyilvánul; a mezőn hamar megtaláljuk a szárnyazott foglyot, s a jól idomított vizsla rövid idő alatt megtalálja a vérző nyúl rejtekhelyét is. Másként áll a dolog az erősen kupirozott, bokros, erdős területen. A legtöbb esetben csak az irányt tudjuk, melyben a sebzett vad esett, de hogy merre szaladt, vagy verődött el, csak a vizsla képes kikutatni.

Az idomításnál a szobában a következőleg járunk el.

Kemény kenyérből egy nagyobb darabot vágunk le és ezt úgy metsszük téglá alakra, hogy hossza és szélessége 8—10 cm., vastagsága 4—5 cm. legyen; ezt a darab kenyeret kezdetben kézből, később a földről, végre eldobás után többször apportiroztatjuk, természetesen ügyelve arra, hogy apportirozás alkalmával se ne szorítsa, se ne rágja és belőle egy morzsányit se harapjon le. Ha a kenyeret ily módon jól elhozza,

az ebet hasaltatjuk s a kenyeret valahová, hol az eb nem láthatja, eldugjuk. A vizslához visszatérve, előtte leguggolunk s egy más kisebb darab kenyeret mutatunk neki és úgy teszünk, mintha eldobtuk volna. Erre felállunk s a vizslát »előre keresd«! vezényszóval az eldugott kenyérdarab keresésére indítjuk; ebben magunk is segítünk neki; jobbra-balra keressük, folyton a »keresd!« vezényszóval biztatva, míg megtalálja. Mihelyt megtalálta, *hasaltatjuk* a kenyér előtt s rá egy pár pillanatra »hozd el!« parancsra elhozzatjuk. A kenyeret a további gyakorlás folyamán mind jobban és jobban eldugjuk, úgy hogy kénytelen legyen, ne csak szemével, hanem orrával is keresni, mire a legjobban úgy szoktathatjuk, ha a kenyeret zsinegen a rejtekhelyig a földön vonszoljuk; a mint a vonszalék nyomára jön, követni fogja.

Ha ily módon egy pár napi gyakorlat után megértette a »keresd! hozd el!« jelentését, a többi tárggyal is gyakoroljuk; de a hasalást már a tárgy előtt csak itt-ott vezényeljük. A behatóbb gyakorlását annak idején a szabadban eszközöljük.

3. Az idomítás ismétlése.

1. Akadályokkal.

Az eddig leírt gyakorlatok pontos betanítása után, ha a vizsla azokat már megértette és hiba nélkül végzi, következik az idomítás próbája és csiszolása.

Eddig gondosan kerültünk mindent, mi a tanítást zavarhatta volna; ezután szándékosan mindenféle akadályt és nehézséget gördítünk a vizsla útjába, hasonlóan azokhoz, melyek a valóságban előfordulhatnak

Ez által nemcsak nagyobb ügyességre tesz szert a gyakorlatok végzésében, hanem önállósága és bátorsága is erősödik. Csak ezen kurzus végeztével fejlődhet ki és érhet meg benne a feltétlen engedelmesség.

a) *Ugrás.* Azon vizslától, melyet apportírozásra használunk, meg kell kívánnunk, hogy sövényen, kerítésen stb. átugorni képes legyen és tudjon. Erre oly módon tanítjuk meg, hogy az idomitó-helyiségben először egy 30—40 cm. széles deszkát élére állítunk, s a vizslát zsinóron vezetve ezen átlépni kényszerítjük, miközben mi is átlépünk rajta; azután fokozatosan 2—3 deszkát erősítünk egymás fölé s »hopp!» vezényszóval ezeken ugratjuk át. Ha ily módon a vezényszót megtanulta, később a gyakorlatban parancsra másfél méteres kerítésen is keresztül fog ugrani.

b) *A czölöp kikerülése.* Az idomitó helyiség valamelyik szögletében, mindkét faltól 60 cm. távolságban, egy 1 m. magas czölöpöt verünk le. A vizslát pórázon baloldalunknál úgy vezetjük a helyiségben körül, hogy a czölöp balról essék. Miután a fal és a czölöp közötti tér keskenyebb, mintsem azon a vizsla, mellettünk haladva, velünk egyszerre átférjen a czölöp megkerülése által a pórázzal beleakad. »Vissza!» vezényszóval hátrarántjuk, úgy hogy hátunk mögé jusson, és így vezetjük el az akadály mellett. 8—10 gyakorlat után, a czölöpnél mindig hátra fog maradni.

Ha a czölöp felállítása a helyiségben nehézséggel járna, ezen gyakorlatot a szabadban is végezhetjük.

c) *Önmeztartóztatás (Schonen).* Már a nevelésnél nagy súlyt kell fektetni arra, hogy a vizslát megszoktassuk, hogy semmihez ne nyuljon, mire engedélyt nem kapott. Ha egy darab kenyeret vagy hust »pfuj,

nem szabad!» figyelmeztetéssel elébe teszünk, még ha éhes volna is, nem szabad elvennie.

Az előirt módon nevelt vizslával ezen gyakorlat úgy szólva semmi dolgot sem ad; míg ellenben az elhanyagolt nevelésű vizslát ezen önmegtartóztatásra rá kell idomítani.

Miután a vizsla kenyérdarabot apportíroz, ezt szorgalmasan gyakoroltatjuk vele s egyuttal váltakozva húst és csontokat is apportíroztatunk, természetesen korallal és pórázon. Ezt követi a hasaltatás a kenyérdarab és hús előtt; kezdetben rövid ideig és felügyelet mellett, később hosszabb ideig, egy negyed—félóráig magára hagyjuk, de csak oly módon, hogy azért szemmel tarthassuk és a tilalom ellen való vétést megakadályozhassuk.

Ehhez csatlakozik az éhes vizslának a tele tál mellett való gyakorlása. A vizsla ételét behozatjuk az idomító-helyiségbe; de a nélkül, hogy erről tudomást is vennénk, az összes gyakorlatokat átismételjük a vizslával, mi által rászoktatjuk, hogy figyelme mindig a gazdáján és a tanításon legyen; ellenkező esetben a korall akcióba lép.

Az idomításnál használt kenyér-, illetve húsdarabokat ne adjuk oda jutalomképen az ebnek, hanem használjuk addig, a míg csak lehet, s ha már összeszáradtak s használhatatlanná váltak, főzessük az ételé közé.

d) *Az idomítás ismétlése idegen és ismerős egyének jelenlétében.* A tanítás ideje alatt kezdetben egy, később két-három, a vizslának teljesen idegen, végre ismerős személyek jönnek az idomító-helyiségbe; ezek kezdetben nyugodtan maradnak s az idomításnál mint

nézők szerepelnek. Ha a vizsla jelenlétükhöz már hozzá szokott, elhagyhatják helyüket, ide-oda járkálhatnak, a vizslához szólanak, hívják, csalogatják. Az idomitó semmiről sem vesz tudomást, végezteti a gyakorlatokat, mintha senki sem volna jelen és semmi sem történék. A vizsla kezdetben természetesen szórakozott, figyelmetlen lesz; de ha minden legkisebb figyelmetlenség-nél a korall segítségével emlékeztetjük kötelességére, két-három ilyen próba után a legsimábban végzi az összes gyakorlatokat mások jelenlétében is.

e) *Idomitás élő állatokkal.* Egy sötét színű vagy barna házi galambnak szárnyait és lábait úgy kötjük össze, hogy mozogni ne legyen képes s így letesszük az idomitó helyiség közepébe. A vizslát korallon és pórázon ide-oda vezetjük mellette, később átmegyünk rajta, végre felvesszük és szájába adva vitetjük vele. Ezután a galamb lábait kiszabadítjuk kötelékeiből, hogy futkoshasson s így végezzük az előbbi gyakorlatokat s »*fogd meg! hozd el!*« vezényszóval meg is fogatjuk s elhozatjuk; végre a szárnyköteléket is annyira megláztatjuk, hogy egy kissé röpködhessen s így is elhozatjuk. Ha azt vennők észre, hogy a galambot nem fogja meg jól, hanem tollássza vagy szoritja: vegyük el tőle azonnal s kezdjük az apportiroztatást a csomaggal stb. ismételni. Ezen gyakorlatot kibővíthetjük oly módon, hogy fogoly nagyságu csibét, vagy ha lehet összekötött szárnyu foglyot, házi vagy fiatal mezei nyulat, szürke színű kacsát hozunk az idomitó-helyiségbe és ezek jelenlétében végezzük a különböző gyakorlatokat, minek következtében megszokja, hogy a futkosó vagy röpködő állatokkal szemben, hacsak parancsot nem kap azoknak az elhozására, teljesen nyugodt marad.

2. Póráz nélkül.

Az eddig végzett és folytonosan ismételt gyakorlatok által annyira jutottunk, hogy a vizsla mindent kedvvel végez és a büntetésre ok nincsen. A korall zsinégjét, hogy akadályt ne képezzen, felcsavarjuk a nyakára, de úgy, hogy szükség esetén bármelyik perczben levehessük és a hiba javítását pórázon végeztethessük. A legtöbb nehézség a menet-gyakorlatoknál szokott lenni; de egy pár napi gyakorlat segít ezen is és nem igen kell a zsinórhoz nyulni vagy lebontani. Később a pórázt egészen el is távolíthatjuk, csak a korall-nyaklót hagyjuk rajta, hogy a vele járó kényszer érzete ne tűnjék el egészen.

3. Gyors ütemben (galoppban).

A vadászat alkalmával nem egyszer jövünk abba a kényszer-helyzetbe, hogy a vizslától az adott parancsnak lehető leggyorsabb teljesítését követeljük. A gyakorlatoknak a leggyorsabb ütemben való végzésének közvetett haszna is van. Ha a vizsla az idomitás alkalmával nem szokott hozzá ehhez is, a praxisban a vadász sietőségét látva: tüzes, szeles lesz és fejét veszti, vagy ha sietve és erősebben hangsúlyozva adjuk a parancsot megijed és félelmében megtagadja az engedelmességet. A gyors ütemben való idomitás által rászoktatjuk az ebet, hogy lélekjelenlétét semmiféle körülmény között el ne veszítse.

A galoppban való idomitást zsinoron kezdjük meg, a menetgyakorlatokat futva végezzük, később akadályokkal, végre póráz nélkül. Futás közben eldob-

jük a csomagot, a nélkül hogy megállanánk, »*hőzd el!*«-t vezényelünk; »*hasalj!*« vezényszóra futás közben lefektetjük, átugrunk rajta, ismét magunkhoz szólítjuk, természetesen megkívánva, hogy minden parancsot azonnal és pontosan kövessen.

Fáradtságos és nehéz, de háladatos munka.

4. Jelekkel.

A jól idomított vizslának szóval való vezénylése, a folytonos beszéd, lármázás, dirigálás nem csak nem szép, de nem is helyes és sok esetben nem is lehetséges; tehát, hogy akaratunkat a vizslának mindig értésére adhassuk, bizonyos jelekkel kell a vezényszavakat helyettesítenünk s nem úgy tenni mint egyesek, kik, hogy a beszédet elkerüljék, inkább engedik a vizslát tenni tetszése szerint, s még a hibáit is elnézik és szépitik minden kigondolható mentséggel.

A gyakorlatban nem sok jelre van szükségünk, a sippal meg egy pár kézmozdulattal egy jól idomított vizslát vezethetünk a nélkül, hogy szólani kellene hozzá. A »*vissza!*« és »*ide!*« vezényszavakat kettős füttyel helyettesítem a mezőn; a rövid, egyszerű, éles fütty csak »*vigyázz!*«-t jelent, a karemelés »*hasalj!*«-t s a karnak jobbra, vagy balra való lendítése a megfelelő irányváltoztatást jelenti.

A vizslának jelhez való szoktatása nem nehéz; a jel előzi meg mindig az ismert vezényszót, és a megfelelő irányváltoztatást adjuk magunk meg (l. vezetés a mezőn).

A jelek által való vezetés begyakorlása általában 6—8 napot vesz igénybe.

A hasaltatást lövésre szintén könnyen megtaníthatjuk. Mihelyt vezényszóra a vizsla hasal, igen czélszerű, ha a további gyakorlás alkalmával, mielőtt a vezényszót kimondanók, előbb lábunkkal erősen dobantunk, vagy tenyerünket erősen összezsapjuk, hogy a zajt megszokja s arra hasaljon; később a szobában gyutacsos pisztolyt használhatunk, a mezőn illetve a szabadban pedig gyutacsos előltöltő fegyvert. A fegyverrel először szintén csak gyutacscsal lövünk, később tölthetünk egy kevés port is bele, míg végre elég erős vaktöltéssel gyakoroljuk. Ez által lassan és fokozatosan hozzászoktatjuk a lövéshez s minden ijedésnek egyszer mindenkorra elejét vesszük.

A hasalás pontos keresztülvitele, különösen lövésre, annyira megkönnyíti és rövidíti a bevezetést, hogy ezt kellőleg méltányolni nem lehet. A hasaltatás által lehet legbiztosabban megóvni a vizslát a beugrástól lövésre (Schuszhitze), a lövéstől való féléstől és végre a nyúl utáni beugrást megakadályozni.

5. A gyakorlatok kombinálása.

Mielőtt a szabadban kezdenők ismételni a gyakorlatokat, czélszerű négy fal között az összes gyakorlatokat a sorrendtől eltérőleg össze-vissza keverve ismételni, mi által a vizsla figyelmét a legnagyobb mértékben képesek vagyunk ébren tartani.

Vadászat alkalmával gyakran előfordul, hogy a már kiadott parancsot, mielőtt a vizsla azt teljesíthette volna, vissza kell vonnunk, illetve mással helyettesítenünk. Ha a vizslát már a tanításnál nem szoktatjuk az ilyenekhez, adott alkalommal vagy nem veszi tudomásul a második parancsot, míg az elsőnek eleget

nem tett, vagy zavarba jön és sem az egyiket, sem a másikat nem fogadja meg. Ha azonban a vizslát már a szobában, illetve az idomitó helyiségben hozzá szoktatjuk a kombinációkhoz, a kellő tapasztalatok megszerzése után, még a helytelenül kiadott parancs dacára is, a viszonyoknak megfelelőleg a helyesebb módot fogja választani.

Az összes gyakorlatokat kombinálhatjuk tetszésünk szerint, csak kezdetben arra ügyeljünk, hogy a parancs kivételének módozatát ne bizzuk a fiatal vizsla szabad akaratára, és legyünk óvatosak a parancsra engedelmeskedő vizsla gyakori visszahívásában is, mennyiben a »*hozd el!*« parancsra az apport után induló vizslát »*vissza!*« vagy »*hasalj!*« vezényszóval egyszer-kétszer leparancsoltuk, harmadikszor engedjük meg az apport elhozását, különben fele útról visszatér, vagy hasal azon hiszemben, hogy erre úgy is jönni fog a parancs. Később ezt is forszírozhatjuk és az összes gyakorlatokat a legkülönbözőbb alakban kombinálhatjuk, a nélkül hogy a vizsla zavarba jönné.

A csomagot eldobjuk s »*hozd el!*« vezényszóval a vizslát érte küldjük, mielőtt elérné, »*hasalj!*« vezényszóval rögzítjük, füttyel visszahívjuk, vagy »*hasalj előre!* (*avance*) a csomagig küldjük s hasaló helyzetben vetetjük fel. Az apporttal visszatérő vizslát utközben hasaltatjuk stb. stb. A »*vissza!*« és »*ide!*« gyors és pontos végzésére, valamint a *hasalásra* különös gondot fordítsunk.

6. A szabadban.

Midőn zárt helyen a leírt módon az összes gyakorlatokat kellőleg elvégeztük és gondosan ismétel-

tük; midőn már a vizsla feladatát nem csak készséggel, hanem kedvvel is végzi és a tanítástól nem idegenkedik: megkezdhetjük a gyakorlatok ismétlését a *szabadban*. Vajjon erre a célra udvart, kertet vagy a szabad mezőt választjuk-e, meglehetősen közömbös; a vizsla ugy az egyik, mint a másik helyen meg fogja tenni kötelességét. Mindazonáltal a fokozatos haladás szempontjából czélszerű, a helyet illetőleg is bizonyos sorrendet tartani, mennyiben kezdetben bokor nélküli, sőt ha lehet nem nagyon füves területen végeztessük a gyakorlatokat, ezután vigyük jókora magas fűvel benőtt területre, végre pedig bokros, fás terepen gyakoroljuk.

A gyakorlatok sorrendje ugyanaz mint a szobában: kezdjük a menetgyakorlatokkal, folytassuk az ismert sorrendben s minden egyes gyakorlatot ismételjünk kezdetben pórázon, később póráz nélkül; először fokozatosan haladva, később kombinálva. A pórázt és korallt csak akkor vesszük le róla, ha meggyőződünk, hogy minden gyakorlatot kifogástalanul végez s az engedelmisség ellen semmit sem vét.

Ha már a szoba-idomításnál, négy fal között, első feltétel, hogy a dresseur minden körülmények között tartsa meg *önuralmát*, ez a szabadban kétszeres fontossággal bír. Ne engedje magát a harag által elragadtatni s tulságos szigor által okot adni arra, hogy a vizsla meneküljön, vagy menekülni akarjon, mert ezzel az eddigi fáradságának eredményét tenné kockára. Különösen nagy óvatossággal járjon el a »keresd! hozd el!« gyakorlásánál. Ez sok türelmet és időt igényel, ha azt akarjuk, hogy a vizsla biztos apporteur legyen s nem napokat és heteket, hanem hónapo-

kat vesz igénybe. Igen sokszor kell, — bár nehezünkre esik — az eldugott tárgyhoz vezetnünk az apport nélkül visszatérő vizslát és türelmesen ismételnünk a gyakorlatot. A büntetéssel csak az ellenkezőjét érnök el: ha a vizsla tudja, hogy büntetés vár reá, midőn apport nélkül tér vissza, rövid keresés után egyszerűen tovább áll s a faképnél hagyja gazdáját. A kitartó gyakorlat és a nem kimélt dicséret biztos eredményre vezetnek.

Az első két hétben főkép a hasaltatást, vezényszóra, intésre és lövésre, kell szorgalmasan gyakorolni.

B. A vizsla bevezetése és vezetése.

1. A mezőn.

a) Kerestetés.

A vizsla értékét a tényleges, a gyakorlati vadászatnál érvényesülő tulajdonságai határozzák meg. Mindazáltal nem tartok azokkal, kik azt képzelik, hogy minden a vezetéstől függ és erre is fektetik a fősúlyt, míg a szoba-idomitást csak játéknak tekintik és majdnem semmibe sem veszik. Ezek az urak a parforce-idomitást vagy nem ismerik, vagy alatta az u. n. »Kunststück«-ök tanítását, pl. pálczán átugrás, az ajtó betevése stb., értik s így természetes, hogy a rendszeres parforce szoba-idomítás paedagogiai értékét és becsét épen úgy nem akarják, vagy nem képesek megérteni: miként nem vették maguknak soha a fáradságot, hogy azt megpróbálják. Miként a nevelés előfeltétele a biztos parforce-idomításnak, úgy a szoba-idomítás nélkülözhetetlen alapja a könnyű és gyors bevezetésnek. Szoba-idomítás nélkül homokra építünk, vagy roppant fáradsággal kell a mezőn pótolni azt, mit a szobában kellett volna elvégezni; s ennek daczára, ha a vizsla nem is lesz rossz, mindig egyoldalú marad. Tehát azt állítom, hogy a *milyen volt a szoba-idomítás, olyan lesz a mezőn a vizsla is*. Jó és rendszeres szoba-idomítás mellett (nem az agyondressirozást értem), a

bevezetés 2—3 napi fáradságba kerül s a 4-ik, 5-ik napon a fiatal növendékekkel jól vadászhatunk. És nem-e kellemesebb az időt vadászattal, mint folytonos veréssel vagy kommandirozással töltetni? A szoba-idomítás ideje alatt a vizsla megtanult engedelmeskedni, szóra, jelre s minden mozdulatunkra figyelni és így a mezőn is, habár sem korall, sem zsineg nincsen rajta, láthatatlan, de azért erős kötélléssel mégis hozzánk van csatolva.

A vizsla vezetését a bevezetés előzi meg: a kettőnek összhangzatban kell lennie, különben a legjobban bevezetett vizsla is, rossz vagy tudatlan vezetés mellett, használhatatlanná válik. A vezetésnél ugyanazon elvek az irányadók, mint a bevezetésnél s éppen ezért azok a vizslák, melyek folyton egy kézben maradnak, átlag mindig jobbak mint azok, melyek idomítás és bevezetés után idegen, vagy éppen avatatlan kezekbe jutnak. A ki csak teheti, idomítsa vizsláját maga; ha jó módszert használ s azt pontosan követi, talán első tanítványa nem lesz minden tekintetben kifogástalan, de azért rossz sem lesz. Nálunk különösen egyes vidékeken az uri rendhez tartozó puskásaink nagy része nem szenvedélyből, nem a vadászat iránti hajlamból űzi a vadászatot, hanem sportnak tekintik s vadásznak, mert ez is, mint a kártya, a bon-tonhoz tartozik s mert X vagy Y barátjuk is vadász. Ezek a legarrogansabb és a legveszedelmesebb puskások. Ok értenek mindenhez a legjobban, irigyek, követelők és szelesek, kiknek szomszédságában a vadászaton senki biztonságban nincsen. Ezen uraknak természetesen nem ajánlom, hogy vizslájukat maguk idomítsák és bevezessék, mert még a legnyugodtabb és a legjobban ido-

mitott vizsla is idegessé és hasznavehetetlenné lesz kezükben. Azt hiszem, ezekre volt tekintettel Fónagy barátom is, midőn különben igen becses munkájában az idomításnak 40 oldalt szentel, míg az elrontott vizsla hibáit 62 oldalon tárgyalja.

A vizsla vezetését illetőleg kétféle nézet uralkodik: az egyik rész azt tartja, hogy a vizsla közvetlen a vadász előtt keressen s 10—20 lépésnél tovább ne távozzék; a másik rész korlátlanul engedi távozni és keresni. Ugy az egyik mint a másik hibás. A röviden kereső vizsla nem felel meg céljának; közvetlen a vadász előtt baktatva vezeti ezt, mint a pudli a vakot, s a vadász is minden egyes parcellát le kell hogy taposson ebe után, akár mintha nem is volna vizslája. Ezen módszer az u. n. »altdeutsch« vizslának fenmaradt emléke, melyről tudjuk, hogy idomtalan, lomha testalkata mellett a rossz szimat volt egyik jellemvonása. A ki tehát jó orru vizslával a mezőn, nyílt terepen röviden kerestet, az az ok és okozat közötti kapcsolatot nem képes megérteni s konzervatív marad oly viszonyok között is, melyekből a változott körülmények folytán hasznot húzhatna. Azt csak nem szükség bizonyítanunk, hogy sokkal kényelmesebb a vadászat és sokkal nagyobb az élvezet, ha a nehezebb munkát, a keresést a vizsla és nem a vadász végezi. Vagy talán a nyul és vizsla közötti affinitás teszi óvatossá ezen urakat?

Tartsunk középutat; a vizsla keressen zeg-zugban, lőtávolon kívül előre (50—60 lépés) ne menjen; jobbra és balra azonban, ha a terep engedi, oldalvást, 100—150 lépésre is eresztethetjük; kupirozott területen, bokros helyen, vagy erdőben ezen távolságokat ter-

mészetezen egyharmadra, vagy ha szükség, még kevessebbre is redukálhatjuk. Az irányt ne a vizsla adja; hanem a vizsla tartsa magát a vadász által követett irányhoz.

A jó keresési modort az idomítás vagy bevezetés még magában nem eredményezi; az idomítás, illetve a bevezetés a vizslának veleszületett tulajdonságait csak a helyes mederbe tereli, s ennek megfelelőleg többé-kevésbé módosítja, de teljesen megváltoztatni nem bírja. A természeténél fogva lassan kereső ebet gyors keresésre, illetve nagyobb terep lekeresésére nem szoktathatjuk vagy taníthatjuk; de megfordítva, a gyors keresést okkal-móddal mérsékelhetjük.

Minél hegyesebb szögű, széles zeg-zúgban keres a vizsla, annál tisztább munkát végez és annál kevesebb vadat hagy el. Ezen keresési modornak köszönhetem, hogy pl. egyik angol vizslám után, melyik majdnem tulságos gyorsan és messze, de mindig zeg-zugba keres, öt éven át vaddus területen soha egyetlen foglyot ki nem tapostunk, mit a vizsla ne jelzett volna, és e mellett soha fölösleges utat nem tesz, azaz ugyanazon helyet kétszer nem keresi le.

Az magában még nem elég, hogy a vizsla széles zeg-zúgban, hegyes szög alatt keressen; erősen kupirozott terepen, bokros helyeken, vagy ha a foglyok nem rebbenősök: kell, hogy röviden is tudjon keresni. Hogy ezt könnyen elérhessük és hogy a folytonos preceptoroskodással a vizslának kedvét ne szegjük, első sorban attól óvakodjunk, hogy félig idomított vizslát vigyünk a mezőre. A mezőn vége az idomításnak; a vezetés már csak utbaigazítás és gyakorlás. A jól idomított vizsla nem fog ész nélkül száguldozni, hanem

kormányozható és visszatartható, s ha heve mégis elragadná, a »vissza!« és »ide!« egy párszor kellőleg hangsúlyozva, vagy a hasaltatás, észre téríti.

Nem hagyható szó nélkül a kitartó keresés sem. A kitartás csak annyiban függ össze az idomitással, hogy a parforce-idomítás folytán feltétlen engedelmesre szoktatott vizsla, még ha annyira ki van is merülve, parancscsal a keresésre indítható, míg a félig idomított eb ilyenkor makacsul felmondja az engedelmeséget s a legelső zabkereszt tövében megfekszik. Különbözik a kitartásnak előfeltétele az állat konstitúciója, a táplálék minősége és a szoktatás. Az angolok a mezei vadászat kezdete előtt magukat és ebeiket rendszeresen trainirozzák, miként a versenylovakat a versenyre. A szoktatással azonban legyünk óvatosak; a trainingnek is megvan a maga határa. Nagy hőségben a tulságos megerőltetés éppen olyan káros lehet, mint nagy hidegben, vagy esős időben az ebet hosszasan ideig dolgoztatni; különösen legyünk óvatosak a fiatal ebekkel, melyek az ebkóron nem estek át.

A vizsla bevezetésénél az eljárás igen egyszerű. A szoba-idomítás alatt és a szoba-idomítás gyakorlatainak a szabadban való ismétlésénél a vizsla megtanulta az »előre!« és »előre — keress!« vezényszavak értelmét.

Tehát »előre!« és mindannyiszor előre küldjük, a hányszor csak visszatér hozzánk; természetesen ha engedelmeskedik, mindannyiszor megdicsérjük. Kezdetben még a vérmesebb temperamentumu vizslától sem várhatjuk, hogy 10—20 lépésnél tovább előre menjen. Változatosság kedvéért közbe-közbe pórázra is vehetjük, hogy ez által a szabadságot, ha az »előre!«

vezényszóra szabadon bocsátjuk, jobban méltányolja és felhasználja.

Második-harmadik kivezetésnél az »előre — keress!« vezényszót ritkán szükséges ismételni; a vizsla örömmel fog előre menni. Ha ezt elértük, t. i. hogy parancsra jó kedvvel megy előre, akkor a legnehezebben át is estünk s már csak az iránytartásra és a zeg-zúgos keresésre kell hogy szoktassuk. Ez olyan vizsláknál, melyek a rossz keresési modort örökölték, mindig fáradsággal jár és sok türelmet igényel; másoknál ellenben csak egy pár napi gyakorlat szükséges, hogy a zeg-zúgos keresésre szoktassuk.

Az 1892. évi soproni vizsla-versenyen Suchanek hires »Treff«-jének egy 11 hónapos fiát vezettem a fiatal német vizslák versenyén. A verseny előtt, részint mert teendőim akadályoztak, részint a kedvezőtlen idő miatt, csak *háromszor* volt alkalmam a mezőre kivinni; a versenyen hat társa közül négyet határozottan megvert; a végpróbán a félévvel idősebb szálkásszörű »Käte« csakis már koránál és neménél fogva nagyobb élénkségével, illetőleg gyakorlottabb keresésével, vitte el előle az első díjat. Két hét multával már galoppban és zeg-zúgban keresett s keres ma is.

Hogy a fiatal vizslát a zeg-zúgban való keresésre szoktassuk, következőleg járunk el. Az ebet jobbra előre küldjük, mi pedig, mihelyt a vizsla 10—15 lépésnyire előre ment, szó nélkül balra rézsutosan előre megyünk; a mint a vizsla ezt észreveszi, az is megfordul s igyekszik balra előnkbe jutni. Ha elibünk jutott s a megfelelő távolságra haladt, jobbra előre fordulunk; ezen fordulatunkat a vizsla ismét követni fogja s így lassan előre haladva a vadász és vizsla folyton keresztezik

egymásnak a zeg-zúgját. Minél szélesebb zeg-zúgban akarjuk kerestetni a vizslát, annál tovább kell magunknak is jobbra és balra rézsutosan haladnunk. Ha a vizsla egy pár napi gyakorlat után belemelegedett a keresésbe s igen messze menne előre, vagy nem figyelne reánk, azonnal forduljunk meg és a nélkül, hogy szólanánk, menjünk egyenesen visszafelé; minél későbbben néz utánunk, annál nagyobb utat kell hogy tegyen, míg előnkbe kerülhet, és ha ezt egy párszor következetesen ismételjük, óvatosabb leend s félszemmel mindig reánk fog ügyelni, mi természetesen a vezetést roppantul megkönnyebbiti.

Ezen gyakorlatot, ha a szobaidomitással márczius-áprilisig készen vagyunk, legcélszerűbb a páros foglyok idején végezni; vagy pedig, ha a tanítás ideje hátrább esett, akkor a vadászat kezdetén egészen jól végezhetjük, annál is inkább, mert a legtöbb fogly csapat augusztus elején még úgy is alig lőhető. Természetesen nem szabad elfeledkezni arról, hogy első a vizsla bevezetése és csak másodsorban jön a vadászat!

Csak azután, ha már a vizsla megszokta a vezető irányváltoztatását követni, lehet megkezdeni a szóval, jellel és intéssel való vezetést. A vezető mind rövidebb és rövidebb zeg-zúgot csinál, lehetőleg lassan megy előre, minden fordulás előtt a sippal jelt ad és egyuttal jobb karjával azon irányba mutat, merre a vizslát küldeni akarja; egy pár napi gyakorlat után, ha a vizsla a füttyöt hallja, már meg is teszi a fordulatot, s később nem is kell a vezetőnek fordulnia, hanem lassan előre megy és a vizsla magától is zeg-zúgban fog keresni, csak itt-ott kell a sip és jel segítségével a zeg-zúg kiterjedését mérsékelni vagy nagyobbítani.

Vaddús területen a bevezetés sokkal gyorsabban megy mint ott, hol a vad kevés, mert amott az inger nagyobb, s ha a vizsla gyakran akad vadra, nem ér reá az elkerülhetetlen leczkértetés miatt neheztelni és elkedvetlenedni.

Ezen gyakorlat folyamán mindenesetre akad alkalom az intésre, feddésre, sőt néha-néha a fenyítés sem kerülhető el; de rendszeren egy jó szó, egy erélyes »hasalj!« vagy »ide!« a tüzeőbb ebet is képes korlátok között tartani s az elhirtelenkedést megakadályozni. A hosszú zsineget, mit *Oswald* és *Pohl* előírnak, már évek óta nem használom a mezőn.

b) Az állás és a vizsla viselkedése lövés előtt.

Ha a vizsla szimatot kap, megtörténhetik, hogy tüzezen előreront és a vadat kizavarja. Ezt, a mennyire lehetséges, már az első esetben »hasalj!« vezényszóval, vagy visszahívással megakadályozzuk; ha ez nem volt volna lehetséges, vegyük az ebet rögtön pórázra, vezessük a felvert vad fekhelyéhez s ott 5—10 perczig hasaltassuk. Az magától értendő, hogy az ily módon felvert vadra löni nem szabad. Azon esetben, ha a vizsla közömbös marad, a foglyokat stb. számba sem veszi, vagy huzza, de rögtön ott hagyja, a nélkül hogy állaná: sokan czélszerűnek tartják egyet a foglyok közül lelöni, s azt a vizslával, természetesen a szájába adva, többször apportiroztatni. Én ezen esetben is a hasaltatást tartom helyesnek (l. 20. l.); két-háromszor alkalmazva, még eddig minden esetben megvolt a hatása, mennyiben a fiatal vizsla kellő figyelemben részesítette a foglyokat.

Rendesen azonban másképen játszódik le a jelenet. A jóvérű eb, mihelyt szimatot kap, huzni kezd; óvatosan, feltartott fejjel megy előre s egyszerre csak, mintha minden izma márványból volna: áll, legfőlebb a fark-végire és a pizléi rezegnek az izgatottságtól. Ilyenkor hagyjuk minél tovább nyugodtan állni, s ha látjuk, hogy nem mozdul, menjünk lassan melléje és lehető csendesen hasaltassuk. Ezen helyzetből nem szabad mozdulnia, ha a foglyok fel is rebbentek, vagy ha a feje fölött utánuk löttünk is, mert a lövés reá nézve ugys jel a hasalásra. Ha a foglyok azelőtt rebbennének fel, mielőtt az álló vizslához értünk, soha se mulasszuk el a vizslát hasaltatni. Ezt egy párszor ismételve, a vizsla megszokja, hogy a felröbbenő foglyok vagy kiugró nyúl előtt mindig hasal vezényszó nélkül is. Ha a fiatal vizsla a foglyászás ideje alatt nyulat áll, s ez közeledtünkre kiugrik, nem árt néha vak-töltéssel utána löni; a lövés előtt azonban a vizslát hasaltatni kell s csak ha engedelmeskedett, akkor löjünk. Ily módon már a foglyászati idő alatt elérjük, hogy vizslánk a futó nyulat mibe sem veszi s ilyen marad később is, mikor már nyulakra is vadászunk. Természetesen az első időben semmi szin alatt sem szabad vele nyulat elhozatni s később is csak *vezényszóra*.

Ha a vizsla szeleskedik vagy rossz széllel keres és a foglyokat felveri, ne löjünk, hanem keményen ráparancsolva hasaltassuk s csak egy pár percz mul-tán menjünk hozzá; vegyük rövid időre pórázra, ne mulasszuk el megfeddeni és vezessük ismét vissza a hiba helyére; ott hasaltassuk s ha nyugodtan marad, dicsérjük meg és ugy folytassuk a vadászatot.

Hogy egy vizslát rövid idő alatt bevezethessünk, feltéve, hogy a szobaidomítás tökéletes volt, az első és legfontosabb feltétel, hogy minden mástól eltekintve, csak a vizslával foglalkozzunk; ennek viselkedése szerint alkalmazzuk eljárásunkat és egy-két darab fogolyért ne kockáztassuk a vizsla jövőjét. A második követelmény, hogy az, ki a vizslát bevezeti, vagy vezetni akarja, legyen higgadt, korrekt vadász s birjon kellő nyugodtsággal minden körülmény között. A szeles puskás még a legnyugodtabb vizslát is képes elbolondítani.

Hányszor lehetünk tanui, hogy egy-egy ujdonsült puskás, elkapatva a nagy buzgóságtól és a vadászláztól, örülten rohan az álló vagy jelző ebhez s ha véletlenül nem kel fel semmi: elkezdí a vizslát nógatni, hecczelni és beugrásra kényszeríti. Ennek nem szabad előfordulni, mert különben a beugrást rövid idő alatt követi az utánszaladás és csaholás. Ha az álló vizsla elől a vadat nem vagyunk képesek bármi okból kimozdítani — a vizsla ezalatt természetesen hasal — a vizslát elvezetjük s más oldalról próbáljuk meg a vadhoz jutni. Így kell eljárni akkor is, ha esetleg attól lehet tartani, hogy rossz széllel felveri a vadat. Az álló vizslához közeledjünk óvatosan s mielőtt a vizsla elé mennénk, hasaltassuk. Ilyen eljárás mellett rövid idő alatt elérjük, hogy a vizslát a beugrástól nem kell féltetnünk, és ha a vad nem tart ki, a vizsla még a száz lépésnyire futó nyúl előtt is úgy hasal, mintha villám érte volna. Az ily módon idomított s vezetett vizslát nyugodtan vihetjük hajtó vagy körvadászatra, mert rakoncátlanságával nem fogja sem gazdáját, sem a társaságot zavarni.

Tanuja voltam olyan esetnek is, melyben a pus-
kás az álló ebhez rohanva, véletlenül meglátta, hogy
egy fogoly közvetlen a vizsla orra előtt egy burgonya-
bokor tövében meghuzódott. Czelozni és löni egy pil-
lanat műve volt. Egy porfelhő, egy hanyattvágódott
vonító vizsla, *mely azóta csak addig áll, míg gazdá-
ját messze tudja* és egy vagdalékká szétlőtt fogoly volt
az eredmény . . . Ilyen vadász mellett hogy maradjon
jó a vizsla?

Nem mindig vagyunk abban a helyzetben, hogy
mindarra löhessünk, a mit a vizsla áll. Gyakran kívá-
natos, hogy a vad ne zavartassék, tehát kénytelenek
vagyunk az állásból visszahívni. Ilyen esetben menjünk
a vizslához, hasaltassuk s pórázra véve halk »*vissza!*«
vezényszóval, vagy gyenge füttyel hátraszólítjuk. Három-
négy ismétlés után a vizsla megszokja, hogy jelre,
vagy szóra az állást rögtön abban hagyja s visszatér
gazdájához. A visszahívással azonban ne essünk tul-
zásba. Vannak vizslák, melyek oly mereven állanak,
hogy a visszahívás majdnem lehetetlen; másoknál épen
az ellenkezőt tapasztaljuk: nagyon lazán állanak s ha
egy párszor visszahívjuk, mint két ugyanazon törzsből
származó pointernél tapasztaltam, a vadat jelzi ugyan;
de rögtön abban hagyja, szalad vissza gazdájához.
Általában a gyakori visszahívás a vizsla állási ösztönét
gyengíti; tehát csak mérsékelten szabad alkalmazni.

Ha a foglyok nem tartanak ki jól vagy szaladnak
a vizsla előtt, ez gyakran jelez s lassabb vagy gyorsabb
tempóban utánuk húz. Ezen körülménnyel számol-
nunk kell s a vizslát ne tartsuk vissza; a távolból való
állásból nincs semmi haszon, tehát csak arra vigyáz-
zunk, hogy tulságos sebességgel ne rohanjon utánuk,

mi célból itt-ott »hasalj előre!« vezényelhetjük. Az eredmény a legtöbb esetben épen attól függ, vajjon a vizsla elég gyorsan követi-e a foglyokat, mert ha előnyt nyernek s a vadászt meglátják, azonnal tovarebbennek; míg ha a vizsla nyomukban marad, meglapulnak s akkor a vadász is lőtávolba közeledhetik. Hagyjuk tehát ilyenkor a vizslát szabadabban; ha hiba esik, pl. a foglyok felrepülnek, vagy az eb tulságos szelességével felveri, hasaltatjuk és megfeddjük; a következő alkalommal már óvatosabban fogja a foglyokat követni.

Külömben igen czélszerű a vizslát ilyen esetben, t. i. ha a foglyok előtte szaladnak, arra szoktatni, hogy a csapárról letérve ívben elébük kerüljön s utjokat vágva rögzitse. Mihelyt észrevesszük, hogy vizslánk futó foglyok után huz, hívjuk azonnal vissza s vezessük oldalt kerülve lehető jó — vagy félszéllal azon irányba, hol körülbelül a foglyokat sejtjük; a foglyok, mihelyt a vizsla nincs nyomukban, csendesen maradnak és a vizsla nyugodtan fogja állani. Ezt egy párszor ismételve, hasonló esetben magától meg fogja tenni. Ugyanigy járunk el akkor is, ha a foglyok lóherben vagy sarjban jól tartanak ugyan, de a vizsla rossz széllal keresve egyszerre ide-oda szaglászni kezd, de a foglyok hollétéről nem tud eligazodni. Mihelyt ezt látjuk, hívjuk vissza s kört írva le vezessük, illetve küldjük jó széllal azon hely felé, hol a foglyokat gyanítjuk.

Nyugodt, kitartó, biztos állásra ugy szoktatjuk a vizslát, hogy minden alkalommal sokáig hagyjuk állani.

c) A vizsla viselkedése lövés után és az apportírozás.

Ha már az eddigi eljárás nagy óvatosságot igényel, még nagyobb gonddal kell eljárunk a lövés után;

nehogy a vizslát, melyik t. i. apportíroz is, a *lövés utáni beugrásra* szoktassuk. Ezen hibának oly sok kellemetlen következménye van, hogy csirájában való elfojtását eléggé hangsúlyozni nem lehet. A *lövésre beugrás* és az *apport-szenvedély* genetikai összefüggésben állanak egymással és az első az utóbbinak szokott kifolyása lenni. Idősebb vizslánál, a melynek már megvan a kellő tapasztalata s külömbséget tud tenni »mi szabad« és »mi nem szabad« között, itt-ott szemet hunyhatunk, ha pl. szalonka-lesen a leeső hosszucsörű után, nem várva parancsot, beszalad a sűrűbe; hiszen igen sokszor a vizsla gyorsaságától függ vajjon a szárnyazott szalonkát aggatóra fűzhetjük-e. A jól idomított és következetesen vezetett vizsla, daczára ennek, lövés után a le nem eső vad után nem fog sem beugrani, sem utána száguldozni, hanem a mezőn mindig várni fog a parancsra.

Lövésre a vizslát hasaltassuk s szigoruan kívánjuk meg, hogy fejét se mozgítsa. Igaz, hogy ezen eljárás mellett, kivált kezdetben, egy-két szárnyazott foglyot elveszithetünk; de ez akkor is megtörténhetik, sőt talán előbb, ha a tapasztalatlan vizslát hevenyében utána rohanni engedjük, mert a hirtelen meglapuló foglyot a szeles vizsla könnyen átugorja s ilyenkor ugyanis szemre vadászván, mihelyt azt nem látja futni, vágy vergődni, felkapott fejjel elkezd össze-vissza száguldozni és még kevésbé találja meg.

Ha látjuk, hogy a lövésre a fogoly leesett s a vizsla hasal, töltsük meg nyugodtan a puskát s »előre keress!» vezényszóval a vizslát azon irányba indítjuk, melyben a foglyot leesni láttuk. Mihelyt szimatot kap, jelezni és állani fog; ekkor, ha meggyőződünk, hogy

valóban a meglőtt fogoly van előtte: »*hozd el!*« vezényszóra elhozzatjuk; de ha még egyelőre nem akarjuk az elhozást gyakoroltatni, akkor a vizslát a megtalált fogoly előtt hasaltatjuk s magunk vesszük fel előle, miközben természetesen megdicsérjük. A szárnyazott fogoly után a vizsla huzni fog; ebben ne gátoljuk, csak gyorsan utána szaladni ne engedjük. A szárnyazott fogoly, ha fűbe vagy gaz közé esett le, elébb-utóbb ugysis megakad, vagy meglapul s ekkor a vizsla állani fogja. Ilyenkor hasaltassuk s próbáljuk magunk elfogni, vagy ha újból szaladni kezdene, löjük meg véglegesen. Szántáson, kopasz területen, egy szóval, hol a vizsla a futó szárnyazott foglyot láthatja, ne csapázzuk, hanem, ha még lőtávolban van, löjük le azonnal, vagy ha már nem lehet, várjunk addig, míg a vizsla már nem látja többé s akkor kezdjük csapáztatni. Az első mezőben fiatal vizslával szaladó foglyot semmi körülmény között se apportírozassunk, ha azt akarjuk, hogy vizslánk a szaladó foglyok után nyugodtan huzzon s azokat meglapulásra hozza.

Előfordulhat az az eset is, hogy a fiatal vizsla, különösen ha már egy párszor foglyot apportírozott, mihelyt a foglyot leesni látja, nem hallgatva a »*hasalj!*« vezényszóra, utána rohan. Ilyen esetben engedjük elhozni, vegyük el a szájából s a nélkül, hogy valamit szólánánk, dobjuk jó magasra el; ha a vizsla csak a legkisebb hajlandóságot mutatná utána ugrani, egy erélyes »*hasalj!*«-jal meggátoljuk. Ha ez sem használna, akkor a korallt és a hosszabb zsineget vehetjük segítségül. Nehányszor ezt ismételve, parancs nélkül is fog az eldobott fogoly előtt hasalni. Végre ha a foglyot eldobjuk, vaktöltéssel löjünk utána.

Legczélszerűbb kezdetben a fiatal vizslával a mezőn a lőtt vadat legalább 3—4 hétig egyáltalában nem apportíroztatni, később is, az első mezőben, csak ritkán s inkább szoktatásképen; ez által a vizsla megszokja a vad esését nyugodtan nézni s megérti, hogy az apportírozás csak másodsorban feladata.

A fiatal vizslától követeljük meg, hogy a hasalást mindenkor a leírt módon pontosan végezze s fejét szorosan a mellső lábai között a földre fektesse. Ha nem járunk el kellő szigorral, a vizsla kezdetben ugyan megteszi, de később már csupa kíváncsiságból is mind több és több szabadságot vesz magának. Kezdetben a fejét emeli csak s ha eltűrjük, a későbbi hasalás alkalmával le sem teszi; ezt követi a nem hasalás, mennyiben egyszerűen csak leül. Kezdő vizslának ilyesmit ne engedjünk meg. A vizsla így látja a vadat esni, vergődni vagy szaladni; a kísértés erős, az önuralom még gyenge s a fiatal vizsla könnyen megfélemedezik magáról is és gazdájáról is. . . . Ne adjunk tehát alkalmat a hibázásra. Idősebb vizslától a hasalást szintén meg kell követelnünk; de megengedjük, hogy fejét feltartsa, sőt szükséges is, hogy lássa, merre esett le a vad.

Nagy melegben a foglyok, ha lóherben, sarjuban, hajdinában stb. hűsölnek, rendesen igen jól szoktak kitartani s a vadász, illetve a vizsla elől nem kelnek fel egyszerre, hanem egyenkint vagy párosával. Ha a vizsla már teljes biztonsággal végzi feladatát, reá szoktathatjuk, hogy az ily módon szétszóródva megbujt foglyokat parancsra egyenkint rebbentse ki. Természetesen nem úgy, hogy ész nélkül egyiktől a másikhoz ugrálva végre egészen megvaduljon, hanem »hasalj,

előre!» vezényszóval a lehető legóvatosabban engedjük előre kúszni s minden egyes fogoly kirebbenése után, míg újra parancsot nem kap az avancirozásra, hasaltassuk.

A vizslának másképen mint parancsra nem szabad a vadat elhoznia. Az elhozás legyen gyors; de a mellett ügyeljünk, hogy a vadat ne mellessze, ne szorítsa és a kártékonyt kivéve semmiféle vadat agyon ne harapjon. Ügyeljünk arra is, hogy akár szárnyas, akár szörmés vadat hozatunk el vele, annak ne a végtagjait, szárnyát, lábát fogja meg, hanem mint a szoba-idomításnál tanítottuk: derékon a test közepén fogja s jó mélyen vegye be a szájába, mert csakis így képes pl. egy nehéz nyulat nagyobb távolságról elhozni. Épen ezért kezdetben adjunk minden vadat a mezőn is szájába és csak lassankint szoktassuk rá, hogy magától, segítség nélkül felvegye. Kezdetben csakis olyan foglyot, fáczánt vagy nyulat apportiroztassunk, a melyik agyonlőve, teljesen mozdulatlanul fekszik, mert a vergődő vadat nem igen meri megfogni, vagy ha megfogta is, mihelyt vergődni kezd a szájában, elereszti s így csak játszásra adunk alkalmat. Ha már kellő gyakorlata van, az élő és vergődő vadat is jól el fogja hozni.

A nyul apportiroztatásánál különösen ügyeljünk arra, hogy mélyen fogja a szájába és a törzs közepét kapja meg. Ha gyengén fogja s csak a bőrt csipi meg, ez könnyen kiszakad s alkalmat ad a vad kikezdésére. Erre a körülményre már a szoba-idomításnál és a szabadban való ismétlésnél is tekintettel kell hogy legyünk; akkor a vizsla a mezőn is meg fogja tenni kötelességét, legfeljebb egy kis biztatásra vagy utba-

igazításra lesz szükség az első időben. Ha azt látjuk, hogy a fiatal vizsla a nyulat nem jól fogja meg, ne erőltessük s ne büntessük; a hiba nem a vizslában van, hanem az idomításban s a legjobb a mit tehetünk, hogy az apportíroztatást otthon a nyullal kezdettől végig nyugodtan ismételjük.

Az olyan vadnak elhozatásával, melyet a vizsla látott esni, ritkán van nehézség: rövid gyakorlat után mindent jó kedvvel apportíroz, úgy hogy inkább csillapításra, mint biztatásra van szükség. Több nehézséget okoz a meglőtt, de szaladó, menekülő nyúlnek kicsapáztatása és apportíroztatása. Az ilyen nyul után ne hecczeljük a vizslát, mert ez által megszokja szemre vadászni és mihelyt a vadat nem látja, nem is követi. A nyul kicsapázásánál is oly módon járunk el, mint azt a szárnyazott foglyoknál tettük. A vizslát reá vezetjük a menekülő vad csapájára s *»előre-keress!«* vezényszóval elindítjuk, arra ügyelve, hogy csendesen haladjon előre és a csapán maradjon. Az erdőben, bokros, csalitos helyen már több önállóságot engedünk meg; erről külön az erdei vadászatnál lesz szó.

d) Kerestetés több vadász és több vizsla jelenlétében.

Ha egy vizslával több puskás előtt kerestetünk, akkor az, ki a vizslát vezeti, mindig középen megy s a vizslát jel által kormányozva, oly széles zezzugban kerestet, mint azt a puskások száma megkívánja. Az magától értetődik, hogy háromnál több vadász előtt csakis igen sebes és gyakorlott vizslával kerestethetünk.

A fiatal vizslát erre a következőleg idomítjuk: a lánczban a két szomszéd puskást jobbra és balra 20—25 lépésnyire állítjuk fel. A mint a társaság meg-

indul, a vezető a vizslát jobbra indítja és maga is előre jobbra, oldalt halad egészen a jobb szárnyon menő puskásig, minek folytán a sebesebben haladó eb ez előtt elhalad, ekkor balra előre haladva a második szomszédjának tart s vele a vizsla is. Az magától értetődik, hogy a két oldalon levő társ lassu, egyenletes ütemben egyenesen előre tart, míg a vezető valamivel sebesebben halad, hogy a zeg-zugos menetelést kiegyenlítse és szomszédaival egy vonalban maradjon. Ha valamelyik társ vadat ejt el, a vizsla azt csak a vezető parancsára hozhatja el. A bevezetés ezen módja meg lehetősen fáradtságos; de engedelmes vizslával csak rövid ideig tartó gyakorlatot igényel, mennyiben a vezető a zeg-zugot lassankint egy pár lépésre redukálhatja s végre jel által vezetheti a vizslát a nélkül, hogy maga az egyenes irányból kitérne. Ne sajnáljuk tehát a fáradtságot, mert azon tulajdonsága a vizslának, hogy több vadász előtt is képes jól és rendszeren keresni, azt roppant értékesé teszi.

Nagyobb nehézséggel jár több vizslával együtt kerestetni. Az irigység, lövésre beugrás, apport-szenvedély mind oly tényezők, melyekkel számolnunk kell akkor is, ha idős vizslát vezetünk is; mennyivel veszedelmesebb fiatal vizslával rossz társaságban vadászni!

Mielőtt a fiatal kezdő vizslával társaságban vadászni kezdenénk, szoktassuk módjával a társasághoz. Kezdetben ne csatlakozzunk a társasághoz, hanem tartuk magunkat attól olyan távolságban, hogy vizslánk a szomszédokat láthassa és a lövéseket jól hallhassa. Mihelyt a vizsla lövést hall, az eddigi szoktatás folytán hasalni fog; ha azonban ilyenkor »előre keress!» vezényszóval, mintha semmi sem történt volna, tovább küld-

jük s csak ha mi lövünk, akkor hasaltatjuk : rövid idő alatt megszokja, hogy a távolabbi, idegen lövésre ne ügyeljen és csakis gazdája, illetve vezetője lövését vegye tekintetbe.

Ha a fiatal vizslát a távolabbi lövések már többé nem zavarják, lassan közeledhetünk a társasághoz. Ha a többi vizsla jó (rosz vizslák társaságába fiatal vizslát semmi esetre se vigyünk), egészen közel mehetünk, illetőleg csatlakozhatunk; de első nap a lövésre magunk részéről ne reflektáljunk, hanem csak a vizslára legyen gondunk s minden legkisebb jelét a nyugtalanságnak és szórakozottságnak a vad kelése, lövés stb. alkalmával igyekezzünk rögtön elfojtani. Ha közelünkben valamelyik vizsla áll, vezessük a növendéket óvatosan arra felé s 10—15 lépésnyire az álló vizsla megett hasaltassuk; ezzel megszoktatjuk, hogy szekundáljon s megakadályozzuk abban, hogy akár tapasztalatlanságból, akár irigységből az álló vizsla elébe menjen, mi által ezt is nyugtalanná téve a vadat kölcsönösen felferjék. Vizslánktól épen ezen okból meg kell követelnünk, hogy még akkor is szekundáljon, ha nem érez szimatot vagy ha társa hamisan áll. Öregebb, tapasztaltabb vizslák rendszeren csak akkor szekundálnak, ha a szimatot közvetlen érzik s nem igen engedik magukat más vizslák által tévedésbe ejteni.

Az apportírozásnál ne tőrjünk meg, hogy egyik vagy másik irigy szomszédja a fiatal vizslát megtámadja s tőle a vadat elvegye.

e) A vizsla kör- vagy hajtó-vadászaton.

Kör vagy hajtó-vadászatra (nyul-vadászat) az angol vizslát ne vigyük magunkkal. A pointer már gyengébb szőrözete miatt sem alkalmas arra, hogy a késő őszi vagy

épen a téli hideg, zord időjárásnak kitegyük, még akkor sem, ha különben nyul-apportírozásra használjuk. Egy jó vizsla sokkal kedvesebb és becsesebb vadásztársam, mintsem azt hiuságból, vagy bármi más indokból tudatosan tönkre tegyem. Ha bizonyos pointerek a zajló Dunából a fáczánt ki is hozzák, én ezt a dicsőséget saját vizslámnak nem óhajtom s még a sokkal ellenállóbb német vizslát sem küldöm a jeges vizsbe.

Téli vadászatokon a vizsla feladata a sebesült és a körből vagy a hajtásból kiváltott nyulakat elfogni, úgy szintén fáczán-vadászaton a lelőtt fáczánokat meghozni, illetve a hajtás végével azokat összeszedni; de nem parancs nélkül, hanem vezényszóra. Álláson a vizsla hasaljon gazdája lábánál, menetközben pedig menjen oly módon mellette vagy mögötte, miként azt a szoba-idomítás alkalmával tanítottuk. Mindaddig, míg a vizsla nem marad nyugodtan lábunknál, vagy menés közben nyugtalankodik, tartsuk pórázon s csak akkor eresszük el, ha vad után küldjük.

2. Az erdőben.

Általános megjegyzések.

Miként a mezei vadászat megkezdése előtt a szoba-idomítás gyakorlatait a szabadban ismételni kell, úgy ez még inkább szükséges, mielőtt a fiatal vizslát az erdőben, egészen ismeretlen viszonyok között, használnók. A vizslát rendszeresen kell az erdőhöz szoktatni. E célból a korall-pórázon vezetve ismételjük a menetgyakorlatokat, kezdetben gyér erdőben, végre a még járható sűrűben. A vizsla maradjon, ha a hely engedi, mellettünk balról, különben közvetlen mögöttünk. Ha nem

vigyáz s bokorba vagy fába akad, az által, hogy azt más oldalról kerüli meg mint a vezető, egy rándítással a helyes utra kell utasítani. Egy pár ismétlés után reájön, hogy hol a helye és minden vigyázatlanságtól óvakodni fog. Végre ezen gyakorlat a lehető gyors ütemben ismétlendő.

A menetgyakorlatok után, illetve ezzel egyidejűleg, megkezdhetjük az apportiroztatást, mi által hozzá szoktatjuk az erdőben való kereséshez is. Az erdőben, különösen hol sűrű bokrok a kilátást elzárják, a fiatal vizsla kezdetben félénk szokott lenni, nem mer gazdájától távozni s ha forszirozzuk, még félénkebb lesz; tehát lassan s fokozatosan kell a kereséshez szoktatni. Az apportirozandó csomagot kezdetben nem dobjuk messze, hanem csak úgy, hogy azt a vizsla leesni lássa; később mind tovább és tovább dobjuk a sűrűbe úgy, hogy csak az irányt láthassa, a melyben eldobtuk, de az eldobott tárgyat nem, és »*hozd el!*« vagy »*keresd, hozd el!*« vezényszóval érte küldjük. Ha megtalálja és elhozza, megdicsérendő, ellenkező esetben ismét visszaküldjük; hogy el ne kedvetlenedjék, magunk is segítünk keresni, mennyiben arra felé megyünk vele s az irányt megmutatjuk, hová a csomagot dobtuk.

A visszakerestetést szintén ritkás erdőben kezdjük. Menetközben a csomagot észrevétlenül elejtjük s 15—30 lépésről »*keresd, hozd el!*« vezényszóval érte küldjük. Kezdetben egyenes irányban távozzunk az elejtett csomagtól, később ívben vagy zeg-zugban; első ízben jó széllel, azután rossz széllel, először rövid távolságról, később nagyobbról, 4—5 száz lépésről küldhetjük vissza az apportért. Ha a vizsla az elejtett tárgy nélkül tér vissza, ismételjük a parancsot, biztatjuk, bátorítjuk s egy

darabig utána is mehetünk; midőn elhozza, dicsérjük meg, *de ne vegyük el addig tőle, míg arra a helyre nem érünk, a honnan elküldöttük*; ott leültetjük s »ereszd!« vagy »add ide!« vezényszóval elvesszük tőle.

A »keresd, hozd el!« nem csak nappal, hanem éjjel, illetve esti szürkületben is gyakorlandó. A fiatal vizslák sötétben gyakran félénkek s csak rövidebb vagy hosszabb gyakorlat után kezdenek rendesen keresni; pedig a tavaszi szalonka- vagy a réczelest általában csakis olyan vizslával lehet eredménnyel gyakorolni, a melyik este, sötétben is megteszi kötelességét. A »keresd, hozd el!« gyakorlásánál különösen óvakodjunk a fenytéstől; csakis lankadatlan türelemmel és folytonos ismétléssel érhetjük el a czélt s hogy vizslánk biztos apportör legyen, hogy soha semmi körülmények között meg ne tagadja az engedelmességet, azaz mindent elhozzon, mi erejét felül nem mulja, legalább is fél évi naponkinti gyakorlat szükséges.

Igen fontos a hasaltatás szorgalmas ismétlése *szóra* és a *lövésre*. Természetesen az olyan vizslánál, melyik megelőzőleg a nyár folytán a mezőn kellő gyakorlatot szerzett s megtanult uralkodni szenvedélyein, nem kívánjuk meg, hogy hasalás alkalmával fejét a földre lenyomja. Ennek célja csak addig van, míg a vizsla nem apportíroz, tehát a felkelő, menekülő vagy lelőtt vadhoz semmi köze. Mihelyt azonban a vizslával apportíroztatni kezdünk, meg kell engedjük, hogy hasalás alkalmával fejét feltartsa, csak arra ügyeljünk, hogy a lövésre a hasalás gyorsan történjék. Az erdőben csakis előnyös lehet, ha a vizsla is látja hová, mely irányba esett a vad s így tudja, honnan kell azt parancs után elhoznia. A hasalás okvetlen megkövete-

lendő, nehogy a vizsla megszokja a lövésre beugrani, mi az erdőn még kellemetlenebb mint a mezőn. Ha nem kívánjuk meg kellő következetességgel a hasalást, rövid idő alatt a vizsla nem lesz többé hatalmunkban, mert ha kezdetben meg is várja a lövést s csak azután áll fel, a következő alkalommal már a legkisebb neszre feláll, nyugtalan lesz, később, mihelyt a vadász a puskát emeli, a zsinórt kezdi rángatni, s ha vadat lát vagy lövést hall, nyüszölni és csaholni kezd, úgy hogy az ilyen vizslának még a szomszédságát is kerüli minden vad, annál kevésbbé jut lövéshez gazdája. Ha azonban következetesen járunk el, akkor a vizsla a lövésre feltétlen nyugodt marad s bátran vihető hajtóvadászatra vagy lesre, a nélkül, hogy gazdájának vagy másoknak alkalmatlanságot okozna.

A szoba-idomításnak egyik fontos gyakorlatát képezte, hogy a vizsla megmaradjon azon helyen a hová lefektetjük mindaddig, míg érte jövünk s felszabadítjuk. Ezen gyakorlatnak praktikus értéke kevésbbé lép előtérbe a mezőn mint az erdőben. Eltekintve azon követelménytől, hogy a letett vadat stb. megőrizze, számtalan esetben jutunk cserkészés alkalmával azon helyzetbe, hogy kénytelenek vagyunk a vizslát, még ha olyan nyugodt is, rövidebb vagy hosszabb időre elhagyni, hacsak nem akarjuk a becserkészendő vadat a vizslának egy öntudatlan, véletlen mozdulatával elriasztani. Az olyan vizslát, melylyel az erdőben vadászunk, okvetlen meg kell szoktatni arra, hogy bármely elébe tett tárgy (zsebkendő, keztyű stb.) mellett, sőt egyszerű parancsra is fekvé maradjon mindaddig, míg jellel magunkhoz nem hívjuk, vagy érte nem megyünk. A hívó jelt csakis sippal adhatjuk. A lövés, mint jel,

már az eddig követett módszer által ki van zárva; a lövésre helyét elhagynia már azért sem szabad, mert a vizsla nem tudhatja, vajjon gazdája lőtt-e, vagy más s esetleg éppen vesztére hagyná el a helyét. Legczél-szerűbb arra szoktatni, hogy addig ne mozduljon, míg gazdája érte nem megy. A lefektetésnek a mezőn is gyakran veszem hasznát, midőn pl. gabonakereszte-ken ülő galambokat vagy ragadozó madarakat akarok belopni. A vizslát ilyenkor mindig visszahagyom, mert nélküle sokkal könnyebben lehet egyik kerestől a másikig észrevétlenül előre menni, mintha a vizsla is mellettem volna.

A vizslának elmaradásra való szoktatása minden esetre sok türelmet, illetve következetességet igényel s csak lassankint, fokozatosan szoktathatjuk arra, hogy, ha szükség, egy két óráig is elmaradjon. Ha a vizslát lefektetjük, kezdetben csak rövid időre, 1—2 perczre hagyjuk magára, s akkor is úgy, hogy folyton láthat-hassuk; később tovább mehetünk s hosszasan maradhatunk el, de azt semmi szín alatt se türjük meg, hogy közeledtünkre előnkbe jöjjön. Ha helyét idő előtt elhagyja, dorgáljuk meg, sőt ismétlődés esetén egy-két vesszőcsapással meg is fenyítjük s úgy vezetjük vissza helyére; a büntetéssel azonban legyünk óvatosak, mert ha kelleténél nagyobb szigort alkalmazunk, a vizsla elhagyva helyét, nem utánunk jön, hanem haza szalad és az ily módon elrontott ebet roppant nehéz megja-vítani. Ilyen esetben nem marad más hátra, mint utána menni s visszavinni oda, honnan megszökött és egy vékony lánczczal megkötni. A vizsla legtöbbször kíváncsiságból, félelemből vagy azért hagyja el helyét, mert elunja magát, vagy az esetleg mellette elvonuló vadat

kezd üzni, vagy, ha idegen egyén közeledik feléje, attól megijed, sőt az is előfordulhat, hogy fegyvert látva annál, hozzá csatlakozik. Ezen utóbbi esetet nem szabad figyelmen kívül hagyni, s ha nem is akarjuk egyenesen arra idomítani, hogy mindenkit, ki közelébe jön, megtámadjon: arra kell szoktassuk, hogy idegen egyénnek hívására ne mozduljon. Ezen irányban tehát gyakorolni kell s ha a hívásra elhagyná helyét, lépünk elé rejtekünkből, s intéssel és fenytéssel utasítsuk mindannyiszor helyére, míg megtanulja, hogy csakis gazdája hívására tartozik engedelmeskedni.

1. A kerestetés (bokrászás).

Mindenki előtt ismeretes, hogy az erdőben nem szabad vizslával oly távolságban kerestetni mint a nyílt, szabad területen; a messze keresés nem csak céltalan, hanem káros is, tehát a főelv legyen az, hogy a vadász vizsláját s viszont a vizsla a vadászt mindig láthassa; csak így vehető eleje azon kellemetlenségnek, melynek sebesen kereső vizslával az erdőben mindig ki vagyunk téve: hogy, ha a vizsla áll, csak hosszas keresés után akadunk rá.

Hogy vizslánkkal az erdőben könnyen boldogulhassunk, már a mezei vadászatnál fordítsunk gondot a rövid kerestetésre az által, hogy a »*lassan!*« vezényszóra lassu tempóban, és röviden keresni szoktatjuk. Ezt az által érvük el, hogy, ha gyorsan előre tör, »*lassan!*« vezényszóval reákiáltunk. Első ízben természetesen nem fogja érteni ennek jelentőségét, s szükségessé válik visszahívni; ekkor »*lassan előre!*« vezényszóval keresésre indítjuk és valahányszor messze megy s száguldozni kezd, mindannyiszor ismételjük a »*vissza!*« és »*lassan!*« vezényszót. Ezt egy párszor következet-

sen ismételve megérti, hogy mit akarunk; alkalmazkodni fog a vezényszóhoz s annak megfelelőleg fog keresni. Természetesen ez az erdőben nehezebben fog menni mint a mezőn, különösen ha a vizsla már megszokta a gyors keresést, miért is ilyen esetben legcélszerűbb *Oswald* kipróbált módszerét alkalmazni. A mint a vizslát a pórázról »előre keress!« vezényszóval elbocsátjuk, a sebes vizsla előre fog száguldani s a sűrűben eltűnik; ilyenkor látszólag a vizslával mit sem törődve, forduljunk jobbra, vagy balra s menjünk lassan tovább a nélkül, hogy szólitánók, vagy füttyül-nénk. A vizsla azon hitben, hogy gazdája követi, mint a mezőn megszokta, folyton előre megy, s mikor eszébe jut gazdája után nézni, azt nem látva, kénytelen lesz keresni. Ha ezt mindannyiszor ismételjük, valahányszor a vizsla 15—20 lépésen tul előre megy, s minden alkalommal visszateretkor megfeddjük, végre egészen zavart lesz s félelemből, hogy gazdáját elvesziti, óvakodni fog messze távozni.

Hogy a vizsla az erdőben használható legyen, még ezenkívül szükséges, hogy tuskétől, bozótól, nedvességtől ne féljen, nyúl után ne törjön és az első szóra vagy füttyre bárminő vad üldözésével felhagyjon.

A vizslát már fiatal korában hozzá kell szoktasuk az idő viszontagságaihoz, mit ugy érünk el leg-egyszerűbben, ha rossz időben is gyakran visszük a szabadba. Természetesen a tulzástól óvakodni kell, nehogy a tulságos szoktatással tönkre tegyük. A bozótos, tövises helyen való kerestetés különösen gyakorlandó. E célból alkalmas helyen, sűrű tövises bokor-ból különféle tárgyakat, csomagot, madarakat stb. apportiroztatunk vele. Kezdetben ne forszirozzuk nagyon,

inkább biztassuk, segítsük s lehetőleg könnyítsük meg a munkáját, s ha az illető tárgyat elhozza, ne fukarkodjunk sem a dicsérettel, sem a kedvencz falattal. Ily módon a vizsla hamar levetközi ellenszenvét s mint egy menyét úgy csuszik be a legnagyobb sűrűbe is.

Magától értetődik, hogy az erdőben zavartalanul csak olyan vizslával vadászhatunk, a melyik a nyúl után nem tör. Ha a mezőn a nyúl utáni beugrástól nem óvtuk meg, az erdőben ez épen a lehetetlenséggel határos. A legnyugodtabb vizslával is megtörténhetik, hogy az erdőben a szaladó nyulat látva maga előtt, utána iramodik; a »hasalj!« vezényszó azonban ezt azonnal észre téríti s hogy a jövőre is emlékeztében maradjon, a csapára vagy a fekvéshez vezetjük és ott 5 perczig hasaltatjuk, mialatt 50—100 lépésre távozunk tőle s egy éles füttyel magunkhoz hívjuk. Olyan vadra, melyik után a vizsla beugrott, sem a mezőn, sem az erdőben ne lőjünk; azt se tűrjük, hogy a tőlünk esetleg távolabb levő vizsla vaktában száguldozni kezdjen, hanem követeljük meg a hasalást, s magunkhoz hívva pórázon vezessük a lőtt vad keresésére (l. a véres csapán való kerestetést). Ily módon a vizsla megszokja, hogy lövés után nem a vadat fogja keresni, hanem gazdájához megy s nyugodtan várja be a további parancsot.

Ismeretes minden vadász előtt, hogy a foglyok alacsony vágásokban és magas avarfüben vagy gazban jól kitartanak. Ilyen helyeken a fiatal vizslát röviden kerestetve alkalom nyílik az állásban gyakorolni: visszahívhatjuk az állásból s ismét előre küldhetjük a nélkül, hogy a foglyokat felzavarná. Ha a vizsla biztosan és szilárdan áll, menjünk csendesen közelébe, int-

sük nyugodtságra és rebbentsük magunk ki a vadat a nélkül, hogy a vizslának megengednők előre menni, vagy épen beugrani. A lövés után a lelőtt vadat parancsra hozzassuk el. Duplázásnál ügyeljünk arra, hogy hová estek le a lőtt foglyok s ha a vizsla az egyiket meghozta, vegyük el tőle s tegyünk úgy, mintha abba az irányba dobnók, hová a másik esett s küldjük utána. A vizsla azon hitben, hogy csakugyan eldobtuk, keresni fogja a jelölt irányban s ha megtalálja, el is hozza; később csak küldeni kell s az illető irányba mutatni, a hol kerestetni akarjuk.

Szálas erdőben a foglyok, különösen ha az alja tiszta, a vizsla előtt nagyon szaladnak, úgy hogy lehetetlen megállásra bírni. Ilyen esetben csak az lehet feladatunk, hogy lehető csendesén, a nélkül hogy a foglyokat megvadítanók, úgy tereltetjük a vizslával lassan valamely tisztás felé, hogy mihelyt ide érve felrebbennek, lőhessünk is. E célból a vizslának folyton szemünk előtt kell maradnia; az által, hogy többször visszahívjuk vagy hasaltatjuk és más oldalról eresztjük a foglyok felé, nyugodtságra szoktatjuk s egyszersmind a foglyoknak a kívánt irány felé való terelését is elérjük.

A lőtt fogolynak megkeresése a magas fűben és bokrok között rendesen igen nehéz; ha azonban biztosak vagyunk arról, hogy esett, akkor ne sajnáljuk a fáradságot s bármily időrabló és veszélyes is, biztassuk, segítsük a vizslát, de addig ne engedjük, míg meg nem találja. Gyakorlásképen az eldugott vadnak kerestetése magas fűben igen ajánlatos, mert ez által megszokja, *hogy nemcsak lövés után közvetlen, hanem később is lehet elhozni való.*

Vágásokban a nyulak szintén jól szoktak kitar-
tani s különösen sűrű bokrokból az álló vizsla elől
néha úgy kell erőszakkal kizavarni. A nyulvadászatnál
vizslával, hasonló az eljárás mint a fogolyvadászat-
nál: engedjük a fiatal vizslát jó sokáig állani, ugrassuk
magunk ki a vadat s csak akkor löjünk reá, ha a
vizsla nyugodtan maradt a helyén. A meglőtt nyulért
»keresd, hozd el!« vezényszóval küldjük, de hogy a
csapán menjen utána, czélszerű kezdetben mindig
zsinóron vezetni oda. A nyul apportíroztatása az erdő-
ben több nehézséggel jár mint a mezőn; a magas fű,
árkok, gödrök, bokrok stb., a vizslának a munkáját
nagyon megnehezítik. Épen ezért, minél többet gya-
koroljuk, annál nagyobb tökélyre vihetjük is az appor-
tíroztatást. (A sebzett nyulról l. a köv. fejezetet.)

A fácánok rendszeren az erdőségek szélén, rétek
és szántóföldek közelében, különösen hol tiszta víz is
van, tartózkodnak. A fácán a vizslára igen nagy von-
zóerőt gyakorol s már a fiatal vizsla is, mihelyt szima-
tot kap, óvatosan huz utána, illetőleg állja. Vadászatá-
nál, ha vizslával bokrászunk, az előbb leirt módon
járunk el s az általunk követett módszer szerint ido-
mitott vizsla már első izben meg fogja tenni kötele-
ségét. A fácán, ha meg van lepetve, azonnal megbujik;
ha a vizsla szoritja, egy pár pillanatig ész nélkül fut-
kos ide-oda s azután a legelső sűrű bokorban, fejét
a legsötétebb helyre dugva, úgy meglapul, hogy majd-
nem reá kell taposnunk, hogy felrebbenthessük; a
vizslát tehát csak csendesen engedjük utána, így hama-
rább bírja megállapítani. A sebes vizsla rendszeren fel-
veri, mielőtt lőtávolságba jöhettünk volna. A fácán appor-
tíroztatásánál ügyeljünk arra, hogy a vizsla a fácán

hátát vagy mellét szabályosan és mélyen vegye a szájába s ne a szárnyát vagy farkát fogja meg; ha látjuk, hogy nem fogja jól, inkább adjuk kezdetben egy-kétszer a szájába.

Magától értetődik, hogy a fáczán-bokrárszatnál a vizslának mindig lassan és a puskás közelében kell keresnie.

A szalonka-bokrárszás tagadhatatlanul egyike a legélvezetesebb vadászatoknak, ha a vizsla ennek megfelelőleg van idomítva, azaz ha feltétlen engedelmes és az erdőben megvan a kellő gyakorlata. A fiatal vizsla bevezetését kezdjük a szalonkalesen, a tavaszi vonulás idején. Az álláson vegyük pórázra, nehogy más vad által zavartassék s ültessük ballábunkhoz, hol mozdulatlanul kell maradnia. A mint az első szalonka jelezve közeledik, a vizsla a szokatlan hang hallatára, mely a csendet megtöri, figyelmes lesz s talán fel is áll; ezt ne engedjük, hanem, ha időnk van, nyomjuk vissza csendesen az ülőhelyzetbe s a szalonkát löjjük le. A vizsla a lövésre hasalni fog; azonban ha fejét feltartaná s a leeső vad után nézne, de különben csendesen viselkedik, ne kényszerítsük a szabályos hasalásra, mert az erdőben czélszerű, ha a vizsla is látja, milyen irányban esett le a vad. Most vezessük a vizslát nyugodtan arra a helyre, hová a szalonka esett s a pórázról *»keresd hozd el!«* vezényszóval küldjük keresni; de segítsük az által magunk is, hogy ujjunkkal a földre mutatva az irányt megadjuk. Rendkívül fontos, hogy az első szalonkát, melyet a fiatal vizslával apportíroztatni akarunk, biztosan s lehetőleg szabad helyen löjünk le, úgy hogy azt könnyen megtalálja. Ha ezt felvette és elhozta, azután bármilyen lövést riszkirozhatunk, mert a követ-

kezöt nehezebb körülmények között is meg fogja találni és el fogja hozni. Ha azonban nem járunk el elég óvatosan s a vizslát, mely eddig csak foglyot és fűrtet apportírozott, vaktában utána küldjük s a keresést egészen reá bizzuk, az a sűrűbe esett szalonka mellett tovább szalad, vagy legfelebb megszagolja, s mivel előtte ismeretlen szimatja van, egyszerűen ott hagyja. A megsörétezett szalonkát, mely magas avarba vagy csepőtébe esett, csak megbízható, tapasztalt vizsgálával találhatjuk meg; a nyugtalan, tüzes vizsla szélességében átugorja a nyomot, a lassu, szimatoló eb elől pedig, míg az minden fűszálat leszaglász, a szalonka megszökik. Ha azt vesszük észre, hogy a szalonka szárnyalva van és a vizsla előtt szalad, vezessük a nyomára s csak csendesesen engedjük azt követni. Ha meglátjuk, ne engedjük a vizslát utána ugrani, hanem löjük le s csak azután apportíroztassuk, nehogy a vizsla megszokja az egészséges szalonka után való szaladást.

A tavaszi les frequentálása után, ősszel megkezdhetjük a bokrárszást. A szalonkák előszeretettel keresik fel a nedves rétek közelében levő marhajárta vágásokat, nyireseket stb. Ilyen helyeken rendszeren nagyobb mennyiségben találhatók s d. e. 10 órától d. u. 3 óráig a legeredményesebben vadászhatni reájuk. A vizslát természetesen röviden engedjük keresni, mint az erdőben mindig; lehetőleg jó széllel kerestetünk, mert így a vizsla könnyebben és biztosabban keres, a szalonka jobban kitart és felferés esetén sem repül a széllel szemben messzire. Ha a vizsla áll, kerüljünk elébe, úgy hogy a szalonka közöttünk és a vizsla között legyen, intsük a vizslát nyugodtságra s rebbentsük ki magunk a szalonkát

a nélkül, hogy a vizslát előre eresztlenők vagy éppen küldenők; mihelyt a szalonka leesett, azonnal hozasuk el.

2. A vizsla a véres csapán.

A megsebesített s menekülő vadat — legyen az fővad, őz, nyúl, szárnyas, hasznos vagy kártékony — megkeresni és kinjaitól megszabadítani nemcsak emberi kötelesség, hanem épen a legszebb feladata s mulaszt-hatatlan kötelessége mindenkinek, ki a *korrekt vadász* névre igényt tart. A megsebzett vadat azonban jó eb nélkül megtalálni majdnem lehetetlen s kilenczvenkilencz esetben csakis pusztá véletlenség. A legtöbb vadászatkedvelő s a szó teljes értelmében vett korrekt vadász azonban nincs abban a szerencsés helyzetben, hogy azért a néhány darab őzért stb., mely a tűzben nem esik össze, külön vérebet tartson. A véreb szerepét a jól idomitott, nyugodt vizsla kell hogy átvegye *) és bizonyos határokon belül, a nélkül, hogy a mezei vadászatnál érvényesülő tulajdonságai gyengülnének, ezen szerepkörben is helyt kell állania.

Az eb nélkül való utánkeresésnél a legtöbben azt a sarkalatos hibát követik el, hogy a vadászszenvélytől elragadtatva rögtön a sebzett vad után rohanak, minek következtében nem csak a vadat nyugtalanítják s ujjabb menekülésre készítetik, hanem az ideoda hiába való keresgélésben az irányt is elveszítik, úgy hogy a későbbi keresés is hiába való lesz s a vad *elvész*. Ugyanez áll akkor is, ha az ebet a lövés után rögtön a vad után hecczeljük.

*) Esetleg a borzeb.

A lövés után — ha a vad a tűzben nem esett össze — az első teendő a lövési hely pontos megvizsgálása s megtörése. Az észlelt jelek szerint azután a kereséssel $1\frac{1}{2}$ —4 óráig kell várni, hogy a sebesült vad kellőleg beteg legyen vagy megdermedjen; csak ezen idő letelte után szabad az ebet keresésre indítani. *Lövés után közvetlen nem szabad az ebet a vad után eresztetni.*

Az eddigi gyakorlatok végzésénél nem voltunk tekintettel arra, hogy a vizsla melyik fajtaéhoz tartozik. Angol vagy német vizsla lett legyen az, a leirt gyakorlatokat végeztethetjük vele; az egyik úgy mint a másik — helyes bánásmód mellett — megteszi kötelességét. A véres csapán való kerestetésnél azonban számot kell vetnünk ebünk hajlamaival s képességeivel, mert nem minden vizsla dolgozik egyformán a véres csapán. A magasan kereső vizslák, habár átlag jobb orruk van mint azoknak, melyek alacsonyan keresnek, csakis akkor lesznek alkalmasak a csapázásra, ha a csapát — mint az apport kerestetésénél hamar észrevesszük — alacsonyan tartott orral követik. Ez azonban olyan, az egyeddel veleszületett tulajdonság, melynek létrehozására az idomítás vajmi kevés befolyással van, kivált akkor, midőn a vizslát a csapán a szijjról szabadon bocsátjuk s önállóan keresni engedjük. *)

*) Arra ügyeljünk, hogy vizslánktól tulságos sokat ne kívánjunk. Az a sokoldalúság, melyet a *használati eb*től (Gebrauchshund) az újabb időben megkívánnak, kivetközteti egyediségből s avatatlan kezekben a vizsla sem itt, sem ott nem felel meg kifogástalanul feladatának. Azért nem tartom helyesnek, ha még a legtöbb képességgel bíró vizslától is azt kívánjuk, hogy a sebzett fővadat szabadon, szíjj nélkül hajszojja, lehuzza, dermedtre csaholjon stb. A legtöbb vizsla erre nem is képes s a melyik be is válik, alig közelíti meg a használati eb ideálját. *Elégedjünk*

A véres csapán való kerestetésre határozottan alkalmasabbak a német vizslák mint az angol fajták. Az újabb időben rendszeresen és céltudatosan tenyésztett német vizsla, orr és gyorsaság tekintetében, ha nem is éri el teljesen az angol vizslát, mindenesetre annyira megközelíti, hogy vele a mezőn foglyokra is kényelmesen vadászhatunk a nélkül, hogy ebünk után minden egyes barázdát végig kellene szántanunk; nyugodt temperamentuma pedig képesíti arra, hogy a sebzett vad nyomát lépésről lépésre kövesse s a vadászt a megtalált vadhoz vezesse. A ki tehát vizsláját nem kizárólag a mezei vadászaton, hanem erdőben is akarja használni, vagy a ki csakis a erdei vadászatot űzheti, jobban teszi, ha a német vizslát választja, mert ezzel az erdőben sokkal könnyebben boldogul, mint a tüzezebb s épen e miatt nyugodtságra oly nehezen szoktatott angol vizslával. Nem akarom ezzel azt mondani, hogy az angol vizslák az erdei vadászatra nem használhatók. Igen is az angol vizslát még a véres csapán való keresésre is lehet idomítani, de hogy az mennyi rizikóval jár és mennyi fáradságba kerül, csak az képes megítélni, a ki megpróbálta. Ezenkívül a pointereknek a színe sem alkalmas az erdei vadászathoz; tehát ha valaki mégis az angol vizslát választaná, mindenesetre válasszon a setterek közül — első sorban a gordon-settert és ne a pointert.

meg azzal, ha vizslánk nem csak szemre, hanem a csapán is megbízható apportőr s a nagy vad csapáját szíjjon biztosan követi. Csakis szíjjra véve csapáztassunk a vizslával nagyobb vadat, mit apportírozni nem képes; a véres fekvésből felkelő vadra ne hecczeljük, hanem adjuk meg annak a kegyelemlövést.

A véres csapán való kerestetést az apró vaddal kell megkezdeni és csakis a második mezőben, midőn már a vizsla a mezei vadászatban a kellő gyakorlottságot megszerezte. A szárnyas és apró vad csapáján való kerestetésre az angol vizslát épen úgy használhatjuk mint a német vizslát; a főfeltétel csak az, hogy az eddigi gyakorlatokat pontosan tudja és jól apportírozzon.

Az idomításnál a megkötözött galambot és a *vonszalékot* használjuk. A galamb helyett czélszerűbb mindjárt foglyot használni, de ha ilyen kéznél nincsen, előgyakorlatul a galamb is alkalmas. E célból egy sötétszínű galambnak szárnyait annyira összekötjük, hogy ne repülhessen s kezdetben kertben vagy olyan helyen, hol vad nem jár, a nélkül, hogy a vizsla látná, a fűben szabadon bocsátjuk, s ha mozdulatlanul maradna, egynehány lépésnyire odább hajtjuk. Ekkor a vizslát a hosszú pórázon arra a helyre vezetjük, hol a galambot a földre tettük, »előre, keress!« vezényszóval a nyomon utána küldjük. Ha a csapát követni kezdi, dicsérjük meg; de a galambhoz érve, ne engedjük, hogy azt megfogja; az utána ugrásban akadályozzuk meg a zsinór segítségével s csak akkor apportíroztassuk, ha egészen nyugodtan viseli magát. Később »keresd, hozd el!« vezényszóval küldjük utána, azután a lövés után is kerestessük.

Ha a vizsla nem venné fel s nem követné a csapát, vezessük a galambhoz, mutassuk meg; ekkor biztosan érdeklődni kezd, a galambot pedig riasszuk meg, hogy odább menjen s csak azután küldjük a vizslát »előre keress!« vezényszóval utána. Azt ne engedjük, hogy utána rohanjon, hanem visszatartjuk, hogy megszokja a nyomot óvatosan követni.

A galamb után czélszerű egy szárnyazott vagy összekötött szárnyu fogolylyal ismételni a gyakorlatot. A fogoly lábára hosszú fehér fonalat kell kötni, hogy ennek segítségével könnyen reá akadhassunk. 2—3 napi gyakorlat után a fonalat el is hagyhatjuk s ugy eresztjük ki: ha megtalálta s parancs nélkül nem hozza el, hanem állja, hívjuk vissza a vizslát, engedjük a foglyot tovább szaladni s azután »*hozd el!*« vezényszóra apportíroztatjuk.

A fogoly után a nyúl csapázása következik, mit a vadászattal czélszerűen kapcsolatba hozhatni. A vizsla előtt lőtt és általa *parancsra* elhozott nyulat félre tesszük s ettől távolabb, valamely alkalmas helyen a vizslát lefektetjük, vagy ha még nem marad biztosan a kijelölt helyen, megkötjük s a félretett nyulhoz visszamenve, azt, ha az orrán vérzik, hátsó lábainál fogva alacsony fűben a nélkül, hogy a vizsla látná, magunktól jó távol tartva, hogy a nyomunk ne essék össze a nyúlcsapával, kezdetben 30, később 100—150 lépésnyire vonszoljuk. Ha a nyúl nem vérzene eléggé, akkor a hasát annyira felmetsszük, hogy a bele kissé kilógjon s így vonszoljuk magunk mellett. Most kerülő uton a vizslához visszamegyünk s szíjjon a csapára vezetve úgy járunk el, mint a fogolynál, azon külömbiséggel, hogy ha a csapát nem venné fel, a nyulhoz vezetjük, lefektetjük s miután a nyúl nem mehet tovább mint a fogoly, a nyulat a vizsla előtt felvesszük s odább vonszoljuk. A »*keresd, hozd el!*« parancsra most már biztosan utána fog menni. A gyakorlatot ezután oly módon ismételjük, hogy a vonszolást a vizsla ne lássa; *kezdetben jó széllel*, később szél irányában kerestetjük, s ha a csapán a nyúl közelébe ért, eresszük le a szíj-

ról s apportírozassuk. Ha a vizsla a nyulat biztosan apportírozza és a csapát is kezdi jól követni a fenti módon, de szíj nélkül gyakoroljuk oly formán, hogy mihelyt a csapára vezettük, szabadon eresztve küldjük előre. Ezen esetben csak arra kell ügyelni, hogy a vizsla a kellő óvatossággal haladjon előre. Ezt a gyakorlatot csakis oly vizslával végezhetjük s a gyakorlati vadászatnál csakis olyan vizslát küldhetünk szabadon a sebzett vad után, a melyikről meggyőződünk, hogy az elfogott vagy megtalált vadat nem kezdi ki. *Ez okból már kezdettől fogva tartsuk vissza a fiatal vizslát attól, hogy a vért nyálja*; a gyakorlásnál, midőn a nyúl közelében eleresztjük a szíjról és »*hozd el!*« parancscsal apportírozni küldjük, ne engedjük, hogy a nyulat gyomrozza, cibálja, hanem kényszerítsük a gyors megfogásra, s ha másképp nem megy, ismételjük a valódi nyúllal szorgalmasan a szobaidomítás erre vonatkozó részét mindaddig, míg feladatát egészen jól végzi. A vérző vad nyalásáért szigorúan kell büntetni még azon esetben is, ha ez által azon körülmény állana be, pl. a nyulat egy ideig nem hozza el, mert különben nyúlapportírozásra soha sem lesz alkalmas. A nyalásnak ugyanis a kikezdés a folytatása s végre a maradékkal sem számol be, hanem lakóma után, tudva mi a következmény, haza menekül.

A magasan kereső vizslák között vannak olyanok, melyeket semmi módon nem lehet reászoktatni, hogy folyton a nyomon maradjanak; ezek a nyom mellett haladva magasan veszik a szimatot, közben ivet csinálnak s úgy jönnek ismét a csapára. Az ilyen vizslával is lehet boldogulni, csak arra kell ügyelni, hogy nyugodtan keressen, nehogy heveségében a nyó-

mot átugorja s attól messze távozva tovább keressen és a szijba feküdjek, mintha a nyomon volna.

Ezen gyakorlatok után kísérletet tehetünk a sebesült nyúllal, melyik elmenekült. A legelső alkalommal bokros helyen, hogy a vizsla szemével ne követhesse, egy erősen vérző nyúl után küldjük, azt vele megfogadjuk s apportíroztatjuk; ha ez sikerült, ezentul biztosak lehetünk, hogy akár szíjjon, akár szabadon, meg fogja a sebesült nyulat találni s el is hozza.

Vonszalékul később, változtatva az előbbiekkal, más vadat, pl. rókát, görényt, menyétet, fáczánt stb. használhatunk és a gyakorlatot lehető sokszor ismételjük mindenikkel.

A sebzett őz csapáján az utánkeresés begyakorlása már sokkal több nehézséggel jár; de azért alapjában ez is ugyanazon módszer szerint végzendő. A meglőtt őzet rögtön kizsigereljük és a vérből, a megnyit csak lehet, egy bádagedényben felfogunk. A kizsigerelt őzet a nélkül, hogy a vizsla látná, egy segítővel 2—3 száz lépésnyire egy talicskán oly módon vitetjük el, hogy lábai, illetve a feje a földön vonszolódjanak s a nyomon két méternyi közökben a vérből egyegy cseppet kiöntünk. A vizslát a kiindulási ponthoz vezetjük s *»előre keresd!«* vezényszóval a szíjon tartva keresésre indítjuk. Miután az őzvér a legtöbb vizslát nagyon izgatja, valószínű, hogy a vizsla már az első esetben jól fogja követni a nyomot. Ellenkező esetben az őzet visszahozatjuk, hogy a vizsla láthassa s feléje vezetve parancsoljuk *»keresd!«*; ha megszagolta, megfordulunk s a segítő az őzet az előbbi nyomban megint elszállítja. Egy pár percz múlva *»előre keresd!«* vezényszóval a vizslával utána megyünk; négy-öttszöri ismét-

lés után meg fogja érteni, hogy mit akarunk s az »előre keresd!« vezényszóra akkor is engedelmeskedni fog, ha az őzet előbb egyáltalában nem látta. Ha a csapán az őz közelébe értünk, dicsérjük meg a vizslát; de a szijon tartsuk vissza, nehogy azt nyalni vagy épen tépni kezdje.

Egyszerűbb ennél a »Hegewald« álnév alatt író Zedlitz báró által ajánlott s kipróbált módszer*): a kizsigerelt őznek a beleit egy zsinórhoz kötve 4—500, később 1000 lépésnyire vonszoltatjuk; kezdetben egyenesen, azután össze-vissza megszakitással s erre a hideg nyomra vezetjük a vizslát; a vonszalék végén természetesen a beleket el kell távolítani s e helyett az őzet tenni oda, hogy az eb tudja, miért fáradt.

Igen gyakori hiba, ha nem szijon csapáztatunk, vagy ha a vezető nem bír elég tapasztalattal, hogy a vizsla a helyes csapát átugorja s az előtte vagy mellette felkelő egészséges vad után indul. Hogy a vizsla az egészséges csapától a véres csapát megkülönböztetni tanulja, legczélszerűbbnek bizonyult a téli gyakorlat hóban oly módon, hogy a mezőn, hol nyúl elég van, olyan nyulat csapáztatunk vele, melyik a lövés helyétől csak egy pár száz lépésnyire esett össze. A vizslát a lövés helyén s szij nélkül nyomra eresztjük s utána menve csak annyira engedjük előttünk menni, hogy a füttyöt, illetve a vezényszót hallhassa. Ha mellette nyúl ugrik, a legtöbb esetben utána fog indulni, mit azonban egy erős »hasalj« parancsszóval megakadályozunk. Akkor a vizslához megyünk s feddés között a hamis nyomon egy pár lépésnyire keresni engedjük,

*) L. a tacsó a véres csapán.

visszahívjuk s a helyes csapára vezetve az elesett nyúlhoz megyünk, itt megdicsérjük és elhozzatjuk. Ezt többször ismételve, lassankint megismeri a különbséget az egészséges és véres csapa között.

Bármilyen tökélyre is vigyük ezen tekintetben vizslánkat, mégis megtörténhetik, hogy a legegyszerűbb körülmények között, vagy a nagy meleg, vagy a túlságos szárazság miatt nem képes a csapán haladni. Ilyenkor nem marad más hátra, ha csak a vadat elvezíteni nem akarjuk, mint jó széllel azon irányba, az ismert zeg-zúgban kerestetni, melyben a sebzett vadat gyanítjuk, vagy a mely irányban az menekült; természetesen az elvérzésre a vadnak időt kell engednünk s azt rögtön a lövés után nem szabad követni.

3. Vizi vadászat.

Eltekintve attól, hogy a vizslát egyes vidékeken majdnem kizárólag csakis a vizi vadászatra használják, általában a vizsla-idomításnál arra kell törekednünk, hogy a vizsla ne csak a szárazon, hanem a vízben is használható legyen. Az idomítást a rendszeres idomítással kapcsolatban végezzük és nem várjuk be, míg a fiatal eb a mezőn és erdőben a kellő gyakorlatot elsajátította. Legczélszerűbb ezen szakaszt az idomítás és a vadászat ideje között június, július hónapokban végezni, mikor a víz elég meleg és a kényesebb természetű eb sem fél tőle; de a gyakorlati vadászatot hagyjuk a következő év tavaszára, illetve nyarára, mert a mezei vadászat elvégzése előtt csak gyakorlott idomító képes a vizivadászatnál elkerülhetetlen hibákat a mezei vadászat ideje alatt javítani. Ha a mezei vadá-

szatot a vízi vadászat előzi meg, az első az utóbbit nagyon megnehezítheti, különösen szeles természetű vizsláknál. Az engedelmesség és a merev állás az élő vízi vad esetleges megfogása által kétéssé válik; s azon körülményt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy éppen a víz miatt nincs soha annyira kezünkben a vizsla mint a szárazon és szigorubb feddés esetén az ellenkező parton, hová nem követheti gazdája, szépen haza lábol, minek következménye a feddés — vagy büntetés előli megszökési hajlam felébredése.

A vízi vadászathoz való bevezetés segédeszközei a rövid és hosszú zsinór, a korall, az idomitó bak és egy darab száraz kenyér.

a) Előgyakorlatok.

1. *Vezetés a vízben.* Erre a célra alkalmas vizet keresünk, mely legfeljebb 50—60 cm. mélységű s legalább 20—30 m² területű. A vizslát a rövid zsinóron balról magunk mellé véve egyenesen, mintha a száraz és víz között semmi különbség sem volna, bevezetjük a vízbe és ott úgy végezzük a menetgyakorlatokat és fordulatokat mint a szobában, csak arra ügyeljünk, hogy járásközben a vizet ne fecskendezzük nagyon, mert ez által a vizslát félénkké tehetnők.

2. *Apportírozás a vízből.* A vizslát a rövid korallzsinóron bevezetjük a sekély vízbe s a bakot elébe téve a vízre, felvetetjük, éppen úgy mint az apportíroztatás gyakorlatainál. Azután egy pár lépésnyire eldobjuk, úgy hogy kezdetben menve, később már úszva hozza ki a vízből. Ha az ily módon dobott tárgyat elhozza, nem megyünk be vele többé a vízbe, hanem a partról dobjuk be a bakot s »*hozd el!*« vezényszóval

utána küldjük. A szárazon jól apportírozó vizsla, rövid gyakorlás után, a vizből is kedvvel fog mindent apportírozni.

Ezek után megkezdhetjük a kerestetést. Kákával benőtt vizes területek erre a legalkalmasabbak. A bakot bedobjuk a káka közé s »keresd! hozd el!« vezényszóval utána küldjük; ha az apport nélkül jön vissza, ismét beküldjük s intéssel az irányt megadjuk, melyben keresnie kell.

4—5 nap, sőt néha egy nap alatt is készen vagyunk az idomítással. Igen sok függ a fajtától.

Mihelyt a vizsla az uszáshoz hozzá szokott, mindjárt csekélyebb lesz a víztől való idegenkedése is, különösen ha a víz nem nagyon hideg. A hidegebb vízhez szoktatni kell s általában tanácsos mindannyiszor a vízbe küldeni, a hányszor csak alkalom van, hogy a víztől való féelme teljesen elenyésszék.

A vizslát jeges hideg vízbe küldeni mindig veszélyes. A fiatal ebek, ha nem ijednek is vissza tőle, rendszeren betegek lesznek. A ki a vízi vadászatra nagy súlyt fektet, legjobban teszi, ha erősebb természetű vizsla fajtát választ és ennek megfelelőleg neveli. A vízi vadászatra használt vizslát télen nem szabad a szobában, a meleg kályha mellett tartani, az ilyennek az ólban a helye, hol szalma almot oly bőven adunk alája, hogy abban kényelmes vaczkot áshasson. A vadászatról nedvesen vagy, mi a hosszuszőrű ebeknél télen nem ritka, egész jégkéreggel fedve visszatérő vizsla meleg ruhával szárazra dörzsölendő s csak azután bocsátandó óljába.

Vízi vadászathoz sokat használt vizslák ritkán öregednek meg; 6—7 éves korukon túl titkán birják ki,

ha már előbb valami betegség vagy szerencsétlenség el nem pusztítja. Épen ezért legyünk óvatosak s egy pár sovány téli réczéért ne tegyük kockára vizslánkat.

b) A vadászat.

Vaddús vidékeken a vizi vadászat tagadhatatlanul a legizgatóbb, a legmulatságosabb és a legváltozatosabb, de minden esetre a legmegegyeztetőbb is és gyakran nem minden veszély nélküli.

A ki a vizi vadászatot eredménnyel akarja gyakorolni, legyen jó lövő, ismerje jól a vidéket, birjon higadtsággal és legyen jó uszó. A jó vizsla megbecsülhetetlen szolgálatokat tehet s életveszélyes körülmények között esetleg nem megvetendő segítség lehet.

1. *A mocsári szalonkák vadászata.* Ha a vizslát az előző gyakorlatok által a vízhez hozzá szoktattuk, megkezdhetjük a vadászatot. Meleg, szélcsendes időben olyan totyogókhoz megyünk, hol a mocsári szalonkák szoktak tartózkodni. A vizslát röviden kerestetjük, de azért nem tulságosan közel, mert a mocsári szalonkák a vizsla előtt jobban kitartanak mint a vadász előtt. Ha keresés közben azt vesszük észre, hogy a vizsla a mocsári szalonkák iránt nem mutat érdeklődést, azokat nem állja, hanem egyszerűen kirebbenti: lőjünk egy-két darabot a vizsla nélkül, apportiroztassuk azokat egynehányszor, további idomításra nem lesz szükség, magától állani fog.

A mocsári szalonkák a vizsla előtt jól kitartanak, úgy hogy az álló vizslához egészen közel mehetünk. Ha vizslánk tehát ezen szárnyasokat már állja, távolabb is eresztethetjük, különösen szeles időben, midőn vizsla nélkül alig boldogulhatnánk. Pár napi gyakorlat után

a meglőtt mocsári szalonkát mélyebb vízbe is dobhatjuk, onnan is ki fogja hozni. Ezen vadászat alkalmával a vizsla kedvéért más mocsári madarakat is lőhetünk, hogy az apportírozásban gyakoroljuk.

2. *Az uszó madarak vadászata.* Az uszó madarak közül a vadászat tárgyát leginkább a réczefajok és buvárok képezik.

Előgyakorlatul czélszerű mély vízből és nád közül különböző fajú és nagyságú madarat apportíroztatni, melyeket úgy dobunk be, hogy a vizsla is lássa.

Különben úgy járunk el egészen mint az előbbi gyakorlatnál. Ritka eset, hogy a vizsla ne érdeklődjék a réczék iránt; a legtöbb szenvedélylyel keresi és apportírozza.

Hogy az apportíroztatásnál esetleg nagyobb nehézségünk ne legyen, mielőtt a réczevadászatot megkezdendők, egy leölt sötét tollazatu szelíd réczével tehetünk próbát. Egypárszor ezt a földről, azután a vízből elhozatjuk, azután fű, sás és káka közé eldugatjuk s úgy kerestetjük s hozatjuk el; a hányszor megtalálja s elhozza, mindannyiszor megdicsérjük. További idomításra szükség nincsen; ha a víztől nem fél, vonakodás nélkül utána ugrik akár menedékes, akár meredek a part, akár sekély, akár mély a víz.

A vizsla vezetésének módja a vadászat módjától függ.

A lesen és huzáson a vizsla nyugodtan kell, hogy üljön gazdája lábánál s lövés után parancsra hozhatja csak el a lelőtt vadat.

Ha árkok, patakok vagy folyók mentén keressük a réczéket, ne engedjük a vizslát előre szaladgálni;

tartsuk magunk mögött. Ne menjünk közvetlen a patak stb. partján, hanem jó széllel attól 20—40 lépésnyire, tehát lőtávolságban. Szeles, esős időben, ha az ilyen helyeken réczék általában vannak, biztos az eredmény. A vizsla itt-ott visszamarad s áll, ilyenkor hasaltatjuk s előre megyünk a víz felé, s ha a felrepülő réczét lelőttük, parancsra elhozzatjuk. Ily módon járunk el kisebb terjedelmű tócsák és tavak szélének lekerestetésénél is. Ha a hely sűrű náddal van benőve, akkor egészen a parthoz megyünk és a vizslát sem tartjuk vissza, hanem beküldjük a nád közé keresni. A vizsla tevékenysége legnagyobb mértékben az ily nemű kerestetésnél érvényesül. Hogy a nád között meg ne akadjon, levesszük róla a korallt, illetőleg a nyaksziját s teljesen szabad tért engedünk neki, hogy erejét és kitarását érvényesíthesse. A vedlő és még nem repülő fiatal réczék kerestetése a legélvezetesebb mulatságok egyike. A vizslát lehetőleg jó széllel kerestetjük s a helyi viszonyoknak megfelelőleg vagy a parton, vagy csolnokon követjük. Ezen vadászatnál gyakran a nagyobb eredményt a vizslák érik el, mennyiben több réczét fognak, mint a mennyit a vadászok elejteni képesek. Ha a repülni nem képes réczéket a vizslák erősen szorítják, rendesen a part felé menekülnek, hogy ott a magas fű vagy esetleg a gabona közt elbujhassanak; a vizslák követik s a szárazon könnyen elfogdossák. Éppen ezért nem szabad a vizslát folyton befelé készíteni, hanem engedjük szabadon s ne akadályozzuk munkájában. Sok nehézséget szokott a megsebzett réczék kerestetése okozni. A szárnyazott réczék a víz tükrét igyekeznek elérni, hol uszva és bukva iparkodnak az utánuk menő vizsla előtt menekülni. Egy vizsla

az ilyen réczével nem is igen tud boldogulni, mert hamarabb kifárad mintsem elfoghatná. Miután azonban a sebzett réczék, ha időt engedünk nekik, kijönnek a partra, czélszerű az utánkerestetést 4—5 óra múlva, esetleg másnap végezni, így kevesebb fáradsággal összeszedhetjük, hacsak a róka meg nem előzött, mi az utóbbi esetben rendesen meg szokott történni.

C. Az elrontott vizsla javítása.

Az elrontott vagy rossz vizsla alatt olyan ebet értünk, melyik csak akkor dolgozik, ha kedve tartja, s úgy a mint épen akar; mely minden büntetés elől megszökik; mely akkor apportiroz, mikor kedve van hozzá, különben ott hagyja a vadat; gazdája parancsára mitsem hederit, s ha hibát követett el, pl. nyulat hajszott, lőtávolon belül sem szóra, sem parancsra nem jön gazdájához, hanem, ha ez közeledik feléje, ennek megfelelőleg ő is tovább megy, stb. Ilyen rossz tulajdonságokkal felruházott vizsla nem születik: ezen hibák a rossz nevelés, a rendszertelen idomítás, tudatlan vezetés és durva bánásmód eredményei.

Az elrontott vizslának javítása nem mindenkor fizeti ki a fáradságot, különösen ha az akarat hiányában rejlik a fő hiba; az ilyen megrögzött, engedetlen ebet, ha az már 5—6 éves, javítani többé nem lehet s nem is érdemes. Másképp áll a dolog fiatalabb vizslákkal. Főszabály, hogy az, ki elrontotta, ne is kezdjen hozzá a javításhoz; az ebnek új viszonyok közé és más kézbe kell kerülnie, hogy javítható legyen.

Ha a hibák oka a csekély szellemi képesség, ezen az által segíthetni, ha megfelelő lát- és munkakörbe hozzuk. Az emberektől féltő, általában félénk ebet épen

az által javíthatjuk, hogy bekényszerítjük az emberi társaságba, s jó bánásmód által ahhoz szoktatjuk, a helyett hogy abból kizárnók. Az által, hogy folyton emberek közt van, eszmeköre tágulni fog és természeti hajlamai, melyek addig szunyadtak, felébrednek s tökéletesbülnek.

A rossz idomítás és a hiányos vagy téves vezetés által keletkezett hibák orvoslása legegyszerűbben oly módon történik, hogy az idomítás megfelelő szakaszt elülről végig fokozatosan haladva ismételjük. Az ilyen vizslát úgy kell tekinteni, mintha soha semmit sem tanult volna s az eddigiekben kifejtett módszer szerint, a hibáknak megfelelőleg, részben vagy egészben újra idomítani. Ha a vizsla pl. rosszul apportíroz, tépi, melleszti a vadat: az első teendő, hogy a legelső alkalommal gyors közbelépés által a hiba elkövetésében erélyesen megakadályozzuk. Ennek a legtöbb esetben azután az az eredménye, hogy egyáltalán nem fog az apport után menni s ezzel egyszersmind a javítás kezdetén is vagyunk; mert a vizsla most tudja, hogy hibát követett el. A további teendő igen egyszerű, helyes módszer szerint újra tanítjuk az apportírozásra, mintha soha sem apportírozott volna. Az engedetlenség s más hibák javításáról az illető helyeken volt szó.

Függelék.

A borzeb nevelése hajtásra, rókaugratásra és a véres csapára.

1. A rövidszőrű borzeb jellegei.

1. *Külalak általában.* Alacsony, nagyon megnyult testalkat; a test mellső része feltűnően erősebben kifejlődött. A végtagok igen rövidek; a mellsők a könyökben befelé, a lábrésznél kifelé fordultak. Külalakja menyét-szerű; a fark gyengén hajlitott, nem kunkorodott, nyugodt járásnál rézsutosan fölfelé tartja vagy leeresztve hordja. A szőrözet rövid, sima. Arczkifejezése intelligens, figyelmes és jókedvű.

2. *A fej.* Hosszura nyult és hegyes arczorrban végződik; felülről nézve legszélesebb a koponya hátsó részén, honnan az orr felé egyenletesen keskenyedik; tehát nem a szemeknél keskenyedik meg hirtelen, mint a kopónál. A koponya széles és gyengén domborodik. Az arczorr háta keskeny, a szemek előtti behajlás lassan emelkedő. Oldalról nézve az arczorr éle kissé domboru, vagy majdnem egészen egyenes. Az arczorr előre kihegyesedik, a piszlék csak kissé lelógók, de azért a szájszőgletben határozott ránczot képeznek.

3. *A szemek.* Középnagyságúak, kerek, tiszták és a szem fehérje alig észrevehető. Nézése éles, szuró.

4. *A fülek.* Közepeshosszusúak, meglehetősen szélesek, végükön lekerekítettek, nagyon magasan és jó

Borzebek.

hátra vannak a koponyához illesztve, úgy hogy a szem és fül közötti tér aránylag nagyobbnak látszik mint a

többi vadászebeknél. A fülek simán és minden ráncz nélkül lapulnak a fejhez.

5. *A nyak.* Hosszu, mozgékony, felülről nézve széles és erős, a melltől a fej felé egyenletesen vékonyodó. A nyak alsó részén a bőr laza, de lebenyt nem képez.

6. *A hát.* Nagyon hosszú, ágyékban széles és gyengén domborodott. A far rövid és kissé ferdén lecsapott.

7. *A mellkas és a has.* A mellkas széles, a bordák hosszúak s mélyen alányulnak. A has hátrafelé nagyon felhuzódott.

8. *A fark.* Középhosszuságú, töben meglehetősen vastag, vége felé egyenletesen vékonyodó.

9. *A mellső végtagok.* Sokkal erősebbek mint a hátsók, a lapoczká izomzata nagyon erős. Az alsó lábszár rövid és erősen kifelé hajlik, a lábtőizület befelé hajlott, a láb kifelé, minek folytán a mellső végtag elülről nézve S alakú hajlást mutat; de azért oldalról nézve egyenesnek látszik, csak az ujjak vannak oldalt kifordulva.

10. *A hátsó végtagok.* Egyenesebbek mint más ebeknél; a czomb izomzata erős és markirozott, az alsó lábszár feltűnően rövid s miként a lábközéprész, oldalról és hátulról nézve is egyenes.

11. *A lábak.* A mellső lábak sokkal erősebbek mint a hátsók, szélesek, vaskosak, a lábujjak jól zárnak. A karmok erősek, hajlottak és mindig feketék. A talp széles, kemény. A hátsó lábak kisebbek, gömbölyűbbek, az ujjak és karmok rövidebbek s utóbbiak kevésbé hajlitottak.

12. *A szőrőzet.* Rövid, sűrű, jól a testhez simuló, fényes, sima és rugalmas; a szőrök vége kemény, szúrós. A füleken a szőrőzet rövidebb és finom, a fark alsó részén durvább és hosszabb, de nem elálló, kefére nem képez; a hasoldalon szintén durvább minőségű és a hasat jól kell fődnie.

13. *A szín.* Fekete, a fejen, a nyak alsó részén, a mellen, hason, lábakon és a fark alatt sárgásbarna jellel; ezenkívül van sötétbarna, sárgabarna, szürke, sötét hátcsikkal, hamvasszürke és ezüstszerű sötétebb foltokkal. A sötét színűeknél a sárgásbarna jelek mindig megvannak; de a világos színűeknél is az orr és a karmok mindig feketék — és a szemek sötétek kell hogy legyenek. A fehér szín csakis mint keskeny szabályos mellcsík engedhető meg.

14. *A fogazat.* A felső és alsó állkapocs pontosan illenek egymásra, úgy hogy az alsó állkapocs fogai a felsőknél sem nem hosszabbak, sem mögöttük nem állanak. A fogazat erős, a szemfogak nagyok, a felső állkapocs szélső metszőfogai erősebbek mint más ebeknél.

2. A borzebről általában.

Mióta roppant kiterjedésű erdőségeinket a modern és célirányos erdészeti civilizáció előtt megnyitotta és azoknak évszázadokon át fejését nem ismerő rengeteget hozzáférhetőkké tette: nem csak az erdők képét változtatta meg teljesen, hanem egyúttal a vadállományra és a vadászat módjára is módosító hatással volt.

A kultúra terjedésével a duvad mindinkább ritkul, mind jobban és jobban visszaszorul a még hoz-

záférhetetlen rengetegekre s helyét a fő- és hasznos vad, mely már-már a végpusztulásnak nézett elébe, észrevehető gyarapodással foglalja el. Ezen alig egy pár évtized alatt létrejött változások jelentékeny nyomokat hagytak vissza a vadászat terén is. A vadállományra oly káros szabadvadászat megszűnt; a vadóvásáról és gondozásáról nem csak a törvény gondoskodik, hanem az ország legnagyobb részében egyesek és társulatok fáradozása és áldozatkészsége következtében a vadászat örvendetesen felvirágzott. A törvénynek csakis ott van hatálya, hol azt végre is hajtják, különben írott malaszt marad s pl. e tekintetben hazánk keleti határán még ma is igen szomorú viszonyok uralkodnak.

A vadászat módja is változott: a kopózás, minek jogosultsága amugy is vita tárgyát képezheti s csakis rendkívüli terepviszonyok mellett engedhető meg, a vad szaporodásával mindinkább háttérbe szorul s a nagyobb fajta hajtóebeket rendezett vadászterületeken a kisebb s a vadat kevésbé zavaró hajtó-ebek, a tacsók váltják fel.

A borzebek, tacsók sokoldalúsága és képessége szakértő vadász kezében valóban bámulatos! Ki ezen bátor, görbelábu ebeket megismerte, az előtt a kopó elvesziti becsét.

A tascsó megkeresi és hajtja a sörtevadat, mint »vezető eb« felveszi a szarvas nyomát s azt követve nem tér át az idegen csapára, a véres csapán után keres mint akármelyik hannoveri véreb. Eltekintve attól, hogy sokkal könnyebb dolgozni egy gyenge tascsóval mint egy erős véreb után kapaszkodni a szijba: a legtöbb vadásznál nincs is értelme a 2—3 darab, tűzben

össze nem esett özbakért egy külön vérebet tartani. A tacsó szaglása élesebb mint a vérebé s akárhányszor egy jó tacsó még 24 óra múlva is felveszi az olyan csapát, melyet más eb már nem képes követni, s a lövés helyétől, arról le nem térve, órányi távolságra képes a vadászt a sebzett vad véres csapáján vezetni. A sebzett vad a borzeb előtt hamarabb megáll mint a nagy, erős eb előtt, s a legtöbb borzeb még azon kitűnő tulajdonsággal is bír, hogy a dermedt vadat megtalálva *csahol* a nélkül, hogy arra külön tanítani kellene. Lerántani nem bírja ugyan a megállított vadat, habár láttam azt is, hogy a sebesült özbakon úgy lógtak mint a pióczák; de a legtöbb vadász ennél többre becsüli, ha ebe állóra csahol.

A magas, sziklás talaju hegységekben, igaz, nem igen lehet vele boldogulni, rövid lábai a hegymászásra nem alkalmasok s a nagy hóban épen elakad; de az alsóbb erdőségekben az őz és apróvad vadászatánál, nyáron és ősszel, megbecsülhetetlen marad. A vadóvás, a rókák ezen halálos ellensége nélkül, nem is képzelhető. Az ásásnál tavasszal a kotorékban a róka előtt »*csaholva fekszik*«, ősszel és télen »*kiugratja*«. A fiatalokat megfogja s az öregeket lövésre hozza. Csak látni kell az ásás alkalmával azt a leírhatatlan vágyat, mely egész valóját eltölti, azt a türelmetlenséget, mielőtt a kotorékba eresztenők, és a bánatot, ha más ebet eresztünk be és őt háttérbe szorítjuk! Végre ha vágya teljesül: mily tüzzel hatol be és csahol lélekzet megszakadtáig s ha eljutott a katlanig, a benne levő borz vagy róka veszve van. Hiába védi a borz a bőrét fogával, lábával, vagy igyekszik előre beásni magát; hiába foglal vele szemben védő állást életre-halálra a róka;

heves támadását, bátor és kitartó rohamát hosszasan egyik sem bírja kiállani. Ellenfele vagy a bőrével fizet, vagy megverve hagyja el a csatatért.

Épen ily buzgalommal tölti be hivatását mint »hajtóéb«. Cseng az erdő a hajtó borzerek csaholásától, majd közelebb, majd távolabb hangzik a hajtás zaja; itt-ott elakad a hajtás, hogy a következő pillanatban ujult erővel induljon meg, a szerint a mint a nyúl, róka, vagy az apró görbelábu had előtt kénytelen-kelletlen szaladó őz ide vagy oda fordul. Feszült figyelemmel lesi a vadász a hajtás menetét, várja az első lövést s élvezettel követi szemével és fülével a derék állatokat, a mint azok minden bokrot és bozót ismételve átkutatnak, nehogy valami elmaradjon, Hiába lapul meg a róka a gyökerek és kövek között: a tacsóko finom orra mindenütt ráakad s dühös csaholással hajtja maga előtt. És mennyire feltűnő ilyenkor a csaholása! Minden egyes hang az öröklött fajgyűlöletet fejezi ki halálos ellenségével szemben. Mennyivel több élvezetet nyújt egy pár jó tacsókoval az erdei vadászat, mint a hajtók egyhangu lármája! A jó tacsóko egy fél tuczat hajtót képes pótolni, kik rendesen jó pénzért — lehetőleg keveset tesznek.

A borzeb tevékenységének az erdő a tere; de azért a mezőn is használhatni. Nagy kiterjedésű kukoriczásokban ősszel csakis tacsókoval lehet eredményesen nyulászni. Tanulékonyságát nem lehet kétségbe vonni. Jó bánásmód mellett megtanulja nem csak a pudli kunststücköket, hanem megtanul apportírozni is; a mezőn még a foglyokat is jelzi, ha nem is állja úgy mint a vizsla, s lövés után megkeresi és el is hozza a leesett foglyot. A háznál az udvarban éber és bátor, s

míg a többi eb meggondolta magát, a tacsó már az inában van a betolakodó kéregetőnek.

Nem szabad azonban elhallgatni jellemének árnyoldalait sem. A tacsónak sok kellemetlen tulajdonsága van, s ha a jóindulatu, türelmes vizslával hasonlítjuk össze, nagyon elhomályosul e mellett. A szobában, lármás, marakodó természete miatt, legkevésbé sem kellemes lakótárs. Legfelebb gazdája parancsa előtt hajol meg, a többi háznépet semmibe sem veszi; a legkellemesebb fekhelyet keresi ki magának, legyen az ágy, diván vagy bársony-zsölye s ha el akarják kergetni onnan: a fogát mutatja, morog s ha úgy esik, harap is. Mindennek oka azonban csak is a rossz nevelés, jobban mondva a nevelésnek teljes hiánya.

Általánosan elterjedt nézet, hogy a tanítást a tacsó természete nem veszi be; makacs, az idomításra nem alkalmas stb. Igaz, oly értelemben mint a vizslát, parforce-idomítani nem lehet; a korall és korbács még makacsabbá, elzárkózottabbá teszik; de azért nevelni lehet, és ki az eb szellemi, lelki életét tanulmányozni és megérteni képes és a különböző egyedekkel azok individualis természetének megfelelőleg bánt: az a tacsóval is boldogulni fog s azt tetszése szerint képezheti, alakíthatja.

3. A tacsó mint hajtó-eb.

A tacsó nevelésének, illetve idomításának a legjobb s mondhatni egyedüli módszerét báró Podewils ezredesnek köszönhetjük, ki azt »*Der deutsche Jäger*« című szaklapban évekkel ezelőtt tette közzé. Podewils megköveteli a tacsótól, mint hajtóebtől, hogy engedelmes legyen, ne legyen csahos, más eb után a

hangra ne törjön, hanem önállóan keressen és hajtson; a hajtásból ne menjen ki, hanem a vadászhoz érve, ott megforduljon s végre a vadat ne kezdje ki. A legtöbb vadász azt a nagy hibát követi el, hogy a tacskót igen fiatalon, néha egy éves kora előtt, mielőtt még engedelmességhez és a pórázon való vezetéshez szokott volna, hajtó-vadászatra viszi s ott a vizslákkal együtt keresni engedi. A tacskó ilyen alkalmakkor sajátítja el mindazon hibákat, melyek épen az ellenkezői azon tulajdonságoknak, melyek a jó ebet jellemzik.

Mielőtt a fiatal borzebet a vadászatra használnók, *engedelmességre és önállóságra* kell hogy szoktassuk. Már $\frac{3}{4}$ -ed éves korában meg kell szoktatni arra, hogy a zsinegen vezethető legyen, lábunknál csendesen maradjon, a pórázt ne cibálja, füttyre vagy hívásra azonnal hozzánk jöjjön s a pórázon, ha vadat lát, se ne nyüszöljön, se ne csaholjon: egyszóval akaratosságát — épen úgy mint a vizslánál a korallal — a pórázzal kell megtörni. Mindezeket a rendes séták alkalmával a szabadban kellőleg begyakorolhatjuk.

Ha a fiatal borzeb már a zsinóron nyugodtan engedi magát vezetni és engedelmes, pórázon magunkkal vihetjük a cserkészetre, hol önállóságának alapját vetjük meg. A friss csapa csakhamar érdekelni kezdi, ösztöne felébred s a csapát csakhamar követni kezdi. Ezt felhasználva megkezdhetjük a tulajdonképeni bevezetést, még pedig először a nyúlra.*)

*) A nyúlhajtásra szoktatott tacskót mint vérebet csakis szíjjon lehet a véres csapára eresztetni, különben a fris nyomon nyulat kezd hajtani; ha tehát a tacskót első sorban a véres csapára akarjuk használni s nagyobb vad megkeresésére idomítjuk, nyúlhajtásra czélszerű egyáltalában nem is szoktatni.

A tacsskót először olyan nyul nyomára vezetjük, melyet a tacszkó nem látott, de mi igen; ennek csapáját, folytonos biztatás és dicséret között, szíjon vagy pórázon 200—300 lépésnyire követni engedjük. Ezen gyakorlatot lassankint kiterjesztjük más vad csapájára is. Ez által megtanul a pórázon, szíjon nyugodtan keresni, fiatal tüzet mérsékli, minek folytán — ha különben hajlama is van hozzá — képes leend később a megsebzett vadat is nagyobb nehézség nélkül megtalálni.

Ősszel, mikor már a fiatal vad annyira megnőtt, hogy a kisebb fajta eb nem tehet kárt benne, az erdőben szabadon eresztethetjük; legczélszerűbb reggel, midőn a harmatban a nyom a legmelegebb. Először ismét olyan nyul után eresztjük szabadon, melyet a tacszkó nem látott elmenekülni. A nyomon szabadon eresztve a tacszkó, ha különben is jó vérből származik, igen hamar elkezd hangot adni, kezdetben ritkábban, később annál szaporábban, minél kevésbé veszi el a csapát, mi annál kevésbé fordulhat elő, minél pontosabban, gyakrabban és lelkiismeretesebben végeztük az előbbi gyakorlatot, a szíjon való kerestetést. Ott hol az ebet szabadon eresztettük, álljunk meg, míg visszajön. Visszatérte után, ha nem marad el sokáig, vegyük folytonos dicséret között pórázra; ha tulságosan sokáig maradna el, igyekezzünk egy pár erős füttyel visszahívni s ha a füttyre sem jönne azonnal vissza: visszatérte után vegyük pórázra s többszöri rángatás és füttyölés mellett egy gyenge vesszővel fenyítsük meg.

A büntetés mértéke legyen az eb puhaságának megfelelő s miután a hajtó-ebek épen úgy mint a vizs-

lák, nagyon inclinálnak a félénkségre, csakis pórázon fenyitendők meg. A sokáig hajtó ebet a büntetés után egy óráig a pórázról nem szabad szabadon eresztetni. Az engedelmességet a pórázon kell gyakorolni és megszilárdítani.

Ezen gyakorlatok után, ha a fiatal eb már jól hajt, engedjük napközben, midőn már kevesebb fris csapát talál, keresni. Ily módon a tacsó lassankint használhatóvá válik. Hajtóvadászatra egy éves kora előtt ne vigyük s vizslával együtt keresni semmi szín alatt ne engedjük. A vizsla a hajtásban valóságos veszedelme a hajtó-ebeknek. A vizsla gyors mozdulása által okozott nesz teljesen leköti még az idősebb hajtó-eb figyelmét is, és még ha ehhez a nyulat pl. csaholva hajtja és üldözi a nélkül, hogy a nyomon maradna — maga után bolondítja a hajtó-ebeket is, melyek csaholva igyekeznek a sokkal gyorsabb vizslát követni. Ily körülmények között a fiatal eb csahossá válik s a nagy fáradsággal elért önállóságát elveszíti.

4. A borzeb a rókaugratásnál.

A földalatti munkánál t. i. a kotorékban *Podewils* a tacsót csak »*kiugratásra*« használja.*) Az ásás csak oly helyeken eszközölhető eredményesen, hol a talaj nem sziklás s hol a fák erős gyökerei nem képeznek nagy akadályt. A sziklás vagy erős gyökerekkel átszőtt talajban az ásás vagy nem lehetséges, vagy czéltalan.

Az ásáshoz és kiugratáshoz nem lehet ugyanazon ebet használni. Az ásáshoz alkalmas ebnek fél napig

*) Az ásásnál használt tacsó különös idomítást nem igényel. A földolog, hogy jó fajtából származzék s első ízben jó példát lásson.

is bent kell maradnia a kotorékban s ott a rókát lekötve kell tartania, míg az akna elkészül. A kiugratásra használt tacskónak (Gliegerhund) legfeljebb $1\frac{1}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ óráig szabad a kotorékban maradni; legyen nagyon mozgékony s folytonosan előre nyomulva és visszahúzódva a rókát lehetőleg nyugtalanítsa s ez által időt és helyet engedjen neki a megszökésre; végre rövid idő alatt kijöjjön s pórázra vehető legyen. Ilyenmű támadásra az el nem ijesztett róka vagy már a tacskó elől menekül, vagy ha a tacskó a kotorékból kijött, szintén kifelé igyekszik, s ha a lesen álló puskás elnézi vagy elhibázza, odább áll. Minél kisebb a tacskó, annál hamarabb ugrik előle a róka.

A fiatal tacskót a kiugratáshoz a következőképen készíthetjük elő: 4—5 darab (minél több annál jobb) fiatal rókát szerzünk be s azokat felneveljük, míg elég erősek, hogy magukat a tacskóval szemben védhessék. Ekkor naponkint egyet közülük zárt helyen összehozunk az 1— $1\frac{1}{2}$ éves borzebbel s ezt 8—10 perczig reáhecczeljük. Ha a tacskó vérszemet kezd kapni s elég tüzesen támad, egyszóval ösztöne felébred, a gyakorlatot a mesterségesen készített kotorékban folytathatjuk. E célra egy középpontból (katlan) három irányban elágazó árkot ásatunk: az árkok szélessége és mélysége körülbelül 30—35 cm. és minden folyosó hossza három m. lehet; ezeket deszkával és gyepetglával úgy fedetjük be, hogy a világosság ne hatolhasson keresztül. A fiatal rókát zsinegen az egyik nyílásnál beeresztjük, s ha fél testtel már bent van a zsineget elmetsszük és a tacskót utána hecczeljük; az eb természetesen látva ellenfelének menekülését azonnal utána rohan s elkezdődik a földalatti hajsza. A vékony

fedélen keresztül az eb munkája lépésről-lépésre ellenőrizhető. Ha a róka kiugrik, mi rendesen gyorsan törtenik, lelőjük s az utána rohanó tacsskónak megengedjük, hogy mérgét rajta tetszése szerint kiönthesse. Ha azonban a róka a tacsisko elől $\frac{1}{4}$ óra lefolyása alatt sem ugranék ki, hanem az ebbel szemben állást foglal, akkor egy deszkát közvetlen az eb fölött eltávolítunk, a tacsiskót kiemeljük s a deszkát helyére visszatéve nyugodtan megvárjuk, míg a róka magától kiugrik és úgy löjük agyon. Azon esetben, ha a róka sokáig várna magára, a tacsiskót ismét beeresztjük. Ezen gyakorlatot mind nagyobb és nagyobb időközökben addig folytatjuk, míg róka áll rendelkezésünkre. Az utolsó 2—3 rókát természetesen úgy bocsátjuk a kotrékba, hogy azt a tacsisko ne láthassa.

Az ily módon tanított tacsiskót az ásásnál semmi szin alatt sem szabad használni, mert az ásásnál megszokja a róka előtt csaholva feküdni, mindig felülről várva a segítséget. A hibás lövés ugratás alkalmával épen oly káros hatásu a fiatal tacsisko jövőjére, mint a rossz nyomon való keresés a fiatal vérebre.

5. A tacsisko mint véreb.

A jól nevelt borzebet, épen úgy mint a vizslát is, kellő módszer alkalmazása mellett könnyen és gyorsan bevezethetjük a véres csapán való keresésre.

Mielőtt a borzeb bevezetését a véres csapán megkezdendők, szoktassuk meg a *vezetéshez* és a *lefektetéshez*, azaz szoktassuk zsinórra és arra, hogy bárhová lefektetjük, helyéről addig ne mozduljon, míg érte nem jövünk s fel nem szabadítjuk.

A pórázon való vezetést sétáink alkalmával gyakorolhatjuk. Ha a tacsó $\frac{3}{4}$ évét betöltötte, kivezethetjük az erdőbe, hol kevesebb vad van. A vezetésre egy könnyű, vékony, de azért elég erős, bőrrel bevont lánczot használunk. A szij vagy zsineg nem használható, mert a lefektetésnél a nyugtalanzkodó fiatal eb könnyen elrághatja, s ha ez egyszer sikerült, erről a legtöbb esetben alig szoktatható le. *Tehát első feladatunk a fiatal ebet arra szoktatni, hogy a vezetéken baloldalunkon nyugodtan menjen, a vezeték-lánczot ne czipálja és szoktassuk meg teljes szigor alkalmazásával arra is, hogy, ha vadat lát, mindaddig, míg szabadon nem eresztettük, csendesen és nyugodtan maradjon.*

Ha növendékünk a vezetéken már jól viseli magát, megkezdhetjük a »lefektetés« gyakorlását, természetesen ezt is a szabadban. A »lefektetés« a cserkészésnél elkerülhetetlen követelmény, miért is ezen gyakorlatra, mely a komoly engedelmesség alapkövét képezi, a legnagyobb gond és fáradság fordítandó.

Az ebet kezdetben a vezető láncz segélyével valamely fácskához vagy bokorhoz megkötjük, a vadásztarisznyát, vagy zsebkendőt, vagy bármi más tárgyat a földre közel hozzá letesszük s csend és nyugalomra intve lassan eltávozzunk 50—60 lépésnyire, de úgy, hogy az eb lásson. Mihelyt az eb nyugtalankodni kezd, nyüszöl vagy épen vonit is, térjünk azonnal vissza s »*fuj csendesen!*« szóval megintjük, esetleges ismétlődés esetén egy vesszővel gyengén megfenyítjük. Ezután jobban eltávozzunk tőle, hogy ne is láthasson, s az időt is fokozatosan nagyobbítva *lövést* is tehetünk. Ha a tacsó nyugodtan maradt, míg visszajövünk, dicsérjük meg alaposan s jutalmazzuk meg egy falat

kenyérrel is. Ezen eljárást a legszigorubb pedanteriával naponkint addig ismételjük, míg az eb egy-két órára is elhagyható lesz, a nélkül hogy nyugtalankodni kezdene. A folytonos gyakorlás által rászoktathatjuk, hogy egyszerű *szóra*, vagy *intésre* láncz nélkül is fekve marad s nyugodtan kitart addig, míg érte jövünk.

Ezen gyakorlat után az ismert módon (lásd 154. l.) bevezethetjük a hideg és meleg nyom csapázására, vagy, ha mint hajtó-ebet egyáltalában nem akarjuk használni, mindjárt a *vonszalékkal* kezdjük gyakorolni.

A »vonszalék« célja a fiatal ebbel egyszerű módon és rövid uton a véres csapát és a véres csapán való keresést megismertetni. Az ebnek tudnia kell, hogy mi a véres csapa; tudnia kell azt is, hogy, mihelyt véres csapát talál, közel kell lennie a vérző vadnak is.

A *vonszalékkal* a gyakorlat biztosabb és többször ismételhető, mint ha esetről-esetre csakis a vad lelővése, illetve megsebzése alkalmával gyakorolnók, mely utóbbi esetben sok előre nem látható, zavaró körülmény állhat be s könnyen *hibás keresést* eredményezhet, minek veszélyességét nem lehet eléggé hangsúlyozni.

A *vonszalékkal* való gyakorlathoz a következők szükségesek:

1. A vékony, bőrrel behuzott láncz a tacsó lefektetéséhez.

2. A vezetékszij és erős, széles, puha bőrből készült nyakló.

3. Egy 5—6 m. hosszú, erős zsinag a vonszoláshoz.

4. Egy tág nyilású és jól elzárható bádogból vagy fából készült edény, melybe a lelőtt vad véré a kizsigerezés alkalmával felfogjuk, illetve összegyűjtjük.

A vonszalékkal való gyakorlás megkezdése előtt mindig adjunk az ebnek bőségesen enni; éhes ebbel gyakorlatot végezni nem szabad.*)

A reggeli cserkészés, vagy vadászat alkalmával meglőtt vadat**) szabályszerűen kizsigereljük s a vért lehetőleg az utolsó cseppig az erre szolgáló edénybe felfogjuk. A zsigernek egy jó nagy darabját a vonszoló zsineghez kötjük — ez a vonszalék — és a fölösleget a közelből gondosan eltávolítjuk. Természetesen az idomitandó eb ezen alkalommal vagy otthon maradt, vagy ha velünk volna, a lövés után az elesett vadtól jó távol lefektetendő, tehát ezt látnia egyáltalában nem szabad.

Az így összekötött vonszalékot, legczélszerűbben a vízáthatlan hátzsákban, a kizsigerelt vadtól kerülő uton 200—300 lépésnyire visszük, s ott, hol a vonszolást megkezdjük a helyet megtörve, hogy mikor az ebbel visszajövünk, megtaláljuk, a hátzsákból kivesszük, a földre helyezzük s a felfogott vérből egy adagot reá és melléje öntünk. Ez lesz a mesterséges lövési hely. A vonszoló zsineg szabad végét egy körülbelül 2 m. hosszú rud végére erősítjük s ezt magunktól jó távol tartva, hogy a vonszalék nyoma a mi nyomunktól jó távol essék, a földön abba az irányba kezdjük vonszolni, hol a kizsigerelt vad fekszik. 30—40 lépésnyi közökben

*) A régi vadászoknak azon módszere, hogy a vérebnek megengedték az első kicsapázott vadból tele enni magát, teljesen elvetendő. A vad kikezdését semmiféle ebnek sem szabad megengedni.

**) Olyan területeken, hol sertevad, szarvas és őz vegyesen fordul elő, tehát a vérebet mindezeknek a kicsapázására használják, a tanítást a vaddisznóval kezdjük meg s az őz vonszalékát legutóljára használjuk.

a földre vért csepegtetünk s az illető helyet pontosan megtörjük, hogy ha az ebbel a csapán oda érünk, a vért ennek megmutathassuk. A vonszolás irányát itt-ott változtassuk meg, ez által is utánózva a sebzett vad menekülési útjának irányát. A mint a vadhoz érünk, emeljük fel a vonszalékot, tegyük vissza a hátzsákba s akasszuk fel jó magasan egy közeli fára, hogy az eb se ne lássa, se meg ne érezze.

Most elmegyünk az ebért, mely ezen idő alatt vagy otthon volt, vagy le volt fektetve; de a vonszalék csapájára csak akkor vezetjük, ha ez már kellőleg kihült. 1—2 órai várás mindenesetre szükséges még első alkalommal is. A vonszolás kezdetéhez érve a lövési helyet az ebnek megmutatjuk, azon egy keveset szaglászni engedjük s attól ismét elvezetjük.

Rövidebb vagy hosszabb idő múlva — ez mindig attól függ, vajjon kihült-e eléggé a mesterséges véres csapa — a tacsót most már a vezetékszíjon ismét a vonszolás kezdetéhez vezetjük, a vért megmutatjuk s »keresd, elveszett!« vezényszóval biztatni kezdjük, s ha szükség, az orrát gyengén a véres csapára nyomjuk. Mihelyt az eb a csapán megindult, eresszük a szíjat hosszúra s engedjük az első vértócsáig menni; itt a fejét gyengén lenyomva a vérhez, *megdicsérjük, megsimogatjuk, beszélünk hozzá* s tovább keresésre biztatjuk. Mihelyt 20—30 lépésnyire a vad közelébe jutunk, oldjuk le róla a nyakszíjat, hecczeljük a nyomon tovább s lehető gyorsan kövessük magunk is. A legtöbb borzeb azonnal csaholni kezd, mihelyt a dermedt vadhoz ér; ha növendékünk ezt teszi, hagyjuk jó sokáig állóra csaholni — minél tovább annál jobb — s azután lehetőleg dicsérjük meg. Ha azonban ebünk hajlandó-

ságot mutatna a dermedt vadat tépni, kikezdeni, mi a tacsókónál szintén nem épen ritka, akkor a következő alkalommal ne ereszszük szabadon, hanem kerestessünk vele a szíjjon, míg a vadat megtalálja. Most vezessük a tacskót nagy kerülővel ismét vissza a vonszolás kezdetéhez és ismételjük az épen leirt módon a keresetet; a vadhoz érve engedjük egy darabig állóra csaholni, dicsérjük meg és adjunk neki egy pár kedvencz falatot, hogy a leczkét evvel is megerősítsük emlékezetében.

A napi munka ezzel be van fejezve s ha a leirt eljárást egy pár nap múlva ismételhetjük, a játék meg van nyerve.

Ez azonban még csak az egyszerű eljárás volt. A valóságban, a vadászat tényleges gyakorlása közben sok váratlan nehézség akadályozza a kicsapázás könnyű lefolyását, tehát a második leczkét komplikáltabb formában kell rendeznünk, hogy az ebet minden eshetőségre előkészítsük.

A második vonszolásnál, értem a következő leczkét épen úgy járunk el, mint a leirt esetben csakhogy:

1. a vonszolást kiterjesztjük 5—800 lépésnyire;
2. nagyobb kerülőket s visszafordulatokat teszünk;
3. közbe-közbe a vonszalékot felemeljük a földről, 10—15 lépésnyire tovább visszük s csak azután vonszoljuk ismét tovább;

4. nemcsak jó széllel, hanem a szél irányában is kerestetünk, hogy az eb ne szokja meg mindig jó széllel keresni;

5. a további gyakorlatoknál kiterjesztjük a vonszalékot más vadnemekre is, különösen a kártékony ragadozókra.

A vonszalékkal való gyakorlásnak igen nagy előnye az, hogy az ily módon vezetett eb mindig a vér szaga után csapáz; tehát ha a nyom már ki is hült, akkor is képes a sebzett vadat követni s a keresztező, egészséges nyom által nem igen engedi magát elcsábíttatni s a felvett vércsapáról letéríteni.

Ha az eb a vonszalékon már jól dolgozik, akkor a sebzett vad csapájára visszük. A bevezetés a legbiztosabban és legkönnyebben friss havon eszközölhető, mert a havon a csapát és a vért sokkal jobban láthatjuk s így az ebet az utánkeresésnél biztosan ellenőrizhetjük, illetve korrigálhatjuk, a nélkül hogy ki volnánk téve egy hibás keresés eshetőségének. Az erősen megsebesített vad menekülési irányát és az első vérnyomokat oly módon törjük meg, hogy a megtört ág mindig a követendő irány felé legyen fordulva. A sebzett vadnak egy pár órai időt engedünk a megbetegezésre s csak ezen idő letelte után vezetjük az ebet a lövés helyre; megmutatjuk neki a helyet, esetleg a vért s »keresd, elveszett!« vezényszóval, a szíjon tartva, lassan engedjük a nyomot követni. Mindannyiszor, mikor a csapát jól követi, megdicsérjük, hizelgünk neki, s »keresd, keresd!« szókkal biztatjuk. Ily módon a szíjon tartva, addig kerestetünk, míg a sebzett vadat felkelni látjuk vagy halljuk, vagy a meleg fekvésére akadunk. Ekkor az ebről a nyakszijat levesszük s a vad után hecczeljük. A menekülő sebzett vad az igénytelen tacsó előtt hamar megáll s ekkor az *állóra csaholó* eb előtt megadjuk neki a kegyelemlövést; az ebet pedig dicséret között a tarisznyából egy pár jó falattal jutalmazzuk meg.

TARTALOM.

A vizslák fajta-jellegei.

1. Hosszuszőrű vizslafajták.

	Lap
1. Német hosszuszőrű vizsla	1
2. Angol (Laverack) setter	4
3. Gordon-setter	6
4. Ir-setter	7

2. Rövidszőrű vizslafajták.

1. Német rövidszőrű vizsla	8
2. Német szálkásszőrű vizsla	11
3. Angol rövidszőrű vizsla (pointer)	14
4. Griffon	16

I. Bevezetés.

1. Az idomítás fogalma és beosztása	19
2. Az idomítási módszerek és ezek méltatása	20
3. A nevelésről és idomításról általában	30

II. A nevelés.

1. A nevelés kezdete, terjedelme és jelentősége	37
2. A testi nevelés	38
1. A hajlék	38
2. Az etetés	39

	Lap
3. A mozgás	41
4. A tisztaság	42
3. A nevelés	43
1. A szobatisztaság	43
2. Megszökés, kóborlás	44
3. Rágás, tépés, rongálás	45
4. Helyre szoktatás	46
5. Koldulás és nyalakodás	47
6. Emberek megtámadása, házi szárnyasok stb. haj- szolása, megfogása	49
7. Pórázon vezetés	51
8. Engedelmisség	51
9. Vezetés póráz nélkül	52
10. Parancsra bárhol fekve maradni	55
11. A vizsla mint házörző	56
12. A vadászat	56

III. A parforce-idomítás.

1. Az idomitandó vizsla kora	58
2. Az idomítás köre és tartama	60
3. A vizsla megszoktatása	65
4. Próba az idomítás előtt	66
5. Az idomításnál használt eszközök	68

A. Szoba-idomítás.

1. A szoba-idomításról általában	70
2. A szoba-idomítás gyakorlatai	71
1. Gyakorlat. Vezetés jobbra és balra	71
2. Gyakorlat. »Hátra!»	73
3. Gyakorlat. »Ülj le!»	74
4. Gyakorlat. »Feküdj!»	74
5. Gyakorlat. »Ide!»	75
6. Gyakorlat. »Ott maradj!»	77
7. Gyakorlat. »Hasalj!»	78
8. Gyakorlat. »Lassan előre!»	80
9. Gyakorlat. »Vissza!»	80

	Lap
10. Gyakorlat. »Fogd meg!«	81
11. Gyakorlat. »Ereszd! Add ide!«	82
12. Gyakorlat. »Fogd meg! Hozd el!«	83
13. Gyakorlat. Nem élő vad s más tárgyak elhozása ...	86
14. Gyakorlat. A vizsla visszahívása az eldobott tárgytól ...	88
15. Gyakorlat. »Keresd! Hozd el!«	89
3. Az idomítás ismételése	90
1. Akadályokkal	90
a) Ugrás	91
b) A czölöp kikerülése	91
c) Önmegtartóztatás	91
d) Az idomítás ismételése idegen és ismerős egyé- nek jelenlétében	92
e) Idomítás élő állatokkal	93
2. Póráz nélkül	94
3. Gyors ütemben	94
4. Jelekkel	95
5. A gyakorlatok kombinálása	96
6. A szabadban	97

B. A vizsla bevezetése és vezetése.

1. A mezőn	100
a) A kerestetés	100
b) Az állás és a vizsla viselkedése lövés előtt	107
c) A vizsla viselkedése a lövés után és az apportírozás ...	111
d) Kerestetés több vadász és több vizsla jelenlétében ...	116
e) A vizsla kör- vagy hajtó-vadászaton	118
2. Az erdőben	119
Általános megjegyzések	119
1. A kerestetés (bokrászás)	124
2. A vizsla a véres csapán	131
3. Vizivadászat	139
a) Előgyakorlatok	140
1. Vezetés a vízben	140
2. Apportíroztatás a vízből	140
b) A vadászat	142
1. A mocsári szalonkák vadászata	142
2. Az uszó madarak vadászata	143

Függelék.

A borzeb nevelése hajtásra, rókaugratásra és a véres csapára.

1. A rövidszőrű borzeb jellegei	148
2. A borzebről általában	151
3. A tacsó mint hajtóeb	155
4. A borzeb rókaugratásnál	158
5. A tacsó mint véreb	160

